

Sylvain Pattieu

Brödernas kamrater

Följande skrift är en översättning av det utdrag ur Sylvain Pattieus bok *Les Camarades des frères* (utgiven 2002) som publicerades i den brittiska brittiska tidskriften *Revolutionary History*, vol 10, n° 4, 2012, *European Revolutionaries and Algerian Independence 1954-1962*

Översättning: Björn Erik Rosin

Innehåll

Översättarens förord	1
Introduktion från redaktionen för <i>Revolutionary History</i>	3
Inledning.....	3
Kapitel I: Ett kolonialkrig	4
Kapitel II: Yttersta vänstern på 1950-talet	5
Kapitel III: Inför FLN	6
Kapitel IV: Vilket slags stöd till den algeriska revolutionen?	16
Kapitel V: SFIO, PCF: Förräderierna från ”fred i Algeriet” till ”pacifiering”	31
Kapitel VI: Nätverkens dagar.....	44
Kapitel VII: Nya vänstern	54
Kapitel VIII: I FLN:s tjänst?	56
Kapitel IX: På väg mot fascism?.....	58
Kapitel X: Pieds-rouges	59
Kapitel XI: Sammanfattning	61

Översättarens förord

Un passé qui ne passe pas, ung. ett förflutet som inte går att bli kvitt, var titeln på en bok av historikern Henry Rousso om Frankrike och den Vichyregim som under andra världskriget samarbetade med tyskarna. Den tiden har varit en huvudvärk för Frankrike och något man helst velat glömma eller länge gjort försök att försköna.

Parallellerna är många till Frankrikes sätt att behandla Algerietkriget. Till yttermera visso har det också vad gäller aktörerna funnits direkta kopplingar mellan andra världskrigets Vichyregim och det Frankrike som ett decennium senare skulle konfronteras med Algeriets och andra koloniers krav på självständighet.

I dagarna är det 51 år sedan en av de mest tragiska händelserna i Frankrike under Algerietkriget. På kvällen den 17 oktober 1961 hade algerier i Paris kallat till demonstration. Det ledde till ett polisingripande och att ett stort antal algerier dödades, det exakta antalet är ännu okänt men siffror på mellan 100 och 300 har nämnts – de flesta av dem drunknade sedan de jagats ner i Seine.

I samband med årsdagen hyllade den franske presidenten François Hollande offren och talade om Frankrikes skuld för det inträffade. Han är den förste franske president att ta ett sådant steg och reaktionerna dröjde heller inte. Den franska högern ropade om skandal och att det var ett angrepp på de Gaulle, dvs ett angrepp på de grundläggande myter som konstituerar dagens Frankrike.

Algerietkriget har länge varit något av tabu i Frankrike. Medan Vietnamkriget i USA snabbt ledde till en rad filmer och litterära verk har det i det längsta varit tunnsått med den sortens bearbetning av traumat i Frankrike. Det enda cineastiska verket var länge italienaren Gilo Pontecorvos *Slaget om Alger* (1965).

För kopplingarna mellan epokerna räcker det med några fakta. Polischefen i Paris den ödesdigra oktoberkvällen 1961 hette Maurice Papon. Under andra världskriget var han polischef såväl i det av nazisterna ockuperade Paris som i andra prefekturer ute i landet då han bl a ansvarat för deportering av judar. Det skulle ta lång tid för detta förflutna att komma i dagen och samma år – 1961 – som det som kommit att kallas ”massakern” i Paris ägde rum förärades Papon hederslegionen av president Charles de Gaulle. Papon skulle fortsätta att skyddas och uppbära höga poster i fransk administration, inte minst var han åren 1978-81 budgetminister under president Valéry Giscard d’Estaing.

1981 publicerade veckotidningen *Le Canard Enchaîné* artiklar om Papons förflutna och att han varit ansvarig för deportation av 1 690 judar i Bordeauxområdet. Turerna blev många och långa men 1998 dömdes Papon för brott mot mänskligheten.

En annan koppling är att Front nationals mångåriga ledare Jean-Marie Le Pen under sin tjänstgöring i Algeriet gjorde sig skyldig till tortyr. En pikant detalj är att en enda hög fransk officer blivit dömd för den tortyr som användes under Algerietkriget. Det var generalen Jacques Paris de la Bollardière. Som protesterade mot användandet av tortyr och dömdes för det – skandalen blev inte mindre av att han vid tidpunkten var Frankrikes mest dekorerade general!

Algerietkriget skapade ett trauma i det franska samhället och där en militärkupp var nära 1961. Förbittringen var stor på många håll inom militären och högern över vad man uppfattade som de Gaulles förräderi när han 1962 insåg det oundvikliga och Algeriet blev självständigt. ”*Algérie française*” skulle under många år vara ett återkommande slagord vid högerens demonstrationer och kan än idag förekomma markerat via bilarnas signalhorn när det hettar till.

Sylvain Pattieu visar i sin bok också hur Algerietkriget medverkade till att skapa nya förutsättningar på vänsterkanten och krigets och proteströrelsens bidrag till eruptionen 1968 kan knappast underskattas.

Pattieus vinkel är en annan. Han är framför allt intresserad av yttersta vänsterns sätt att förhålla sig till den algeriska självständighetskampen. Han pekar på den roll – länge förbisedd – yttersta vänstern, framför allt trotskisterna inom Fjärde internationalen spelade. Den bild han ger är nog så osminkad – *warts and all* med alla svagheter och han försummar inte att framhålla att proteströrelsen i Frankrike aldrig fick någon massomfattning. Och han glömmer inte heller de avgörande insatser i solidaritetsarbetet som gjordes av ideologiskt mindre klart definierade rörelser som Francis Jeansons nätverk.

Det hade kanske varit att förvänta att stalinismens kris och kolonialväldenas sammanbrott skulle ha blivit den skördetid trotskismen och Fjärde internationalen så länge förutspått. Så blev inte fallet och Pattieu snuddar i sin bok vid förklaringar som de trotskistiska gruppernas litenhet, splittring och benägenhet till dogmatism. Optimismen och illusionerna var kanske lättförståeliga med tanke på tiden. Det fanns skäl att tro på att en avgörande ”kontinentalförskjutning” ägt rum i mitten av 1960-talet och skäl att tro att de kapitalistiska staterna inte skulle klara av att stabiliseras igen, till comeback.

Pattieus bok ger en del trådar för fortsatt diskussion också i den frågan. Tilläggas kan väl också att det trots allt kunde förefalla enklare att ta ställning för den algeriska självständighetskampen och den koloniala befrielsekampen i allmänhet än dagens långt mer komplexa händelser i arabvärlden och annorstädes.

Översättaren

Lästips

Föreliggande skrift handlar främst om solidaritetsrörelsen med upproret i Algeriet. Om själva upproret finns flera texter på marxistarkivet.

För en översiktlig redogörelse, se:

[Befrielsekriget i Algeriet, kort historik](#) av Ian Birchall. Artikeln behandlar hela förloppet fram till Algeriet vann sin oavhängighet och är översatt från samma nummer av *Revolutionary History* som Pattieus skrift.

Se även följande böcker, som gavs ut under befrielsekriget:

Victor Vinde: [Revolution i Algeriet](#) (1958)

Robert Davezies: [Fronten - Dokument från kriget i Algeriet](#) (1960)

Jules Roy: [Kriget i Algeriet](#) (1961)

Se också [Ett samtal med Gilles Viali](#), en fransk trotskist (”pablist”) som var mycket aktiv i solidariteten med upproret i Algeriet.

Introduktion från redaktionen för *Revolutionary History*

Sylvain Pattieus *Les Camarades des frères* utgavs 2002 av Éditions Syllepse och vi vill uttrycka vårt tack för att Pattieu och förlaget gett oss tillstånd till översättningen. Det är den första heltäckande historien om den roll trotskister och anarkister spelade i solidaritetsarbetet med självständighetskampen i Algeriet. Den grundar sig på yttersta vänsterns press, interna dokument och annat material från offentliga och privata arkiv samt på intervjuer med flera av huvudaktörerna.

Som Pattieu visar var den yttersta vänstern i Frankrike liten och isolerad på 1950-talet ändå var den inte betydelselös vare sig när det gällde förståelsen av händelserna och sitt praktiska bidrag till kampen. Som historikern och den tidigare FLN-aktivisten Mohamed Harbi skriver i förordet:

Inom yttersta vänstern var det bara de frihetliga och trotskisterna som insåg att händelserna den 1 november [1954] var inledningen på ett krig och visade sig redo att svara mot detta utifrån den universella socialismens principer, i internationalismens namn.

Pattieus bok består av en introduktion, tio kapitel, en sammanfattning och en del dokument. Här har kapitel III till VI samt sammanfattningen översatts. De övriga delarna har bara återgetts i korthet. Pattieus noter har översatts, ytterligare noter som tillförts av *Revolutionary History* är markerade [RH]. Biografiska noter om viktiga personer är hämtade från Pattieus biografiska notförteckning; i några fall har uppgifter om födelseår och/eller dödsår tillfogats.

Inledning

Algerietkriget fick djup betydelse för fransk politik. Inom vänstern var socialistpartiet SFIO:s ledare Guy Mollet den som stod bakom repressionen medan kommunistpartiet (PCF) inte förmodade leva upp till traditionen att bekämpa kolonialism och imperialism. På högerkanten framträdde gaullismen som en viktig strömning.

Samtidigt uppstod en ny vänster ur motståndet mot kriget. Där återfanns progressiva kristna, av vilka många skulle ansluta sig till PSU (Parti socialiste unifié). Men i många av de arbeten som ägnats denna fråga glöms trotskister och anarkister ofta bort.

”Varför ägna intresse åt så små grupper? Först och främst på grund av att yttersta vänstern utgör ett sant laboratorium för idéer och teorier, av skolning och praktik. Men den hade också en egen verksamhet där resultaten inte alltid stod i proportion till den numerära styrkan. Yttersta vänstern verkade under ytan och ibland underjordiskt, men detta hindrade den inte från att vara synlig utåt. Under Algerietkriget samlade man krafter som skulle bli fullt synliga i slutet av nästa decennium, före och efter Majrevolten 1968 men denna mångfacetterade tendens överlevde också nedgången efter vänstervågen och i dagens Frankrike utgör den en kraft som förvisso bara är en minoritet men vars existens är etablerad.”

Denna bok lägger tyngdpunkten vid Fjärde internationalen, som gick längst i solidariteten med FLN och överlevde repressionen tills kriget var över. Man drog nytta av sitt internationella stöd och genom att satsa på stöd till FLN i stället för dess rival MNA.

Boken bygger på mycket värdefulla intervjuer med aktivister. Arkivmaterialet är dessvärre ofullständigt och det har inte varit möjligt att gå igenom polisens arkiv. Denna studie är därför inte uttömmande och en del frågor förblir obesvarade.

Kapitel I: Ett kolonialkrig

1954 inträffade två större händelser som innebar slutet på Frankrikes kolonialvälde: nederlaget vid Dien Bien Phu och Algerietkrigets utbrott. Det var också en tid av ekonomiskt välstånd och kulturella förändringar inom musik och film. Till en början ägnade fransk press inte särskilt stor uppmärksamhet åt händelserna i Algeriet och det var heller inget som upptog något större intresse bland fransmännen i Europa.

Sedan Messali Hadjs *Étoile nord-africaine* upplösts av Folkfrontsregeringen bildade han PPA (*Parti populaire algérien*). Efter massakrerna i Sétif och på andra håll i maj 1945 började en strömning inom PPA satsa på väpnad kamp. Omfattande misär och arbetslöshet bland den algeriska befolkningen gjorde det franska styret alltmer impopulärt.

PPA ombildades nu till *Mouvement pour le triomphe des libertés démocratiques* (MTLD – Rörelsen för seger för de demokratiska rättigheterna) men den var djupt splittrad. En moderat grupp känd som ”centralisterna” tog över centralkommittén och Messali Hadj hamnade i minoritet. I mars 1954 bildade Mohamed Boudiaf och andra ledare *Comité révolutionnaire d’unité et d’action* (CRUA – Revolutionära kommittén för enhet och handling). Sommaren 1954 splittrades MTLD när anhängarna till Messali Hadj kastade ut CRUA medan centralisterna höll en egen kongress. Ledarna för CRUA bildade därefter FLN och Nationella befrielsearmén (ALN), som till en början hade färre än 700 man i vapen.

Varken anhängarna till Messali eller den franska regeringen tog händelserna den 1 november 1954 särskilt allvarligt. ”Bara de trotskistiska och anarkistiska tidningarna trodde att resningen skulle bli varaktig och sprida sig.” Kommunistpartiet för sin del reagerade inte. Trots att PCF bedrivit en energisk kampanj mot kriget i Rifbergen i Marocko på 1920-talet och intagit en radikal hållning till Indokinakriget från 1947 hade partiet alltid haft en mer oklar inställning till frågan om självständighet för Algeriet och manat till reformer snarare än nationellt oberoende. PCF mistrodde FLN, som man inte kontrollerade, och försökte försona olika delar av befolkningen i Algeriet. Som François Billoux framhöll vid centralkommitténs möte 1956:

I Algeriet finns en miljon européer som är födda i detta land, som bott där i generationer och där majoriteten av dem ser Algeriet som sitt hemland: detta gör Algeriet till ett särfall ... vilket gör det nödvändigt för oss att hitta en lösning som är specifik för Algeriet där vi tar hänsyn till de legitima intressena hos alla invånare med olika ursprung.

SFIO var splittrat mellan dem som stödde den repressiva kolonialpolitiken och de som motsatte sig den. I detta läge började en vänster uppstå utanför PCF och SFIO och 1955 bildades *Mouvement Uni de la Nouvelle Gauche* (Den nya vänsterns enhetsrörelse). Bland ledande namn där märktes forna trotskister som Yvan Craipeau och Pierre Naville.

Repressionen skärptes under 1955 och det förekom redan rapporter om att de franska myndigheterna ägnade sig åt tortyr. ALN växte och bönderna började delta i kriget. Under valkampanjen i december 1955 betecknade Guy Mollet kriget som ”en enfaldig återvändsgränd”. men när han blivit premiärminister 1956 intensifierade han repressionen. Trots fransmännens framgång under ”Slaget om Alger” ledde kriget till den Fjärde republikens fall. de Gaulles ansträngningar att få slut på kriget gjorde att han förlorade stödet bland yttersta högern i Algeriet men rörelsen mot kriget växte och 1962 erhöll Algeriet sin självständighet genom Evianavtalet.

Kapitel II: Yttersta vänstern på 1950-talet

Yttersta vänstern består av den del av vänster som står utanför det nationella samförståndet kring republikens institutioner och parlamentarismen. Kommunistpartiet, som befann sig innanför de ramarna, hade närmast total hegemoni och yttersta vänstern utgjorde enbart en obetydlig minoritet. Under den tid Algerietkriget varade hade den trotskistiska strömningen bara drygt hundra medlemmar runt om i Frankrike medan anarkisternas *Fédération communiste libertaire* (FCL) hade 200-300. Yttersta vänstern hade visst stöd bland intellektuella men långt mindre bland arbetarna. De trotskister som ägnade sig åt entrism inom kommunistpartiet var tvungna att dölja sin identitet samtidigt som de försökte värva nya medlemmar.

Dessutom var yttersta vänstern splittrad både på den trotskistiska och anarkistiska sidan. De franska trotskisterna hade splittrats 1952 när Michel Raptis (Pablo) lagt fram ett program som gick ut på att ”kapitalismen nu snabbt går mot krig eftersom den inte har någon annan utväg på kort sikt”. Revolutionärer skulle därför vara tvungna att försvara Sovjetunionen under en process som handlade om ”krig-revolution”. Majoriteten inom den franska sektionen av Fjärde internationalen anklagade Pablo och ledningen för FI för att vara ”revisionister och pro-stalinistiska likvidatorer”. I Frankrike förordade Fjärde internationalen underjordiskt arbete inom kommunistpartiet.¹ Majoriteten av den franska sektionen vägrade gå med på detta och fortsatte att ge ut *La Vérité*, medan en minoritet ledd av Pierre Frank utgav *La Vérité des travailleurs*. Det fanns således två rivaliserande organisationer, som båda kallade sig *Parti communiste internationaliste* (PCI).

Vid sidan av de båda intog *Voix ouvrière* en mycket ouvrieristisk inriktning och syntes nästan inte till under Algerietkriget; *Socialisme ou barbarie*, som var sprungen ur den trotskistiska rörelsen, var mer inriktad på teoretisk debatt än på praktisk verksamhet.

Fédération anarchiste (FA) som återuppstått 1945 utgav en tidning som på 1940-talet hade en upplaga på mellan 20 000 och 30 000. Den var till stor del dominerad av några landsflyktiga spanjorer. Även denna grupp räknade med ett nära förestående världskrig, men var lika stora motståndare till Öst som Väst.

1953 bytte *Fédération anarchiste* namn till *Fédération communiste libertaire* (FCL); en av ledarna, Georges Fontenis, förordade arbetaranarkism och behovet av en välstrukturerad organisation. Hans motståndare återtog namnet *Fédération anarchiste* (FA) och hade stöd av de välkända sångarna och poeterna Georges Brassens och Léo Ferré. Huvuddelen av FCL:s medlemmar var arbetare och lärare medan FA i huvudsak bestod av representanter för fria yrken.

Yttersta vänstern var således isolerad, sekteristisk och inåtvänd. Entrism medförde risk för förlorad identitet men enda alternativet föreföll vara rent propagandistiska fördömanden av samhället. När Algerietkriget inleddes tycktes inte yttersta vänstern ha någon ljusare framtid

¹ Om detta finns mer att läsa i Ian Birchall, ”Nineteen Fifty-Six and the French Left”, *Revolutionary History*, vol 9, n° 3. [RH]

Kapitel III: Inför FLN

Resningen i november 1954 kom lika överraskande för yttersta vänstern som för regeringen. Men med en väsentlig skillnad; för revolutionärerna var det en behaglig överraskning eftersom de länge stött kravet på självständighet för olika kolonier och för de ”utsugna” och ”förtryckta” kolonialfolken. Och i enlighet med principen om ”revolutionär defeatism” kunde varje slag riktat mot den egna imperialismen bara bidra till att skynda på revolutionen där. Av dessa skäl uppstod band mellan yttersta vänstern och självständighetsrörelserna.

Fjärde internationalen var speciellt engagerad i stödet till befrielseströrelserna i kolonierna. Men den nationella frigörelsekampen, vare sig i Vietnam, Algeriet eller någon annan stans, leddes inte av trotskister utan av nationalisterna eller till och med kommunister med stöd från Sovjetunionen. Fjärde internationalens hållning var glasklar:

Våra sektioner i de imperialistiska länderna och i alla kapitalistiska länder är förpliktade att försvara de koloniala folkens kamp för frihet från imperialismen, även i de fall då denna kamp leds av nationalistiska eller borgerligt-demokratiska element.¹

Fjärde internationalens ställningstagande handlade inte bara om principer. Den koloniala frågan stod centralt på dess dagordning och två nummer av tidskriften *Quatrième Internationale* hade ägnats den redan i juni och september 1945. Förutom en uppmaning till hamnarbetarna i Marseille och de franska järnvägsarbetarna att inte transportera krigsmaterial innehöll dess nummer en del mycket radikala paroller: ”Inte en soldat, inte ett gevär mot kolonialfolken”; ”Länge leve den koloniala revolutionen!”; ”Fullständig och omedelbar självständighet för alla kolonier”.² PCI utvecklade dessa paroller och krävde 1945 självständighet för Algeriet; man uttalade sig mot bombningarna av Haiphong³ och anordnade ett protestmöte i Salle Wagram i Paris. Mötet förbjöds av inrikesminister Édouard Depreux⁴ och tre trotskister skadades vid sammanstötningar med polisen när ett demonstrationståg under ledning av Yvan Craipeau⁵ och Messali Hadj⁶ gick mot lokalen. De ansvariga för organisationen åtalades för ”hot mot arméns och nationens moral” sedan affischer mot Indokinakriget klistrats upp. Trotskisterna bedrev också en kampanj mot kolonialismen i olika fackföreningar som FEN⁷ och CGT⁸. Således talade en fackligt aktiv trotskist, Dumont⁹, för koloniernas självständighet vid

¹ Fjärde internationalens internationella konferens, april 1946, citerad i *La Question coloniale et la section française de la 4e Internationale* (François Maspero, odaterat), arkiv O Col 1615 vid BDIC Nanterre-universitetet. Det är en av pamfletterna i serien ”Cahiers rouges” som publicerades av Ligue communiste révolutionnaire, det senare namnet på PCI.

² Parti communiste internationaliste. Se sammanfattningen av kapitel två ovan [RH]

³ Franska örlogsfartygs bombardemang av Haiphong den 23 november 1946 innebar inledningen till Indokinakriget [RH].

⁴ Édouard Depreux (1898-1981), socialistisk politiker, senare nationell sekreterare för PSU [RH]

⁵ Yvan Craipeau (Auger, Francis, Car, 1911-2001). Trotskijs sekreterare 1933, medlem av Fjärde internationalen från organisationens grundande 1938. Ledde en av de trotskistiska grupperna under Andra världskriget. Lämnade PCI 1947 på grund av missnöje med bristen på öppenhet inom organisationen. Arbetade som filosofilärare, överfördes till Guadeloupe och anslöt sig till nya vänstern vid återkomsten till Frankrike 1954. Spelade senare en viktig roll på vänsterflygeln inom PSU där han försvarade kravet på algerisk självständighet.

⁶ Y Craipeau, *Mémoires d'un dinosaure trotskyste* (Paris 1999), sid. 191.

⁷ Fédération de l'enseignement national, den största fackföreningen bland läraren. Vid splittringen av CGT 1948 behöll den sin autonomi gentemot båda landsorganisationer [RH]

⁸ Confédération générale du travail. Den största av de fackliga landsorganisationerna i Frankrike, vid denna tidpunkt helt kontrollerad av kommunistpartiet [RH].

⁹ Sannolikt René Dumont, en bibliotekarie (ej att förväxla med miljöaktivisten och jordbruksexperten med samma namn), senare lambertist [RH].

CGT-kongressen 1948. Trotskisterna satsade också på olika kommittéer, t ex i kampanjen för frigivning av Henri Martin.¹⁰

Slutligen förekom åtskilliga kontakter mellan trotskister och aktivister från kolonierna. Dessa kontakter härrörde från det faktum att trotskisterna i Vietnam, innan de undanröjdes först genom de franska myndigheternas repression och därefter av Ho Chi Minh, haft ett visst inflytande, inte bara i Indokina utan även bland vietnamesiska invandrare i Frankrike. Jean-René Chauvin¹¹, som var ansvarig för koloniala frågor inom PCI 1947 och 1948, har berättat om hur han efter att ha blivit inkallad 1940 hamnade i staden Agen efter vapenstillståndet¹² och kom på vänskaplig fot med staben i ett kompani bestående av vietnamesiska arbetare. När han nämnde Ta Thu Thau¹³, en av de trotskistiska ledarna för självständighetsrörelsen i Vietnam, vann han genast deras sympatier.¹⁴ Henri Benoît¹⁵, som varit medlem av PCI sedan 1944, erinrar sig hur han blev internationalist efter upproret bland de vietnameser som blivit inkallade 1939 och sedan skickats till ett läger i Sainte-Livrade i Dordogne och 1945 krävde att få åka hem. Han demonstrerade med dem på Första maj 1945 och krävde självständighet för Indokina.¹⁶

Sådana kontakter existerade också med algeriska självständighetskämpar, fast av andra skäl eftersom det inte fanns några trotskister i Algeriet – eller bara några få. Men det stora antalet algerier i Frankrike gjorde att man kunde knyta band till MTLD.¹⁷ Det handlade därför om band mellan de båda organisationerna men också om personliga kontakter och faktiskt också mellan olika ledare. Det var på en fabrik som Henri Benoît stött på algeriska aktivister. Han kämpade vid deras sida inom CGT och var mycket uppmärksam på deras krav på självständighet. Han samarbetade dessutom med representanter för alla tendenser inom de nationalistiska rörelserna samt med algerier som var medlemmar av det franska kommunistpartiet. Den arbetarföreträdare¹⁸ som var mest känd och mest representativ för algerierna på fabriken var en centralist¹⁹ som arbetade i gjuteriet; han blev arresterad när upproret bröt ut och internerad i Algeriet.²⁰ Vad beträffar ledarna kände både Pierre Lambert²¹ och Daniel Renard²² Messali

¹⁰ Henri Martin (1927-). Fransk kommunistisk sjöman fängslad 1950 för att ha delat ut flygblad mot Indokinakriget. En omfattande kampanj bedrevs om hans fall [RH].

¹¹ Jean-René Chauvin (1918-2011). Trotskist från 1930-talet. Under Andra världskriget deporterades han till Auschwitz och andra läger på grund av sin anti-nazistiska verksamhet. Lämnade Fjärde internationalen och anslöt sig till Nya vänstern, senare aktiv i Revolutionära marxistiska tendensen inom PSU. Se även I Birchall, ”Death of an Internationalist”, *Socialist Review*, april 2011 [RH].

¹² Det vapenstillstånd som undertecknades den 22 juni 1940 etablerade den tyska ockupationen av norra delen av Frankrike [RH].

¹³ Ta Thu Thau (1906-1945). Vietnamesisk trotskistledare mördad av stalinisterna. Se Al Richardson (ed), *The Revolution Defamed: A Documentary History of Vietnamese Trotskyism* (Socialist Platform, London 2003) [RH]. På marxistarkivet finns en hel del av detta material i svensk översättning: [Trotskism och stalinism i Indokina](#) av Stig Eriksson, [Mordet på Tha Thu Thâu](#) (intervjuer med Ho Chi Minh) och [La Lutte och de vietnamesiska trotskisterna](#) av Daniel Hémerly – *Red*.

¹⁴ Intervju med Jean-René Chauvin, Paris, 8 februari 2000.

¹⁵ Henri Benoît (1926-), ritare vid Renault, medlem av CGT, medlem av Fjärde internationalen efter Andra världskriget. Engagerad i kampanjer mot Indokinakriget. En av de ansvariga inom PCI för biståndet till FLN. Under hela kriget gav han också stöd till algeriska aktivister på Renaults fabrik i Boulogne-Billancourt i utkanterna av Paris. Tillsammans med sin hustru Clara var han vittne till den våldsamma repressionen mot den fredliga demonstration FLN anordnat i Paris den 17 oktober 1961.

¹⁶ Intervju med Henri Benoît, Issy-les-Moulineaux, 7 februari 2000.

¹⁷ Rörelsen för seger för de demokratiska rättigheterna. Bildad 1946 som valorganisation åt PPA (Algeriska folkets parti) [RH]

¹⁸ På arbetsplatser i Frankrike väljs delegater med vissa i lag definierade uppgifter [RH].

¹⁹ Vad man kallade medlemmar av PPA:s centralkommitté och som motsatte sig vad de uppfattade som Messali Hadjs diktatoriska ledarstil [RH].

²⁰ Intervju med Henri Benoît, 7 februari 2000; intervju med Clara och Henri Benoît (1993-1994), ”Algeriet-kriget sett från Renault-Billancourt” i *Expression immigré(e)s-français(es)*, tidning för FASTI (Förbundet för

Hadj och hade exempelvis gömt honom hos Annie Renard-Cardinal, hustru till Daniel Renard, vid ett hemligt besök i Frankrike.²³

Yttersta vänstern var dock inte särskilt välinformerad om skiljelinjerna inom den algeriska nationella rörelsen och om medlemmarna mer eller mindre kunde förstå skillnaderna mellan centralistiska moderater och messalistiska radikaler²⁴ hade bildandet av CRUA²⁵ gått dem helt förbi. Sommaren 1954 reste Jean-René Chauvin och hans sambo Jenny Plocki²⁶, som stod nära Cornélius Castoriadis och gruppen kring *Socialisme ou barbarie*,²⁷ runt i Algeriet. Även om båda lämnat PCI några år tidigare hade Jean-René Chauvin varit ansvarig för partiets koloniala utskott och behållit kontakter med en del medlemmar av MTLD, framför allt med Ahmed Mezema, alias ”Lamine”, som var en av Messali Hadjs närmaste män och som försett honom med adresser runt om i landet där de kunde bo. Det var en turistresa, men det handlade också om politik eftersom de båda resenärerna intresserade sig för vad som hände i Algeriet. Jean-René och hans sambo märkte snart att MTLD använde olika retorik i olika städer och även om de fick ett gästvänligt mottagande framgick att det rådde djupa meningsskiljaktigheter mellan olika nationalistiska. Men först efter återkomsten till Paris fick de reda på splittringen inom MTLD.²⁸

För franska ögon, till och med för trotskister som var vana vid splittringar och alltför välbekanta med spetsfundigheterna i kongressdokument, var det tämligen svårt att få grepp om det interna livet inom den algeriska nationaliströrelsen. Men yttersta vänstern var klar över en sak: båda PCI, FCL, FA och även de olika grupper och individer som representerade vad som var på väg att formera sig till ”den nya vänstern” tog samstämmigt avstånd från förtrycket mot de algeriska aktivisterna. Men denna principiella inställning hindrade på intet vis åsikter om själva resningen: skulle man stödja detta nya och okända ”FLN”, som uppenbarligen ledde operationerna? Hur skulle man agera i själva Frankrike för att övertyga folk om kravet, som bara stöddes av en liten minoritet, på ”självständighet för Algeriet”? Skulle man rent av själva anta den parollen?

För såväl yttersta vänstern som för andra politiska krafter framstod Algerietkriget dessutom inte omedelbart som något avgörande inslag för ett nytt utseende på fransk politik. Stödet sågs därför inte genast som någon prioritet ens av de strömningar som senare skulle bli mest akti-

bistånd till och solidaritet med invandrade arbetare), Paris, n° 74, oktober 1993 och n° 76, april 1994 [Intervjun är översatt i sin helhet i sektion 4 nedan – RH].

²¹ Pierre Lambert [Pierre Boussel], (1920-2008). Ledare för en fransk trotskistgrupp som uteslöts ur Fjärde internationalen 1952. Fram till 1958 gav han konsekvent sitt stöd till MNA-ledaren Messali Hadj. Kandidat i franska presidentvalet 1988, därefter ledare för Parti des travailleurs (PT). [Se nekrolog i *Revolutionary History*, vol 10, n° 1 – RH]

²² Daniel Renard (1925-1988). Arbetade på Renault under strejken 1947. Ledande bundsförvant till Lambert efter splittringen 1952 [RH].

²³ Intervju med Michel Lequenne, Paris, 18 november 1999.

²⁴ Anhängare till den nationalistiske veteranledaren Messali Hadj (1898-1974); se artikel om MNA i sektion 4 nedan [RH] (ingår ej i denna översättning – Red).

²⁵ Revolutionära kommittén för enhet och handling, ur vilken FLN bildades; se sammanfattning av kapitel 1 [RH].

²⁶ Jenny Plocki (1925-), av polskt-judiskt ursprung. 15 år gammal greps hon tillsammans med sina föräldrar och sin 14-åriga bror och fördes till Vel´ d´Hiv-stadion vid en omfattande razzia mot judar i Parisområdet. Hon och hennes bror hade franskt medborgarskap och frigavs medan föräldrarna dog under deportationen. Efter Befrielsen anslöt hon sig till PCI men lämnade organisationen tämligen snart på grund av meningsskiljaktigheter i synen på Sovjetunionen. Anslöt sig därefter till gruppen *Socialisme ou barbarie*.

²⁷ En utbrytning ur PCI 1949 och som tog avstånd från leninismen och synen på Sovjet som en arbetarstat. Se artikeln om *Socialisme ou barbarie* i Sektion 3 nedan [RH].

²⁸ Intervju med Jean-René Chauvin och Jenny Plocki, Paris, 8 februari 2000.

va. I en intern rapport till PCI i november 1954 förklarade således Michel Raptis (Pablo)²⁹, en av de viktigaste ledarna inom Fjärde internationalen och mannen bakom första nätverket till stöd för FLN, att ”ett nytt kapitel börjat skrivas i kampen för dessa länders frigörelse” och att denna frigörelse ”inte längre gick att stoppa”.³⁰ Men om han där på ett närmast profetiskt vis verkade ha förstått att händelserna på Alla Helgons dag³¹ innebar början till ett nytt stadium för det algeriska folket, om det föreföll som om han helt korrekt insett att de gamla imperierna inte kunde göra något annat än att fördröja den oundvikliga rörelsen för avkolonialisering, slog han icke desto mindre fast att ”kampen mot tysk återupprustning ... kommer att utgöra den viktigaste politiska striden för hela det europeiska proletariatet de närmaste månaderna”.

Men yttersta vänstern skulle snabbt ta klar ställning. I den konkreta frågan om stöd till FLN och den spirande rörelsen i Algeriet fanns djupa meningsskiljaktigheter. För om hela yttersta vänster kunde vara enig om att ta avstånd från repressionen från en borgerlig stats, vars auktoritet man inte erkände, var det svårare att relatera sig till FLN: organisationen var okänd, dess program och mål var klart nationalistiska och hänvisningen till ”islamiska principer” i FLN:s första deklaration var motbjudande för de ateistiska stämningarna bland de flesta aktivister inom yttersta vänstern. Den politiska försiktigheten gentemot FLN handlade inte alls om samma sak som den som återfanns hos huvuddelen av befolkningen och de traditionella politiska krafterna: det fanns ingen bindning till den franska nationens ”sammanhållning”,³² ingen tro på att ”Algeriet är Frankrike”, men det fanns skepsis beträffande det verkligt progressiva hos den algeriska revolutionen.

²⁹ Mikhalis Raptis (Michel Pablo, Speros, Gabriel, Pilar, Molitor, Jérôme, Jean-Paul Martin, Marat, Mike, Abdelkrim, Vallin, 1911-1996): född i Egypten 1911, kom till Grekland 1916. Arbetade som ingenjör efter studier vid Atens Polytekniska Institut. Blev marxist 1928 i en underjordisk grupp. Arresterad och torterad av polisen 1936 i samband med Metaxas´ kupp. Utvisad från Grekland tillsammans med sin sambo Héléne 1937. Närstående den grekiske trotskistledaren Pantelis Poulioupolos och representerade denne vid Fjärde internationalens grundningskongress 1938. Raptis tillbringade Andra världskriget i Frankrike och engagerad i en av de trotskistiska grupper som gav ut en tidning riktad till tyska soldater, *Arbeiter und Soldat*. Men de tyska soldater som vanns över till trotskismen blev avrättade, liksom några av de fransmän som stod bakom tidningen och Raptis fick gå under jorden. Som en av ledarna bakom enandet av de franska grupperna vid krigsslutet utsågs han till sekreterare för Fjärde internationalen 1946, en ställning han skulle behålla till 1960. En av organisationens teoretiker. Den främste organisatören bakom Fjärde internationalens stöd till FLN under Algerietkriget, fängslad 15 månader 1961 för denna verksamhet. Flyttade till Algeriet efter landets självständighet där han blev rådgivare till Ben Bellas regering fram till överste Boumediennes kupp 1965. Utesluten ur Fjärde internationalen 1965, varvid hans och hans anhängare bildade TMRI IV (Revolutionära marxistiska tendensen inom Fjärde internationalen), senare bara TMRI. Före 1968 var han en av teoretikerna bakom tanken på arbetarnas självstyre tillsammans med Daniel Guérin. Deltog i majrevolten 1968 i Paris trots att han var förbjuden att vistas på fransk mark och betonade betydelsen av nya sociala rörelser (svarta, kvinnor, studenter). Bosatte sig i Grekland 1974 och blev en välkänd journalist. Kring 1990 återupptog han kontakterna med Fjärde internationalen, som han ansåg vara enda ramen där ”kritiska marxister” kunde samlas. Motståndare till Gulfkriget 1991.

³⁰ Dokument Fo (Rés 137 ...), BDIC-arkiven, Nanterreuniversitetet.

³¹ 1 november, det datum FLN:s uppror startade [RH].

³² Henri Benoît's vittnesmål, i ett brev skrivet 1979 på begäran av hans ”algeriska kamrater” för att förklara orsakerna till hans engagemang under Algerietkriget och som återfinns i hans personliga arkiv, är belysande i detta avseende: ”Klasskänsla kan gå före nationella känslor. Det krig algerierna förde mot kolonialsystemet, och inte mot det franska folket, var därför i djup samklang med sådana syften. Det stämde mer allmänt in med den kamp alla förtryckta folk fört och som sedan Andra världskrigets slut rest sig mot imperialismens dominans i allmänhet, och min egen i synnerhet, och som var inriktad på att försvara resterna av det koloniala imperiet. Eftersom klasskampen har ett universellt innehåll tycktes det mig som en naturlig tillämpning av konsekvent internationalism att stödja denna kamp. Jag kände därför ingen oro eller ångest när jag engagerade mig. Min ungdoms ideal, min marxistiska skolning baserad på Lenin och Trotskij, gjorde att jag kunde resa mig över den akademiska debatt som ställde massagerande mot individuell handling. Definitionsmässigt var hela det algeriska folkets kamp i sig en masskamp. Slutligen, eftersom tillämpad enhet är grunden för gemensam handling, tycktes det mig att varje slag mot min egen fiende, den franska kapitalismen, bara kunde bidra till att försvaga den och uppmuntra arbetarklassens kamp mot sina utsugare.”

Således vägrade FA inta någon annan hållning än att ta avstånd från repressionen. Enligt dem stod den verkliga konflikten inte mellan kolonialister och koloniserade, utan mellan rika och fattiga: FLN och den franska staten klumpades således ihop. I en tillbakablick skrev Maurice Joyeux³³, ledare för FA under den aktuella tiden, 1988:

Algerietkriget var en händelse grundad på motsättningen mellan två borgarklasser, den inhemska bourgeoisin och den koloniala bourgeoisin; de var förvisso tvungna att slåss för att få slut på kriget, vilket kunde utgöra ett argument för revolutionär kamp i metropolen, men för att Algeriet skulle bli fritt från kolonialismen måste vi bortse från den mellanliggande period som skulle föra den sociala frågan tillbaka till ruta ett. Kampen mot det krig kolonialismen förde i Algeriet fick under inga omständigheter göras till en kamp för seger för FLN, en borgerligt nationalistisk organisation som skulle ta ansvar för exploatering av det algeriska folket, vars söner skulle ha dött en meningslös död, bara för nöjet att få en ny herre.³⁴

Maurice Fayolle³⁵, ansvarig för den algeriska frågan, gav uttryck för FA:s inställning, som man skulle stå fast vid under hela kriget, i decembernumret 1954 av anarkisternas månads-tidskrift *Défense de l'homme*:

Vi är de enda som kan säga det i en fri tidning: ja, de som idag orsakar blodsutgjutelse i Nordafrika, på samma sätt som man igår gjorde i Indokina, är brottslingar. Ja, de som hoppas kunna bibehålla Frankrikes närvaro i Nordafrika genom massiva förstärkningar av kravallpolis och fallskärmssoldater och genom polisiära våldsdåd är farliga galningar. Men vi säger också till de nordafrikanska proletärerna: vi följer er kamp med sympati, för vi kommer alltid att stå på den förtrycktes sida mot förtryckarna; men märk väl: gör inte några meningslösa uppoffringar av era nya krafter i meningslösa strider. Ni har bättre saker att ägna er åt än att slåss för att byta herrar. Bättre saker än att slåss för att ersätta evangelierna med koranen. Bortom rasfördomar, nationalistiska hägringar och religiösa lögnar uppmanar anarkisterna er broderligt att förena er med dem i den enda kamp som är värd något: den kamp som syftar till att befria alla människor – från de koloniserade folken och från kolonialisternas folk – från alla former av utsugning och allt tyranni.³⁶

Det rådde en skarp motsättning mellan den teoretiska hållning som artikeln försvarade och den konkreta kamp som höll på att utvecklas i Algeriet. I praktiken ledde den till neutralitet, om än färgad med goodwill gentemot ”de nordafrikanska proletärerna”, men vägran att ta ställning mellan de algeriska nationalisterna och den franska staten ledde kort och gott till vanmakt: genom att vara så angelägen om att stå ”över” slutade det med att man hamnade ”utanför”. Misstro, i viss mening berättigad, mot FLN blev viktigare än ”internationell solidaritet”. Denna strömning inom yttersta vänstern var således befriad från alla illusioner om den algeriska revolutionen men dömd till passivitet under hela Algerietkriget och drabbades dessutom bara i liten utsträckning av repression, i varje fall inte före 1957.

Men när de andra tendenserna inom yttersta vänstern kommit fram till att stödja den algeriska revolutionen kvarstod vissa problem. Det fanns två organisationer som gjorde anspråk på att leda denna revolution, två rivaliserande grupper som löste meningsskiljaktigheterna med förolämpningar och blod: Messali Hadjs MNA, som vägrat erkänna FLN:s auktoritet, och samma FLN som hittills varit okänt. Hur skulle stödet organiseras? Skulle det bestå av politiskt stöd, propaganda riktad mot opinionen i Frankrike i syfte att övertyga den om att kraven på självständighet var berättigade, ett försök att ena en del av vänstern och en del av arbetarrörelsen bakom progressiva ståndpunkter rörande Algeriet och kring kampen mot den repression

³³ Maurice Joyeux (1910-1991). Livslång anarkistisk aktivist, fängslad under Andra världskriget [RH].

³⁴ Maurice Joyeux, *Sous les plis du drapeau noir, souvenirs d'un anarchiste*, Paris 1988, sid. 181.

³⁵ Maurice Fayolle (1909-1970). Bidrog till att reorganisera fransk anarkism efter Andra världskriget. Ledande vid grundandet av *l'Organisation révolutionnaire anarchiste* (ORA) 1967 [RH].

³⁶ Jacques Jurquet, *Années de feu, Algérie 1954-1956*, Paris 1997, sid. 81.

Frankrike stod för? Eller var det möjligt att ge konkret bistånd till den algeriska revolutionen även om detta innebar att man tog steget över i illegalitet och de risker detta medförde?

Valet mellan FLN och MNA var svårt för franska aktivister som inte alltid förstod orsakerna till splittringen. Flera faktorer var involverade, bl a analysen av de politiska styrkeförhållandena och analysen av var och en av de nationalistiska organisationerna men även personliga relationer med algeriska aktivister.

Det "lambertistiska" PCI intog den mest bestämda hållningen, inte utan att orsaka problem i de egna leden. Ledande personer som Lambert och Renard hade känt Messali Hadj länge och vid splittringen 1952 var det de som hade de bästa kontakterna med den "historiske" nationalistledaren. Dessutom stod de för hans främsta stödjepunkt i Frankrike och hade täta kontakter med honom när han var placerad under husarrest i Niort. Och medlemmar av "lambertisternas" PCI hade kontakt med honom via en "Zimmerwaldcirkel".³⁷ Vidare bedrev PCI en kampanj för hans frigivning och deltog i den demonstration MTLD anordnade i Frankrike. Partiets tidningar gick också öppet emot den centralistiska fraktionen inom MTLD och stödde de anhängare till Messali Hadj som bildat MNA.

Några dagar efter resningen på Alla Helgons dag hade *La Vérité* rubriken "Inte ett smutsigt krig till!" och ägnade den algeriska frågan stort utrymme.³⁸ Man riktade skarp kritik mot centralisterna samtidigt som Lambert tecknade ett panegyriskt porträtt av Messali Hadj. Stödet till MNA var i det närmaste villkorslöst: en politisk kommentar den 23 november 1954 prisade "PPA-ledaren Messali Hadjs bestämda klasslinje" och framhöll "det proletära inslaget i hans organisation".³⁹ PPA var således ett "revolutionärt proletärt parti" på basis av två kriterier: "dess program" och "sociala sammansättning".

Analysen kom att utsträckas till MNA och hädanefter var situationen helt klar för lambertisterna: den algeriska revolutionen hade goda möjligheter att lyckas på grund av att "det skulle ta lång tid och mängder av soldater för att besegra de algeriska frihetskämparna"; ledningen för denna revolution, som inte bara vände sig mot kolonialisterna utan också baserade sig på huvudmotsättningen mellan arbetare och borgare, tillkom MNA, en genuin proletär organisation enligt bolsjevikiska principer. En politisk resolution från 1954⁴⁰ talade om "det enda existerande partiet, PPA"; det var nödvändigt att skaffa sig en bättre "förståelse" för det och följa dess "utveckling". Under sådana förhållanden kunde alla andra organisationer, som FLN, som kunde göra anspråk på att leda revolutionen bara utgöra en fiende till revolutionen och således ett redskap för bourgeoisin. Fördömanden av FLN blev ett konstant inslag i lambertisternas ställningstaganden. Den ende ledare inom FLN som denna grupp stödde var Ben Boulaïd, ansvarig i Aurèsregionen. Via Kommittén för frigivning av Messali Hadj, där PCI hade mycket stort inflytande, startades en namninsamling bland intellektuella efter den rättegång där den algeriske aktivisten dömts till döden.⁴¹ Men Ben Boulaïd hade behållit sina goda kontakter med Messali Hadj och hans relationer till FLN var så oklara att en

³⁷ *Ibid*, sid. 77. Benjamin Stora, *Messalij Hadj, pionnier du nationalisme algérien*, Paris 1986, sid. 213 (första utgåva 1982, baserad på en doktorsavhandling framlagd 1978 vid École des hautes études en sciences sociales).

³⁸ Jurquet, *a.a.*, sid. 78.

³⁹ För följande citat se politisk kommentar n° 7, 23 november 1954, Fo 278, BDIC, arkiven vid Nanterreuniversitetet.

⁴⁰ Dokument Fo 278, BDIC-arkiven, Nanterreuniversitetet

⁴¹ Uppropet mot domen mot Ben Boulaïd undertecknades av Albert Camus, François Mauriac, Laurent Schwartz, Marceau Pivert, Jean-Marie Domenach, Maurice Merleau-Ponty, Henri-Irénée Marrou, Yvan Craipeau samt för yttersta vänstern av Georges Fontenis, Daniel Renard och Pierre Frank.

del även framfört hypotesen att han mördades av FLN. Under alla omständigheter gjorde FLN inget för att försvara Ben Boulaïd och kampanjen sköttes helt och hållet av MNA.⁴²

Tre teman återkom hela tiden i fördömandena av FLN. Organisationens representativitet undervärderas ständigt till förmån för MNA. Således hävdade *La Vérité* att MNA stod för huvuddelen av motståndsstyrkorna och baserade sig då exempelvis i maj 1956 på rapporter från journalisten Claude Gérard när man skrev att ”ett stort antal självständighetskämpar stöder Messali Hadj och MNA och inte FLN som styrs från Kairo”.⁴³ FLN misstänkliggjordes och i november 1955 kunde Pierre Lambert skriva att ”det är den förhandlingspartner den franska regeringen föredrar” eftersom ”FLN:s militära operationer kompletterar fransmännens politiska manövrerande”.⁴⁴ Slutligen fördömde man också ”FLN-mördarnas” agerande.⁴⁵

För Lambert handlade det om att stödja MNA, men även att hålla ett öga på dess genuint ”proletära” inriktning och ”knyta samman den algeriska revolutionen med revolutionen i Frankrike”.⁴⁶ Som Lambert såg det kunde den algeriska revolutionen sålunda sätta revolutionen i Frankrike i rullning.

En del av partimedlemmarna runt Michel Lequenne⁴⁷ och Marcel Favre-Bleibtreu⁴⁸ vände sig mot vad de betraktade som en oacceptabel inblandning i de inre meningsskiljaktigheterna bland de algeriska nationalisterna.⁴⁹ De var oeniga med Lambert även i andra frågor, som analysen av Sovjetunionen, ansåg inte att Messalisterna ensamma kunde leda den algeriska revolutionen och satsade på en försoning mellan de olika tendenserna inom MTLD. De träffade också en del ledare inom MTLD, som upplösts, vilket de utsattes för skarp kritik för av Lambert som uppfattade detta som ett allvarligt disciplinbrott. Den bolsjevik-leninistiska tendens (TBL) som leddes av Lequenne och Favre-Bleibtreu var inte för något villkorslöst stöd till MNA och betonade kritiskt stöd.

I februari 1955 uteslöt Lambert dem för ytterligare brott mot disciplinen: förevändningen för uteslutningen var polisens förhör med Lucien Rontanelle, chefredaktör för *La Vérité*, samt med Michel Lequenne och Marcel Favre-Bleibtreu, som ingick i redaktionsledningen, rörande en osignerad ledarartikel om Algeriet i januari 1955. Trots beslut från organisationens politbyrå ställde de upp på förhöret och blev därefter uteslutna. Tendensens övriga medlemmar följde dem och 15-20 medlemmar lämnade PCI.

Pierre Franks PCI intog en mer försiktig hållning och var noga med att inte helhjärtat ta ställning för någon nationalistisk organisation på bekostnad av någon annan. Det var i första

⁴² Stora, *a.a.*, sid. 237-238. ”Messali hade inte brutit kontakten med ledaren i Aurès, Ben Boulaïd”. På dessa sidor försvarar Stora uppgifterna om att Ben Boulaïd mördades av FLN.

⁴³ Dokument Fo 278, BDIC-arkiven, Nanterreuniversitetet.

⁴⁴ Dokument Fo (Rés 137 ...), BDIC-arkiven, Nanterre.

⁴⁵ Dokument O Col 1615, BDIC-arkiven, Nanterre.

⁴⁶ Resolution om den algeriska revolutionen och partiets uppgifter: dokument Fo 278, BDIC Nanterre.

⁴⁷ Michel Lequenne (1921-), självlärd intellektuell. Tillsammans med Marcel Favre-Bleibtreu var han ledande inom Bolsjevik-leninistiska tendensen som lämnade Fjärde internationalen 1951. Därefter blev han utesluten ur lambertistiska PCI 1956. Han anslöt sig därefter först till UGS (Socialistiska vänsterunionen) och sedan till PSU, vilket inte hindrade honom från att återansluta sig till Fjärde internationalen i början av 1960-talet. Inom PSU var han ett ledande namn på yttersta vänsterflygeln och ingick i ”Kommissionen av vise män” som hade till uppgift att medla mellan de sju tendenserna vid PSU-kongressen 1963. Han lämnade PSU 1965. Ännu 2002 medarbetade han regelbundet i olika tidskrifter och särskilt i vänsterveckotidningen *Politis* samt LCR:s teoretiska tidskrift *Critique communiste*.

⁴⁸ Marcel Favre-Bleibtreu (1918-2001). Trotskistisk ledare. Lämnade PCI 1953 och ingick i bolsjevik-leninistiska tendensen. Anslöt sig därefter till UGS och senare PSU. En av de ledande inom det partiets vänsterflygel samtidigt som han också anslöt sig till den del av den trotskistiska rörelsen som leddes av Pierre Frank.

⁴⁹ Intervju med Michel Lequenne, 18 november 1999.

hand lambertisterna som hade goda kontakter med Messali Hadj och även om Franks PCI upprätthöll kontakter med medlemmar av det upplösta MTLD hade man ofta svårt att urskilja vem som var med i FLN och vem som tillhörde MNA, i synnerhet som kadrer från MTLD dagligen gick över till FLN.⁵⁰ Till att börja med stödde PCI därför det algeriska folkets kamp utan att ge direkt stöd till någon särskild organisation och bekämpade repressionen samtidigt som organisationens medlemmar knöt kontakter med de algeriska aktivister man kände. De försökte förstå vad som pågick och vad detta FLN representerade som tagit initiativ till resningen. När de förstätt att FLN utgjorde den verkliga ledningen för revolutionen i Algeriet satsade man hädanefter på kontakter med den organisationen utan att för den skull fördöma MNA.⁵¹

Det var förvisso svårt att få kontakt med en organisation som inte hade och aldrig haft någon legal existens. Problemet var emellertid enklare att hantera än det kunde förefalla eftersom kadreerna inom FLN mycket ofta var tidigare kadrer inom MTLD och kända som sådana av trotskisterna: det var säkra kontakter efter år av gemensamt arbete och den stora svårigheten bestod i att särskilja dem som var pro-FLN, de som var pro-MNA och de tidigare centralisterna, som dessutom samtliga drabbades av den repression som blundade för de mer intrikata dragen inom algerisk nationalism.

Om kontakterna med FLN prioriterades var det därför av pragmatiska och inte ideologiska skäl: PCI och Fjärde internationalen kom snabbt fram till att FLN var den organisation som ledde den algeriska revolutionen. Och då betydde inte partiets karaktär, sociala sammansättning, huvudlinjerna i programmet och dess organisation särskilt mycket: sådana hänsyn sköts åt sidan och det enda som spelade någon roll var de konkreta handlingarna för självständighet och i synnerhet mot den franska imperialismen. Denna ”pragmatiska” hållning, detta stöd ”till dem som kämpade” var rakt motsatt den som intogs av ”de fientliga bröderna” i det andra PCI och ledde bara till ytterligare spänningar mellan de båda organisationerna. Men Franks PCI lyckades undvika faran med att uteslutande stödja den ena nationalistiska organisationen och kunde således behålla manöverutrymme genom att vägra ta ställning ”på det algeriska folkets vägnar”. Splittringen inom den algeriska nationaliströrelsen var emellertid ett faktum som medlemmarna av Fjärde internationalen beklagade och som också kunde orsaka vissa problem för dem när de hade goda relationer till båda sidor. Det var fallet med Henri Benoïts på Renaultfabriken där han både försvarade en MNA-medlem som skadats efter att ha vägrat ge ett bidrag till FLN, samt en algerisk medlem av Force Ouvrière⁵² som hotades av samma skäl.⁵³

⁵⁰ Intervju med Simone Minguet och Pierre Avot-Meyers, Paris, 17 november 1999.

⁵¹ Intervju med Michel Fiant, Le Var, 8 november 1999; intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; intervju med Henri Benoïts, 7 februari 2000. I februari 1956, som svar på hänvisningar till trotskistiska rådgivare till MNA i boken *L'Algérie hors-la-loi* av Colette och Francis Jeanson, publicerade *La Vérité des travailleurs* ett klargörande av PCI:s politiska byrå. ”Vår plikt är att tjäna den algeriska rörelsen, inte utnyttja den ... Det ankommer inte på oss att hänge oss åt angrepp på Messali Hadj. Som parti i det europeiska Frankrike respekterar vi hans insatser som anti-imperialistisk kämpa och vi ställer oss solidariska med alla algerier som blivit offer för imperialismen. Givetvis förtjänar de som finns i främsta frontlinjen vårt yttersta stöd och sympati ... Idag kan ingen fraktion vara mer revolutionär än den som bedriver gerillakampen.” (Citat från *La Question coloniale et la section française de la 4e Internationale*, sid. 34, dokument O Col 1615, BDIC-arkiven, Nanterre). I mars 1961 skrev Pierre Frank i ett brev (dokument Fo Rés 569/4): ”Vi har stött FLN inte på grund av att vi sett den som en marxistisk gruppering, utan på grund av att den ägnade sig åt äkta och effektiv kamp mot den franska imperialismen.”

⁵² Force Ouvrière – en av USA 1948 finansierad utbrytning från den största fackliga landsorganisationen i Frankrike, CGT. Trots bakgrunden förblev FO en genuin facklig organisation [RH].

⁵³ Intervju med Henri Benoïts, 7 februari 2000. [Fernand Doukhan var en algerisk lärare som varit medlem av den anarkistiska rörelsen – RH].

FCL var aktivt i stödet till MNA och Messali Hadj; man intog samma hållning som trotskisterna i Franks PCI och tog inte avstånd från FLN. FCL:s särdrag var att man tillhörde Frihetliga kommunistiska internationalen (ICL) och hade därigenom kontakter med en systerorganisation, Nordafrikanska frihetliga rörelsen (MLNA), som grundats i Alger 1954 av en man vid namn Doukhan⁵⁴ som kommit i kontakt med frihetliga ledare från Frankrike via ungdomshärbärgesrörelsen.⁵⁵ I n° 403, den 4 november 1954 uttalade således *Le Libertaire* sitt stöd för den algeriska revolutionen och slog fast att befolkningen stod bakom upprorsmännen⁵⁶, vilket vid den tidpunkten inte var helt och hållet sant men förebådade vad som skulle komma, och förklarade att MLNA slöt upp bakom kampen mot kolonialismen. En del anarko-syndikalister inom CNT⁵⁷ intog samma ståndpunkt och publicerade följande upprop i *Le Libertaire* n° 406, den 25 november 1955:

Vi får inte klumpa samman imperialismen och de koloniserade folkens krav utan i Bakunins efterföljd bör vi tvärtom ställa oss solidariska med folket, mot olika slags imperialism ... även om dessa folks strävan efter frigörelse i vissa fall antar en nationell karaktär som dock bara kommer att vara övergående.⁵⁸

FCL stödde MLNA, men den organisationens begränsade inflytande gjorde att den inte kunde sikta på att leda den algeriska revolutionen och den förblev en liten del av rörelsen. Konkret var det därför till MNA som FCL gav sitt huvudsakliga politiska stöd och pressreleaser från denna organisation publicerades regelbundet i *Le Libertaire*.⁵⁹ I n° 432, den 26 maj 1955, ägnades till och med en speciell inramad artikel åt Messali Hadjs födelsedag, där FCL:s nationella kommitté ”på de revolutionära franska arbetarnas vägnar” sände ”broderliga revolutionära hälsningar” till den algeriske ledaren.⁶⁰ I n° 436, den 26 juni 1955, refererades innehållet i ett samtal mellan Messali Hadj och Georges Fontenis⁶¹ på ett hotell nära staden Angoulême i en artikel med rubriken ”Messali Hadj hyllar vår kamp”. MNA-ledaren presenterades som ”en av de mest klarsynta revolutionära kämparna i vår tid”.⁶²

FCL gav således kritiskt stöd till MNA, även om stödet för *Le Libertaires* läsare framstod tydligare än kritiken: kampens dynamik och de förhoppningar som den algeriska revolutionen och motståndet mot repressionen gav upphov till tenderade att resultera i stöd till ”kamraterna” snarare än till någon som helst kritik. Att det inom FCL fanns algerier bosatta i Frankrike

⁵⁴ Georges Fontenis, *Changer le monde: histoire du mouvement communiste libertaire (1945-1997)*, Paris, 2000, sid. 91.

⁵⁵ Under efterkrigstiden var den sekulära ungdomshärbärgesrörelsen ett verksamhetsfält för yttersta vänstern [RH].

⁵⁶ Fontenis, *a.a.*, sid. 118.

⁵⁷ *Confédération nationale du travail*, en liten anarko-syndikalistisk facklig organisation bildad 1946 [RH].

⁵⁸ Fontenis, *a.a.*, sid. 119.

⁵⁹ Det räcker med att gå igenom nummer av tidningen under den aktuella perioden för att inse den vikt som tillmättes presskommunikéer från MNA och frånvaron av presskommunikéer från FLN (Arkiv vid CIRA – Centre international de recherche sur l’anarchisme – i Marseille).

⁶⁰ CIRA-arkiven.

⁶¹ Georges Fontenis (Fontaine, Grandfond, 1920-2010): fackligt aktiv och anarkistisk aktivist. Sekreterare i FA mellan 1945 och 1951. I början av 1950-talet fick hans åsikter majoritet och han omvandlade FA till Frihetliga kommunistiska federationen (FCL). Som förespråkare av en kritisk omvärdering av marxismen utifrån anarkistisk tradition skaffade han sig allvarlig fiendskap inom anarkistiska kretsar. Från november 1954 engagerade han sig i solidaritetsarbetet med den algeriska revolutionen och FCL:s tidning *Le Libertaire* åtalades flera gånger framgångsrikt på grund av hans artiklar. Fontenis själv utsattes för polisförhör och drabbades av böter och domar. Sedan FCL upplöstes tillbringade han ett år under jorden och kom sedan att engagera sig med *La Voie communiste* och skrev artiklar i dess tidning under pseudonymen Grandfond. Efter en kort period som frimurare var han aktiv i olika anarkistiska grupper på 1960- och 1970-talet och försvarade då principerna om arbetar-självstyre och frihetlig kommunism.

⁶² CIRA-arkiven. Se nekrolog i detta nummer av *Revolutionary History*.

och som stod närmare FLN⁶³ hindrade dock FCL från att göra någon alltför kategorisk bedömning av FLN. FCL:s stöd till MNA var mycket mer pragmatiskt än det lambertisterna i PCI stod för: man engagerade sig inte fullt ut för någon organisation och det fanns ingen ”ensamrätt på solidariteten”. På grund av att de båda organisationerna hade samma syn på stödet till MNA återfanns de emellertid sida vid sida, framför allt i Kommittéerna för frigivning av Messali Hadj, där de utgjorde två av de viktigaste inslagen.

Det fanns således tre olika sorters hållning inom yttersta vänstern i början av Algerietkriget. Den första stod FA för och som gick ut på att man i namn av heliga ”principer” ställde algeriernas och fransmännens båda ”nationalismer” sida vid sida och som trots att man tog avstånd från repressionen ytterst ledde till att man vägrade välja sida och dömde sig själva till att stå vid sidan av och komma med revolutionära besvärjelser. I minde grad, på grund av att man nätt och jämt existerade som organisation och att dess handlingsmöjligheter var begränsade, var det också den hållning den trotskistiska gruppen *Voix ouvrière* intog.⁶⁴ Den andra hållningen stod lambertisterna för. De stödde villkorslöst en av de nationalistiska organisationerna i Algeriet, MNA, och tog ställning i de interna stridigheterna inom det nationalistiska lägret i Algeriet, betraktade Messali Hadjs parti som ett proletärt parti på bolsjevik-leninistisk bas och applicerade således på förhand upp gjorda scheman på en mer komplex verklighet. Den tredje hållningen stod Franks PCI och FCL för. Båda satsade på en av de nationalistiska organisationerna, men utan att oåterkalleligt avskära sig från den andra. Om trotskisterna hade sinne för att det var FLN, trots dess ringa inflytande bland invandrade arbetare i Frankrike, som ledde den algeriska revolutionen, förmådde FCL att ge stöd till MNA samtidigt som man bevarade ett visst mått av flexibilitet, dvs utan att avvisligt ta avstånd från FLN.

Dessa olika hållningssätt pekar inte bara på olika politiska och taktiska värderingar av läget, utan även skilda synsätt och större och mindre flexibilitet inte bara vad gäller tillämpningen av revolutionära principer, oavsett om de grundade sig på trotskism, marxism eller anarkism, utan också på vilken hållning som skulle antas inför en konkret situation. Om analyserna stred mot varandra berodde det på att dessa analyser hade sin grund i en verksamhet som också skilde sig åt: vi har därför att göra med organisationer inom yttersta vänstern som inte hade samma syn på hur relationen mellan teori och praktik skulle artikuleras. Dessa divergerande analyser och praktiska handlande gör det också i backspegeln möjligt att bättre förstå de djupliggande orsakerna bakom de olika splittringar som ägde rum i början av 1950-talet. De olika meningsskiljaktigheterna blev fullt konsekventa när de studeras i ljuset av reaktionerna på det algeriska upproret 1954. De ”renläriga” inom FA och lambertisterna intog ståndpunkter där principer, oavsett om de var frihetligt anti-auktoritära eller bolsjevik-leninistiska, förvandlades till dogmer medan ”pragmatikerna” tog större hänsyn till konkreta inslag och en viss politisk verklighet. FCL stödde en kamp även om den var ”nationalistisk” och Franks PCI stödde FLN, som sannerligen inte var någon bolsjevikisk eller ens marxistisk organisation. Även om dessa ståndpunkter kan förses med etiketten ”pragmatiska” var de emellertid icke desto mindre trogna mot vissa principer och de innehöll också sin andel av illusioner och svikna förhoppningar. För en bättre förståelse av dem måste vi nu ta en titt på hur dessa ståndpunkter formerades konkret av de olika organisationerna och hur tre av dem i praktiken omsatte stödet för algerisk självständighet samt de reaktioner detta ledde till från myndigheternas sida.

⁶³ Fontenis, *a.a.*, sid. 131.

⁶⁴ Se dokumenten i Sektion III nedan [RH]. [Hänvisningen syftar till det nummer av *Revolutionary History* där denna text publicerades och ingår inte här – Red]

Kapitel IV: Vilket slags stöd till den algeriska revolutionen?

Yttersta vänstern fördömde enhälligt repressionen mot de algeriska nationalisterna. Men inställningen till FLN och MNA, och i synnerhet antagande av konkreta ståndpunkter, ledde till betydligt mer kontroverser. Med undantag av FA krävde hela yttersta vänstern självständighet för Algeriet. Men varje organisation var fortfarande tvungen att avgöra hur man effektivast möjliga sätt skulle delta i revolutionen. Vilken organisation skulle man stödja, givetvis, men också hur – legalt eller illegalt, öppet eller underjordiskt. Det var sådana frågor yttersta vänstern var tvungen att komma med svar på.

För i själva verket ställde Algerietkriget frågor som gick betydligt längre än enbart öppet politiskt stöd eftersom kriget utvidgades till själva Frankrike. Det egentliga Frankrike utgjorde, enligt FLN:s uppdelning i regioner, den omtalade sjunde *wilaya*.¹ Kampen i den sjunde *wilaya* var av avgörande betydelse, eftersom FLN behövde revolutionära ”bidrag” från de tiotusentals algerier som arbetade där. FLN:s franska federation var en viktig kugge i den algeriska revolutionens maskineri, i synnerhet efter 1958 då FLN definitivt etablerat sin auktoritet bland de invandrade arbetarna på bekostnad av MNA.

Yttersta vänstern hade därför potentiellt möjligheten att ge direkt konkret stöd till den algeriska revolutionen. Men riskerna var betydande och sådana aktioner var med nödvändighet underjordiska. Bara att bryta mot presslagarna kunde bli en dyrbar historia i form av böter och åtal, något som kunde vara ödesdigert för små organisationer.

Yttersta vänstern var besluten att försvara sina egna paroller och mana till självständighet åt Algeriet. Men på grund av dess svaghet kunde detta bara ske genom samordning med mer moderata krafter, de som cirkulerade kring Nya vänstern² eftersom dessa hade en tillräcklig samhällelig och institutionell bas för att ge ”skydd” åt yttersta vänstern och ytterst ge spridning åt dess aktioner.

Yttersta vänstern vände sig således till den övriga vänstern i syfte att fullfölja den mest långtgående radikala kamp inom bredast möjliga ramar. Dessa två strävanden (enhet och radikal politik) var emellertid varandras motsatser. Yttersta vänstern uppmanade också den bredare vänstern att sätta sig upp mot repressionen. Man bröt isoleringen genom att trycka på aktioner i eget namn och på enhetsaktioner samt genom att hela tiden försöka få den övriga vänstern att ställa upp som vittnen och ta sitt ansvar.

Trotskisterna och de frihetliga kunde inte räkna med något stöd från kommunistpartiet, där fientligheten var alltför stor gentemot alla former av ”ultra-vänsteristisk äventyrspolitik”³ och inte heller från SFIO, som inledningsvis var mycket blygsamt i sitt motstånd mot kriget och

¹ Från ett arabiskt ord som betyder administrativ region; FLN fördelade sin verksamhet på sex *wilayas* i Algeriet; det egentliga Frankrike kallades ibland den sjunde *wilayan* [RH].

² *Le Mouvement Uni de la Nouvelle Gauche*; se sammanfattning av kapitel 1 ovan [RH].

³ Det var inte bara så att yttersta vänstern inte kunde utgå från att PCF skulle visa prov på någon solidaritet; ibland blev aktivisterna fysiskt offer för vissa odemokratiska metoder. I *Le Libertaire* n° 437, 30 juni 1955 (CIRA-arkiven) fanns således en artikel under rubriken ”Länge leve arbetarnas anti-fascistiska enhet” som rapporterade. ”I förra numret protesterade vi mot den attack fascistiska våldsmän riktat mot PCF-medlemmar i Gentilly. Några timmar senare fann emellertid samma medlemmar det lämpligt att sno material från våra kamrater som höll på att dela ut flygblad. Nu i söndags, den 19 juni, var en av våra medlemmar i Paris 14 i färd med att dela ut ett flygblad vid tunnelbanestationen Pernety, då tre medlemmar av PCF försökte stoppa honom och dessutom slog denne arbetare. Vad stod att läsa i flygbladet? Vi återger det här: det radade upp de åtal vi utsatts för, förklarade varför vi åtalats och uttryckte förvåning över att andra arbetarorganisationer inte visat någon som helst solidaritet med FCL, dess medlemmar och den tidning som åtalats. Det var alltså ett flygblad som manade till enhet som vår kamrat delade ut, ett flygblad som manade till enhet inom arbetarklassen mot fascistiska angrepp och var inte speciellt adresserat till PCF, som inte nämndes över huvud taget!”

senare skulle utföra repressionen när Guy Mollet blivit regeringschef. Det blev därför kretsarna kring den Nya vänstern som utgjorde den huvudsakliga och värdefulla samarbetspartnerna. Man delade anti-kolonialistiska åsikter även om meningsskiljaktigheterna var betydande beträffande hur självständigheten skulle uppnås och beträffande vilket stöd man skulle ge FLN men det var också så att trotskister, sympatisörer eller ”livslånga f d trotskister”, för att använda Laurent Schwartz⁴ ord, hade spridit sig inom Nya vänstern⁵ från Yvan Craipeau till Pierre Naville⁶ till Jean Rous⁷ och Roland Filiâtre⁸. De var värdefulla på grund av den intellektuella och journalistiska publik dessa kretsar representerade med ansedda intellektuella som matematikerna Laurent Schwartz⁹, som i själva verket tidigare varit medlem av Fjärde internationalen, samt journalister och politiska kommentatorer som Claude Bourdet¹⁰ eller Gilles Martinet.¹¹

Den nya vänstern, en heterogen och ostrukturerad miljö med olika tendenser, representerade onekligen en betydelsefull del av den allmänna opinionen. I sina relationer med dessa kretsar utnyttjade yttersta vänstern, i synnerhet trotskisterna, sitt inflytande, spelade på motsättningarna och försökte radikaliserade den genom att tvinga den att ta ställning. På så sätt hoppades man kunna påverka eller vinna över aktivister inom Nya vänstern, speciellt de unga, och som man inte kunde ha nått direkt annars. För Nya vänstern var kontakterna med yttersta vänstern inte bara ett bevis på att man tillhörde vänstern utan också ett sätt att stödja vissa överdrivet ”extrema” aktioner och ställningstaganden som väckte sympati och rent av hemligt gillande.

Till en början försvarade yttersta vänstern i sina tidningar kraven från den algeriska nationaliströrelsen: det var nödvändigt att övertyga massorna om det legitima i den algeriska revolutionens mål. Men dessa tidningar nådde förstas bara en begränsad publik och yttersta vänstern försökte få till stånd breda kommittéer i kampen mot repressionen. FCL bildade Kommittén mot kolonialt förtryck¹² vars inflytande inte nådde utanför yttersta vänstern och som upplöstes i juni 1955 för att ersättas med Rörelsen för anti-kolonial kamp, som heller inte fick något större inflytande.¹³ Lambertisternas PCI stärkte sin Kommitté för frigivning av Messali Hadj, som funnits redan före upproret och som också drog in delar av Nya vänstern.¹⁴ Möten anordnades med Claude Bourdet, André Mandouze¹⁵ och Yves Dechezelles¹⁶, MNA:s advokat. Den

⁴ Laurent Schwartz, *Un Mathématicien aux prises avec le siècle*, Paris 1997.

⁵ *Archives d'espoir: 20 ans de PSU*, Paris 1988.

⁶ Pierre Naville (1903-1993). Först surrealist, därefter trotskist, deltog i anordnandet av Fjärde internationalens grundningskongress. Sedan sociolog, flitig skribent och medlem av PSU [RH].

⁷ Jean Rous (1908-1985). Veteran inom trotskismen sedan 1932; se hans artikel ”Spain 1936-39: The Murdered Revolution”, *Revolutionary History*, Vol 4, n° 1-2 [RH].

⁸ Roland Filiâtre (1900-1991). Fransk trotskist, aktiv under ockupationen i kontakter med tyska soldater. Deporterad [RH].

⁹ Laurent Schwartz (1915-2002). Framstående matematiker. Trotskist 1937-47 och livslång aktivist på vänsterkanten [RH].

¹⁰ Claude Bourdet (1909-1996). Journalist på vänsterkanten. Aktiv inom motståndsrörelsens tidning *Combat* under den tyska ockupationen. Deporterad. Senare med om att grunda veckotidningen *France-Observateur* [RH].

¹¹ Gilles Martinet (1916-2006). Journalist på vänsterkanten, en av grundarna av *France-Observateur*. Senare aktiv inom PSU och därefter socialistpartiet [RH].

¹² Denna kommitté var först med att reagera offentligt efter händelserna i november 1954. Den 17 december var FCL och lambertisternas PCI först med att ordna ett möte i Salle Wagram i Paris, vilket emellertid förbjöds (intervju med Laurent Saddock, Paris, november 1999; *Le Libertaire*, 15 februari 1955; kopia på ett flygblad utdelat vid ett möte i Vel´d'Hiv, CIRA-arkiven).

¹³ Dokument Fo 278, BDIC-arkiven, Nanterre.

¹⁴ Dokument Fo 278.

¹⁵ André Mandouze (1916-2006). Katolsk akademiker och journalist. Senare rektor för universitetet i Alger 1963-65 [RH].

16 juni 1955 ställde även den gamle socialistledaren Marceau Pivert¹⁷, f d ledare för PSOP¹⁸, och framträdde vid ett möte i Boulogne tillsammans med Daniel Renard och en nordafrikansk arbetare.¹⁹

Vad beträffar Franks PCI förespråkade en rapport av Mortier i *Internbulletin* n° 1 i juni 1955 bildandet av en bred anti-kolonialistisk front över hela landet.²⁰ En sådan front skulle inkludera SFIO, Force ouvrière (FO), CFTC²¹ och Nya vänstern och aktionskommittéer skulle ”samarbeta intimt med nationalisterna... utan att blanda sig i deras interna dispyter och strikt respektera deras självständighet”. Men förhoppningen om en bred samling av anti-kolonialister, som inte hindrade våldsamt kritik av lambertisternas självtillräckliga hållning, kolliderade med stämningarna inom den allmänna opinionen som var motståndare till självständighet för Algeriet.

Ståndpunkterna på ledande håll i de viktigaste partierna inom arbetarrörelsen var sådana att tankarna på breda kommittéer fick tonas ned; i själva verket var det bara Nya vänstern som kom att delta i dessa kommittéer. Redan den 8 januari 1955 berömde Pierre Frank i ett brev till Claude Bourdet denne för att ha bidragit till ett möte mot repressionen²² på Vel´ d´Hiv.²³ ”Detta kommer för eller senare att bära frukt”, skrev trotskistledaren i ett brev som låter framskynta en genuin respekt för den politiske skribenten från revolutionärens sida.

Franks PCI och Fjärde internationalen stödde den algeriska revolutionen mer praktiskt än politiskt: trotskisternas organisatoriska kapacitet kompenserade deras ringa politiska inflytande. Franks PCI var den första organisationen som direkt engagerade sig i ett konkret och organiserat stödarbete: Fjärde internationalen bildade det första nätverket till stöd för FLN. Det var via Yvan Craipeau som de första kontakterna togs i detta syfte.²⁴ Yvan Craipeau var ett tungt namn inom fransk trotskism. Han hade varit Trotskijs sekreterare 1933 och organiserat trotskisternas motståndskamp under Andra världskriget. 1944 hade han varit en av initiativtagarna till den kongress där PCI bildats genom en sammanslagning mellan POU, CCI och Oktobergruppen²⁵ och han valdes till generalsekreterare för PCI 1946. Men hans mål med en bred och öppen organisation kolliderade med det synsätt som hade stöd av Pierre Frank och drygt hälften av partiet. Samgåendet med ungsocialisterna, som upplösts, och ASR²⁶, en

¹⁶ Yves Dechezelles (1912-2007). Ledande inom vänster inom SFIO efter andra världskriget. Lämna SFIO 1947, en av grundarna av Nya vänstern och senare medlem av PSU. En av försvararna av Messali Hadj och MNA. [Se nekrolog i *Revolutionary History*, vol 9, n° 4 – RH].

¹⁷ Marceau Pivert (1895-1958). Ledare för ”Revolutionära vänstern” inom SFIO på 1930-talet. Därefter för PSOP (se följande not). Återvände till SFIO efter andra världskriget [RH].

¹⁸ 1938 bröt vänstern inom socialistpartiet, under ledning av Marceau Pivert och Daniel Guérin, med Léon Blums parti, fick med sig en majoritet inom en del federationer, t ex Seineregionen, samt socialistiska ungdomsförbundet. Detta ledde till bildandet av *Parti socialiste ouvrier et paysan* (Socialistiska arbetar- och bondepartiet), PSOP. På Trotskijs inrådan anslöt sig en majoritet av de franska trotskisterna till det nya partiet, som dock inte överlevde krigsutbrottet.

¹⁹ Dokument Fo Rés 442, BDIC-arkiven, Nanterre.

²⁰ Dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven, Nanterre.

²¹ Confédération française des travailleurs chrétiens, katolska fackliga landsorganisationen, som 1964 bröt banden med kyrkan och blev CFDT.

²² Dokument Fo Rés 569/4, BDIC-arkiven, Nanterre.

²³ Vélodrome d´Hiver, inomhusstadion i Paris för cykeltävlingar. Även använt för stora politiska möten [RH].

²⁴ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999.

²⁵ *Parti Ouvrier Internationaliste* (POI) hade existerat på 1930-talet och återskapades under det namnet 1942. *Comité Communiste Internationaliste pour la construction de la IVe Internationale* (CCI) var en tätare sammanhållen, mer teoretisk grupp. Oktobergruppen hade utvecklats ur förkrigstidens *Abondanciste*-rörelse. 1944 gick POI, CCI och Oktobergruppen samman och bildade *Parti Communiste Internationaliste* (PCI). Se I Birchall, ”With the Masses, Against the Stream”, *Revolutionary History*, vol 1, n° 4 [RH].

²⁶ *Action socialiste et révolutionnaire* (Socialistisk och revolutionär handling). En vänstergrupp med rötter i SFIO där Yves Dechezelles spelade en ledande roll [RH].

utbrytning ur socialistpartiet, blev ett misslyckande. Craipeau hade hoppats att därigenom kunna skapa ett revolutionärt parti med 10 000 medlemmar och hans besvikelse var lika stor som hans förhoppningar varit. Han kritiserade Frank-tendensens ”sektarism” och lämnade PCI. Som han såg det kunde revolutionära förhoppningar bara få näring genom en bredare organisation och från början av 1950-talet engagerade han sig i olika projekt kring Nya vänstern samtidigt som han upprätthöll vänskapliga kontakter med ”kamraterna” i PCI.²⁷

I början av 1955 blev han kontaktad av ett ledande namn inom FLN som bad om ”konkret stöd”. Yvan Craipeau var känd bland de algeriska aktivisterna på grund av att han gömt en del medlemmar av MTLN när de varit hotade av polisen. Han förklarade nu att Nya vänstern inte kunde erbjuda den bästa ramen för underjordiskt stöd och föreslog i stället ett möte med några av PCI:s ledare.²⁸ Yvan Craipeaus agerande passade in i ett dubbelt sammanhang. Å ena sidan såg han det som att PCI:s och Nya vänsterns stöd till den algeriska revolutionen kompletterade varandra. Nya vänstern hade en viss publik och kunde skapa ett bredare stöd för fördömandena av repressionen och försvaret av tanken på självständighet för Algeriet. Men denna institutionella trovärdighet gjorde att man inte kunde ägna sig åt någon direkt praktisk eller illegall aktivitet, något som ledningen för den för övrigt skulle säga nej till.²⁹ Yvan Craipeau trodde dessutom på solidaritet inom yttersta vänstern och ansåg olika kampformer komplettera varandra; i en artikel 1955 talade han rent av om ”ett frimureri inom yttersta vänstern”.³⁰

Det var därför rätt naturligt för honom att sätta PCI och FLN i kontakt med varandra. Det innebar Franks PCI för hans relationer med Lambert var mycket dåliga. Mötet ägde sålunda rum vintern 1954-55. Yvan Craipeau anordnade ett möte mellan en kader inom FLN:s franska federation samt Simonne Minguet³¹ från PCI och Michel Raptis, alias Pablo, från ledningen för Fjärde internationalen.

Simonne Minguet var medlem av PCI:s politbyrå och hade vunnits över till trotskismen under Andra världskriget då hon varit student. Hon hade bekämpat Vichyregimen och nazismen. Mellan 1944 och 1948 hade hon arbetat vid Caudronfabrikerna och lett strejker som inte bara riktats mot företagsledningen utan även mot order som kommit från ledningarna för CGT och PCF: på fabriken hade man bevittnat ett av de första försöken till arbetarsjälvstyre.³² Hon var en av få kvinnor i ledande ställning i något trotskistiskt parti, där samma manliga överrepresentation rådde som bland övriga politiska partier.

Greken Michel Raptis var en av de främsta ledarna för Fjärde internationalen vid sidan av belgaren Ernest Mandel, alias Germain, samt fransmannen Pierre Frank och italienaren Livio Maitan. Han hade befunnit sig i landsflykt i Frankrike en tid; han var både teoretiker och en outtröttlig organisatör. Han hade deltagit vid Fjärde internationalens grundningskongress och hans analyser hade påverkat världskongressen 1953. Utbrytarna, lambertisterna i Frankrike och healytarna i Storbritannien, gav en oavsiktlig hyllning till Raptis´ betydelse när de anklagade Fjärde internationalen för Pabloism. Om Pablo var en av de främsta ledarna inom Fjärde

²⁷ Intervju med Yvan Craipeau, 7 februari 2000; Y Craipeau, *Mémoires d’u dinosaure trotskyste*, Paris 1999.

²⁸ Intervju med Henri Benoîts, 7 februari 2000; Y Craipeau, *a.a.*

²⁹ Intervju med Yvan Craipeau, 7 februari 2000.

³⁰ Dokument Fo 137/..., BDIC-arkiven, Nanterre.

³¹ Simonne Minguet (1920-2005). Studerade konsthistoria under andra världskriget då hon blev medlem av en trotskistisk grupp. Arbetade på Caudron-Renault-fabriken vid Befrielsen. Ledde de stora strejkerna 1947 och 1948. Under 1950-talet var hon en av de få kvinnorna i Fjärde internationalens ledning och engagerad i stödet till FLN, vilket ledde till att hon blev fängslad två månader 1956- Som medlem av Fjärde internationalens internationella sekretariat ställde hon sig på Pablos sida och var bosatt i Algeriet efter landets självständighet. Arbetade som journalist för den algeriska nyhetsbyrån, APS. Arresterades 1965 i samband med överste Boumediennes statskupp och skickades tillbaka till Frankrike. Medlem av *Alliance marxiste révolutionnaire* (AMR). Arbetade som tolk.

³² Simonne Minguet, *Mes années Caudron: une usine autogérée à la Libération*, Paris 1997.

internationalen var hans band med den franska sektionen särskilt betydelsefulla: i själva verket hade han varit chefsarkitekt och skiljedomare bakom den återförening av olika trotskistiska grupper som ledde till bildandet av PCI.³³ Men det var också han som legat bakom att huvuddelen av den franska sektionen uteslutits 1952, vilket resulterat i bildandet av lambertistiska PCI.

Simonne Minguet och Pablo utlovade stöd från PCI och Fjärde internationalen. FLN ville rota sig bland algerier bosatta i det egentliga Frankrike och få algeriska arbetare i Frankrike att stödja den algeriska revolutionen. Trotskisternas *know-how* kunde vara till stor nytta vid spridningen av propaganda. Trotskisterna fick därför förtroendet att trycka och distribuera ett flygblad samt FLN:s första tidning, *Résistances algériennes*.³⁴

Vad gäller utdelningen gick det ”bara” till så att en packe flygblad eller tidningar lämnades hos affärsinnehavare eller på barer kontrollerade av FLN, precis som vilken leverans som helst. Sherry Mangan³⁵, en amerikansk journalist och medlem av Fjärde internationalen, som var bosatt i Frankrike var en av dem som skötte dessa ”leveranser”: hans nationalitet och den respektabla framtoningen hos denne man med examina från Harvard utgjorde dubbla tillgångar för detta slags underjordiska arbete.³⁶ Men det verkliga problemet handlade om tryckningen: man var tvungen att hitta tryckerier som inte hade några problem med den typ av arbete som skulle uträttas. Pierre Avot-Meyers,³⁷ arbetare och medlem av PCI:s politbyrå samt sambo till Simonne Minguet, tog sig an denna knepiga uppgift. Han samordnade de underjordiska aktiviteterna. Henri Benoîts, medlem av PCI:s politbyrå, hade ansvaret för kontakterna med algerierna vad gällde huvuddelen av de ”materiella” aktiviteterna och i synnerhet ”publikationerna”. Pablo för sin del träffade regelbundet ledare för FLN:s franska federation. Naturligtvis användes pseudonymer och lösenord. Till att börja med skedde kontakterna främst med en tidigare centralist, Cherchalli Hadj, men även med en studentledare med ansvar för pressen, Mohammed Harbi³⁸, i dag en ansedd historiker.³⁹

Mohammed Harbi var en av få ledande inom FLN med en verklig marxistisk skolning och det var han som beslutade att anförtro tryckandet av publikationerna till den trotskistiska gruppen. Han ansåg *Socialisme ou barbarie*-gruppen ha den mest adekvata analysen av läget i Algeriet, men den bestod i huvudsak av intellektuella som inte hade någon större dragning till praktiska

³³ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; Craipeau, *a.a.*, sid. 172.

³⁴ Intervju med Henri Benoîts, 7 februari 2000; intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; intervju med Gilbert Marquis, Paris, 8 februari 2000.

³⁵ Sherry Mangan (Patrice, 1904-1961). Från en förmögen familj i Boston, ursprungligen poet och journalist, bl a för tidskriften *Fortune*. Anslöt sig till den trotskistiska rörelsen före andra världskriget. Hans arbete som internationell journalist gjorde att han under och efter kriget kunde upprätthålla kontakter mellan olika trotskistiska grupper. Översättare till engelska för Fjärde internationalens tidskrift. Utnyttjade sin position som journalist för att utföra uppdrag för FLN i Frankrike. I ett isolerat hus på landet framställde han trycksaker åt FLN.

³⁶ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; ”Sherry Mangan” (nekrolog), *Quatrième Internationale*, n° 13, juli 1961, sid. 9; Jean-Michel Krivines privata arkiv.

³⁷ Pierre Avot-Meyers (Serge, 1930-2009). Metallarbetare, trotskist och medlem av CGT. Medlem av PCI:s politiska byrå, engagerad i solidaritetsarbetet med FLN under Algerietkriget. Skötte Fjärde internationalens hemliga tryckeri i Paris tills det avslöjades 1960. Flydde till Italien och därefter bosatt i Algeriet efter självständigheten. Tog ställning för Pablo i den strid som splittrade Fjärde internationalen 1965 och var därefter aktiv inom TMRI (Internationella revolutionära marxistiska tendensen). Arresterad i samband med Boumediennes statskupp 1965 och tillbakaskickad till Frankrike. Korrekturläsare fram till pensioneringen.

³⁸ Mohamed Harbi (1933-). Ledande inom FLN:s franska federation, en av få marxistiska kadrer inom den nationalistiska rörelsen. Lämnade sitt politiska uppdrag efter meningsskiljaktigheter 1958. Efter självständigheten var han, tillsammans med Pablo, en ivrig anhängare av försök med arbetarsjälvstyre. Fängslad sex år efter Boumediennes kupp, senare bosatt i Frankrike. Lärare i statskunskap vid Universitetet Paris-8. Numera pensionerad.

³⁹ Intervju med Henri Benoîts, 7 februari 2000; intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999.

insatser och som inte minst hyste stor misstro mot FLN. PCI var mindre fördomsfullt mot samarbete med FLN, även om det skedde till priset av vissa illusioner om karaktären på samarbetet mellan de olika tendenser som ingick i FLN och beträffande vidden av den koloniala revolutionen.⁴⁰

Fram till 1956 användes ett flertal små tryckerier; mot ersättning var ägarna beredda att blunda och Pierre Avot-Meyers använde sig till och med av ett tryckeri specialiserat på pornografiska publikationer. Men denna typ av verksamhet blev rätt farlig när repressionen intensifierades och polisen fick mer kännedom om FLN:s franska federation. Det blev, för att uttrycka sig försiktigt, oförsiktigt att sköta tryckningen i Frankrike. Hädanefter fick de belgiska trotskisterna ta sig an uppgiften. Trycksakerna skickades i paket till olika adresser på boxar på postkontor med namnen på personer som stod bakom olika teoretiska tidskrifter.⁴¹

Men ett trotskistiskt nätverk bildades på den ”bas” som utgjordes av den fabrik där Henri Benoïts arbetade.⁴² Han gick således längre än vad hans organisation bad honom om, eftersom han inte bara hade hand om ”publikationer” utan också stod i kontakt med FLN-medlemmar på fabriken. Trots att han tillråddes att vara försiktig och ”dela upp” olika aktiviteter var det svårt för honom att inte ge en hjälpande hand till kamrater på fabriken som ibland hotades av repressionen och som han lät inhysa i sitt hem.⁴³ Det var mycket nära kontakter med *Amicale générale des travailleurs algériens* (AGTA – Allmänna algeriska arbetarföreningen) en organisation som sympatiserade med FLN⁴⁴ och samlade algerier som huvudsakligen var medlemmar av CGT och mer sällan av CFTC. Henri Benoïts erbjöd sig till och med att ge kurser åt AGTA och deltog vid utformningen av en del flygblad och ”rapporter”.

Det rådde goda relationer mellan trotskisterna och FLN och en representant för FLN var inbjuden på PCI:s hemliga elfte kongress i december 1955.⁴⁵ Tryckeriverksamheten inskränktes snart inte bara till publikationer från FLN och trotskisterna gav prov på sitt kunnande när det gällde att tillverka förfalskade identitetshandlingar, något som alltid kom till nytta för algeriska aktivister som utsattes för förföljelser av polisen och ständiga identitetskontroller. De förfalskade handlingarna trycktes utomlands av säkerhetsskäl och tillverkades emellanåt på basis av äkta handlingar som stulits eller ”tappats bort”.⁴⁶ En del av FLN:s kommunikörer till tidningar, ambassader, partier och fackföreningar ombesörjdes likaledes av trotskisterna, som tog på sig uppgiften att se till att de nådde adressaterna.

Om yttersta vänstern redan 1955 drabbades av repressionen berodde det dock inte på den underjordiska aktiviteten. Det var på grund av det uttalade stödet för den algeriska revolutionen och att man öppet tog avstånd från repressionen. Polisen gjorde åtskilliga beslag av

⁴⁰ Intervju med Mohamed Harbi, 25 april 2000.

⁴¹ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999.

⁴² Intervju med Henri Benoïts, 7 februari 2000.

⁴³ Brev från Henri Benoïts 1979, från hans privata arkiv. ”När rasförföljelser i tunnelbanan var praxis, kunde en konsekvent internationalist då vägra att frakta ett paket med illegala flygblad som en algerisk kamrat var ansvarig för? Kunde han vägra att ge beskydd åt samma kamrat om han jagades av polisen?”

⁴⁴ Den 14 februari 1956 bildade Messalis anhängare *Union syndicale des travailleurs algériens* (USTA – de algeriska arbetarnas fackliga organisation); några dagar senare bildade FLN AGTA (Benjamin Stora, *Messali Hadj, pionnier du nationalisme algérien*, Paris 1986, sid. 246).

⁴⁵ Följande resolution antogs vid denna kongress: ”Kongressen ägnade sig särskilt åt att undersöka möjligheter att stödja revolutionen i Nordafrika och i första hand uppgifterna för ungdomen som den grupp som mest direkt påverkas av kampen mot det kontrarevolutionära kriget i Nordafrika.” (*La Vérité des travailleurs*, januari 1956, citerat i *La question coloniale et la section française de la 4e Internationale*, dokument O Col 1615, BDIC-arkiven, Nanterre).

⁴⁶ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

tidningar och trycksaker⁴⁷ under Algerietkriget. Mellan 1955 och 1957 var det i huvudsak vänsterns och yttersta vänsterns tidningar som drabbades.⁴⁸

FCL var den första organisation som drabbades och flera nummer av dess tidning konfiskerades eller åtalades. Redan i juni 1954 beslagtogs *Le Libertaire* och en affisch med texten *Frihet åt Algeriet*. FCL-medlemmarna R Caron och Richer åtalades och hölls i polisarrest några dagar.⁴⁹ I december 1954 och januari 1955 åtalades två nummer av tidningen för hot mot den yttre säkerheten och staten och fem medlemmar togs i förhör av kriminalpolisen – Georges Fontenis, Caron, Donnet, Robert Joulain och Philippe.⁵⁰ I juni 1955 åtalades fem redaktörer för numren 404, 408, 410, 411, 413, 421, 422, 423, 427, 428 och 430 efter att första ha utpekats av domare Monzeins undersökningskommitté.⁵¹ Tionde numret av *Jeune révolutionnaire*, en publikation speciellt riktad till ungdomen och som specifikt ägnade sig åt ”den unge revolutionärens hållning till armén” åtalades likaledes.⁵²

Pierre Morain⁵³, en frihetlig aktivist från Roubaix, tycks ha varit den förste franske medborgaren i själva Frankrike att dömas för politisk verksamhet till stöd för den algeriska revolutionen. Den 22 juni 1955 togs han in för förhör av tulltjänstemän i Watrelos när han delade ut flygblad för *Mouvement de lutte anticolonialiste* (en kommitté bildad av FCL). DST, säkerhetspolisen, hämtade honom på arbetet och han förhördes en hel dag samt släppt efter att ha anklagats för att hota statens inre säkerhet.⁵⁴ Han försvarades speciellt av Yves Dechezelles, MNA:s advokat och medlem av Nya vänstern. Han ställdes inför rätta tillsammans med algeriska aktivister och dömdes till fem månaders fängelse.⁵⁵ Den 23 september 1955 stod Pierre Morain åter inför rätta sedan den allmänne åklagaren i Lille överklagat domen.⁵⁶ Han anklagades för att direkt eller indirekt ägnat sig åt att återuppbygga en förbjuden organisation (MTLD) genom två artiklar i majnumret av *Le Libertaire*, ”Dra era egna slutsatser, pampar” och ”På Första maj i Lille visade de algeriska arbetarna vägen för de

⁴⁷ Sextio tidningar konfiskerades i det egentliga Frankrike mellan november 1954 och den 13 maj 1958 och 179 mellan 1 juni 1958 och juni 1962; siffror citerade i en artikel av Christophe Barthélémy i L Gervereau, J-P Rioux och B Stora (eds), *La France en guerre d'Algérie*, Paris 1992, sid. 122.

⁴⁸ Beträffande beslagen och tillvägagångssättet: se Barthélémys artikel citerad i föregående not: ”Beslag kunde vara antingen av juridisk art (artikel 51 i lag från 1881) eller administrativ (artikel 10 i kriminallagen som den 13 februari 1960 blev artikel 30), men under Algerietkriget var det i huvudsak administrativ konfiskering som användes. Prefekterna kunde beslagta en trycksak som nödgård och om ”brott och överträdelser begåtts mot statens inre eller yttre säkerhet”. Tillvägagångssättet var följande: så snart en publikation tryckts måste ansvariga utgivare ta en kopia till tre tjänstemän med uppgift att övervaka pressen; de tre var underställda inrikesministeriet, nationella säkerhetstjänsten respektive ministeriet för de väpnade styrkorna. Varje artikel bedömd som misslaglig antecknades av inrikesministeriet som tog ställning till förbud och igångsatte en process via prefekten i Paris för de nationella tidningarna samt även för tryckerier, distributörer av tidningarna och till och med tidningsaffärer eller kiosker. De ansvariga utgivarna får sedan uppvisa en andra utgåva med en blank ruta för den förgripliga artikeln eller med en annan artikel. Tidningarna drabbades ekonomiskt av sådana konfiskeringar förutom eventuella böter. Även om tidningen inte beslagtogs kunde den ändå åtalas, dvs en juridisk procedur kunde inledas mot de ansvariga utgivarna eller mot författarna av den förgripliga artikeln.”

⁴⁹ *Le Libertaire*, 19 maj 1955; i CIRA-arkiven finns en nästan komplett uppsättning av *Le Libertaire* mellan 1954 och 1958; Georges Fontenis, *Changer le monde: histoire du mouvement communiste libertaire (1945-1997)*, Paris 2000, sid. 119.

⁵⁰ *Le Libertaire*, 19 maj 1955, CIRA-arkiven.

⁵¹ *Le Libertaire*, n° 435, 16 juni 1955, CIRA-arkiven.

⁵² *Le Libertaire*, n° 435, 16 juni 1955.

⁵³ Pierre Morain, frihetlig arbetaraktivist, medlem av FCL. Dömdes 1955 till ett års fängelse för sina artiklar i *Le Libertaire* till stöd för den algeriska revolutionen. Sedan FCL upplösts var han en tid aktiv inom PCF och CGT där han snart blev utesluten. Efter Algerietkriget var han aktiv i olika anarkistiska och frihetliga grupper.

⁵⁴ *Le Libertaire*, n° 437, 30 juni 1955, CIRA-arkiven.

⁵⁵ *Le Libertaire*, specialnummer som ersättning för n° 441, 3 augusti 1955, som konfiskerats, daterat 4 augusti 1955, CIRA-arkiven.

⁵⁶ Beträffande rättegången mot Pierre Morain; se *Le Libertaire*, n° 446, 29 september 1955, CIRA-arkiven.

franska arbetarna”. Han dömdes till ett års fängelse för att ha ”försvarat algeriernas agerande på 1 maj som syftade till att återupprätta MTLD”⁵⁷ och för ”anti-nationellt agerande”. Strängheten i domen kan utan tvivel förklaras med viljan att sätta ett exempel men syftade också till att slå hårt mot alla försök av franska aktivister att visa solidaritet med algerierna.

Repressionen drabbade även lambertistiska PCI. Den 29 juni 1955 arresterades lågstadieläraren Jeanine Maquart och förhörd en hel natt. Den 30 juni satt mekanikern Jean Gouttefengas anhållen en hel morgon.⁵⁸ Redan den 1 februari 1955 gav ett internt cirkulär inom PCI anvisningar till medlemmarna om ”hur de skulle förhålla sig gentemot polisen”.⁵⁹ Sådana försiktighetsåtgärder var motiverade eftersom det var den organisation som stödde Messali Hadjs MNA som först drabbades av repressionen. Otvivelaktigt var orsaken att statens repression inledningsvis riktades mot Messalisterna, som var mer kända bland polisen.⁶⁰ MNA, och därmed de franska organisationer som stödde den, tycktes vara huvudfienden. Messali Hadj var den historiske pionjären för algerisk nationalism och myndigheterna hade ännu inte klart för sig den dominerande ställning FLN fått.

Nya vänsterns stöd till medlemmar som åtalades eller fängslades var totalt; det var politiskt med stödmotioner och resolutioner ute i avdelningarna⁶¹ men också materiellt, bl a genom att Yves Dechezelles engagerade sig i försvaret av Pierre Morain. 1955 spred Nya vänstern ett flygblad, bl a undertecknat av Claude Bourdet, till försvar för yttrandefriheten.⁶² Utanför Nya vänstern var André Marty⁶³, deputerad från Paris och tidigare ledare för de Internationella brigaderna i Spanien, motståndsmän och 1952 utesluten ur kommunistpartiet, den ende som skickade ett brev till stöd för Pierre Morain i fängelset⁶⁴ och återupplivade därmed sin ungdoms sympatier för anarko-syndikalismen.⁶⁵ FA å sin sida kritiserade FCL för att man försönats med den man som kallades ”Slaktaren från Albacete” för sin roll under Spanska inbördeskriget.⁶⁶ Denna episod ökade bara ytterligare på antagonismen mellan de båda anarkistiska grupperna.

⁵⁷ I artikeln ”Pampar, dra era egna slutsatser!”, *Le Libertaire*, 19 maj 1955, gick Pierre Morain till angrepp på CGT, som i samband med Första maj-demonstrationen vägrat låta algeriska arbetare tala. Mot ”splittrarna i CGT” försvarade han ”den demokratiska och arbetarbaserade Mouvement National Algérie som leds av en tidigare arbetare på Renault, sonen till en skomakare och som suttit internerad många år: Messali Hadj”. Han riktade sig också till ”CGT-pamparna”, dvs ledningen där: ”Och vi förklarar att när Algeriet en gång vunnit sin självständighet kommer det algeriska folket att gå mycket längre än det franska på vägen mot det klasslösa samhället om det senare står kvar under ert inflytande!”

⁵⁸ *Le Libertaire*, n° 438, 7 juli 1955, CIRA-arkiven.

⁵⁹ ”Politisk not om organisering”, n° 2, dokument Fo, BDIC-arkiven Nanterre.

⁶⁰ Stora, *Messali Hadj*, sid 239: ”Mellan 1954 och 1956 var det främst Messalisterna som drabbades av repressionen. Det stora flertalet fanns i polisarkiven.”

⁶¹ I exempelvis *Le Libertaire*, n° 435, 16 juni 1955 hittar vi följande ruta: ”Versaillesgruppen av Nya vänstern protesterar enhälligt mot åtalen mot Fontenis, Donnet och Joulin för de artiklar de skrivit mot den reaktionära politik som för närvarande bedrivs i Algeriet (resolution antagen den 23 maj 1955). Byrågruppen, en annan organisation inom Nya vänstern, uttalade sitt stöd i *Le Libertaire*, n° 439, 14 juli 1955: ”Parisregionens federation av vänstersocialistiska partiet uttalar sitt motstånd mot konfiskeringar och åtal mot tidningar som ger information om det verkliga läget i Nordafrika. Vi protesterar kraftfullt mot anklagelserna om hot mot statens säkerhet mot fem medlemmar av FCL på grund av artiklar om den algeriska frågan i flera nummer av *Le Libertaire*.” (CIRA-arkiven) Det är inte helt klart exakt vad Vänstersocialistiska partiet var men det tillhörde med säkerhet kretsarna runt Nya vänstern.

⁶² Dokument Fo Rés 425/12, BDIC-arkiven Nanterre.

⁶³ André Marty (1886-1956). En av ledarna för Svarta havsmyteriet 1919, ledande inom kommunistpartiet, utesluten 1952 [RH].

⁶⁴ *Le Libertaire*, n° 439, 14 juli 1955, CIRA-arkiven.

⁶⁵ Fontenis, *Changer le monde*, sid. 24.

⁶⁶ Maurice Joyeux, *Sous les plis du drapeau noir, souvenirs d'un anarchiste*, Paris 1988, sid. 151; Fontenis, *a.a.*, sid. 122-123. I sina memoarer upprepar Maurice Joyeux anklagelsen att André Marty lett repressionen mot de spanska anarkisterna; Georges Fontenis avvisar dessa anklagelser mot veteranen från de Internationella briga-

Det handlade här emellertid om repression mot ”laglig” aktivitet som flygbladsutdelning eller uttryck för fria åsikter i artiklar och inte underjordisk verksamhet med direkt eller konkret stöd, materiellt och inte bara politiskt, till FLN och MNA. Franks PCI var den första organisationen som drabbades av repression för illegal och underjordisk verksamhet då det inte enbart handlade om yttrandefrihet. Ty Fjärde internationalen skötte tryckningen av nationalisternas tidning och distribution av den till FLN:s adresser.

Efter en första period då tryckningen sköts i Frankrike fattades beslut att flytta den till Belgien för att undvika repression eftersom de tryckerier man använt i Frankrike inte var tillförlitliga. Strävan efter att göra pengar tycks ha varit huvudmotivationen för de tryckerier man använt sig av och det var knappast förtroendeingivande för revolutionära aktivister som misstänkte att deras ”medbrottslingar” i framställningen av ett nummer inte skulle tveka att ange dem vid minsta problem med polisen. På grund av mängden tidningar som trycktes och för att inte dra till sig onödig uppmärksamhet skickades de till Frankrike i små paket till olika adresser eller postboxar.⁶⁷

Men i april 1956 öppnades några sådana paket (av en tillfällighet eller i samband med en undersökning från tullen) och beslagtogs. De var adresserade till postboxar tillhöriga Simonne Minguet och Raymond Bouvet, medlem av PCI, samt Janine Weil, tidigare medlem av PCI men som nu tillhörde Nya vänstern. De tre aktivisterna arresterades och anhölls den 5 april: om Simonne Minguet och Raymond Bouvet var medvetna om sin organisations verksamhet kom det som en fullständig överraskning för Janine Weil, som inte längre var medlem av PCI, men gått med på att hennes namn skulle användas på en postbox för den teoretiska tidskriften *Quatrième Internationale*, men som nu använts för att ta emot FLN:s tidning. PCI:s politbyrå samlades och det blev en stormig debatt; en del av politbyråns uppmänade Pierre Frank att ge sig till myndigheterna – i första hand för att som ledare för PCI ta ansvaret för den politiska solidariteten med FLN och i andra hand för att se till att Janine Weil, som inte blivit informerad om vad hennes postbox användes till, blev frigiven. Pierre Frank tvekade, ty även för en revolutionär var det inte särskilt tilltalande att hamna i fängelse och också på grund av att han var orolig för följderna för organisationen genom att alltför öppet ha visat sitt stöd för FLN. Han ville inte se sin organisation tvingas tillbaka under jorden precis som under kriget eller bli förbjuden. Men slutligen gav han efter för majoriteten i politbyrå.⁶⁸

PCI:s politbyrå tillkännagav öppet att Pierre Frank ”kommer att ställa upp inför undersökningsdomaren och ta ansvar för en av adresserna som tillhör tidskriften *Quatrième Internationale*”.⁶⁹ Efter att ha arresterats av säkerhetstjänsten den 12 april meddelade han undersökningsdomaren Giraud att han var juridiskt ansvarig för den postbox som använts i Janine Weils namn. Han släpptes den 13 april efter förhör och arresterades åter den 16 april.⁷⁰

Den 12 april anordnade PCI ett möte i Sociétés savantes lokaler⁷¹ där de trotskistiska aktivisternas öde kopplades samman med Claude Bourdet och Henri-Irénée Marrou⁷² som

derna och hävdar att Marty ”inte hade någon befälsposition som kunde ha gjort det möjligt för honom att utöva någon annan form av repression än att avskeda vissa medlemmar av brigaderna”. Enligt Fontenis hade beteckningen ”slaktaren från Albacete” långt ifrån att, som Joyeux hävdade, ha myntats av ”spanska anarkister” i stället ”tilldelats honom av en fascistisk parlamentsledamot och denna förolämpning hade en del spanska kamrater tagit upp och fört vidare på ett mycket lättsinnigt sätt”.

⁶⁷ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999.

⁶⁸ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; intervju med Michel Fiant, 8 november 1999.

⁶⁹ Dokument Fo Rés 291, BDIC-arkiven Nanterre.

⁷⁰ Dokument Fo Rés 291, BDIC-arkiven.

⁷¹ Dokument Fo Rés 291, BDIC-arkiven.

⁷² Henri-Irénée Marrou (1904-1977). Framstående katolsk historiker, specialist på senantiken [RH].

stod åtalade för att ha demoraliserat armén.⁷³ Resolutioner antogs som skulle överlämnas till Guy Mollet, den nye socialistiske premiärministern som blivit vald på Republikanska frontens program⁷⁴, till avdelningar inom socialistpartiet samt till *La Vérité des travailleurs*. En petition till stöd för de fängslade fick stöd av medlemmar i CGT och Force ouvrière samt från namn som Henri-Irénée Marroui, Edgar Morin⁷⁵, Michel Leiris⁷⁶, Francis Jeanson⁷⁷, Jean-Paul Sartre och André Mandouze, från företrädare för Nya vänstern som Claude Bourdet och Gilles Martinet och från tidigare medlemmar av PCI som nu tillhörde Nya vänstern som Yvan Craipeau och Laurent Schwartz. Pierre Lambert, den ”fientlige brodern” och Georges Fontenis från FCL skrev också på. André Marty och François Mauriac⁷⁸ kontaktades men vägrade skriva på.

Det fanns ett brett stöd, mycket mer än vad Pierre Morain och andra medlemmar av FCL erhöillit när de stått anklagade. Trotskisterna kunde räkna med ett mer effektivt stöd från Nya vänstern och dess mest inflytelserika ledare, i synnerhet som det fanns många f d trotskister i den kretsen. Men det faktum att en kvinnlig medlem av Nya vänstern fängslats spelade otvivelaktigt också in. Slutligen hade angreppen på yttrandefriheten ökat och påverkade publikationer från Nya vänstern.

Andra åtal följde. Sedan *La Vérité des travailleurs* råkat ut för flera beslagtaganden åtalades Pierre Frank och Jacques Privas (Grimblat), som hade det juridiska ansvaret för tidningen, för att ha äventyrat statens yttre säkerhet. En ”koalition till försvar för de demokratiska rättigheterna” bildades och pengar samlades in för att stödja de åtalade. Ett brev skickades till SFIO:s verkställande utskott och det avslutades med följande ord: ”Ni kan inte svika er plikt mot den proletära solidariteten”.⁷⁹ Trotskisternas syfte var att skärpa motsättningarna inom det makthavande partiet och framför allt att konfrontera de vanliga partimedlemmarna med ledningens ”förräderi” (texten skickades till avdelningar inom SFIO och delades ut bland medlemmarna).

Vid ett offentligt möte den 20 april i Salle des Horticulteurs i Paris⁸⁰ medgav PCI att man misslyckats med att skapa en enad koalition, men man hade fått stöd av Nya vänstern, av CGT och CFTC i Vemon och av Rhône-distriktet av nationella unionen av lågstadielärare. På Första majdemonstrationen i Vincennes delades 60 000 flygblad ut med en uppmaning till frigivning av de fyra fängslade aktivisterna. Den 4 maj anordnades ett ”Stoppa kriget”-möte i Suresnes.⁸¹ Där medverkade Claude Bourdet, Jacques Privas för *La Vérité des travailleurs* samt medlemmar från CGT, FO, SFIO (Salmon), PCF (Lafourcade) och Nya vänstern (Chazines). En sådan enhet var överraskande och möjliggjordes utan tvivel av de lokala omständigheterna. I slutet av mötet bildades en Aktionskommitté för fred som gav sitt stöd till de

⁷³ Den 31 mars 1956 arresterades Claude Bourdet men släpptes samma dag. Åtalades därefter för artiklar i *France-Observateur* (H Hamon och P Rotman, *Les Porteurs de valises*, Paris 1979, sid. 47). Den 10 april var det Henri-Irénée Marrou's tur att få besök av säkerhetstjänsten efter en artikel i *Le Monde* den 5 april 1956 med rubriken ”Frankrike, mitt land”, där han fördömde arméns bruk av tortyr i Algeriet.

⁷⁴ En allians mellan SFIO, Mitterrands UDSR, vänstergaullister och anhängare till Mendès France som syfts ihop inför valet 1956 [RH].

⁷⁵ Edgar Morin (1921-). Filosof och sociolog. Utesluten ur kommunistpartiet 1951 [RH].

⁷⁶ Michel Leiris (1901-1990). Surrealist och etnograf [RH].

⁷⁷ Francis Jeanson (1922-2009). Filosof, författare till böcker om Sartre, chefredaktör för tidskriften *Les Temps Modernes* [RH].

⁷⁸ François Mauriac (1885-1970). Katolsk romanförfattare. Nobelpristagare 1952 [RH].

⁷⁹ För föregående information, se Dokument Fo Rés 291, BDIC-arkiven.

⁸⁰ Dokument Fo Rés 291, BDIC-arkiven. Favre-Bleibtreus och Michel Lequennes GBL (Bolsjevik-leninistiska gruppen) klagade över att inte ha blivit ”inbjuden” till detta möte.

⁸¹ Omfattningen av repressionen ges en fingervisning av att Pierre Avot-Meyers arresterades och kvarhölls en kort tid i Suresnesfängelset för att ha satt upp affischer om detta möte och manat till frigivning av de fyra fängslade aktivisterna (intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999).

fyra fängslade. Ett uttalande skickades från kommittén, inklusive kommunistpartiet, till parlamentsgrupperna, premiärministern och ministern för de väpnade styrkorna.⁸²

Den enade mobiliseringen lönade sig. Den 9 maj frigavs Raymond Bouvet, Pierre Frank, Simonne Minguet och Janine Weil villkorligt. Åtalet lades ned eftersom motstridiga bevis inte lyckades klarlägga att de samarbetat med FLN.⁸³ Frank och Privas stod dock fortfarande under åtal för artiklar i *La Vérité des travailleurs*, senare fick de sex månaders villkorligt fängelse,⁸⁴ en betydligt mildare dom än den Pierre Morain råkat ut för.

Hur ska man förklara olikheterna i behandlingen? Det kan hävdas att trotskisterna vänt sig till den allmänna opinionen på ett mer effektivt sätt än de frihetliga, skälen var flera. För det första skilde sig strategierna åt: trotskisterna hade en annan analys av vilken roll och vilket utrymme yttersta vänstern hade på den politiska scenen i Frankrike. De var medvetna om att utgöra en minoritet och de visste att deras parti, i varje fall på kort sikt, inte kunde utvecklas till något massparti. Det var socialdemokratin, kommunistpartiet och i mindre utsträckning Nya vänstern som organiserade de arbetande massorna och andra radikaliserade skikt (framför allt de intellektuella) i samhället. Även om PCI utgjorde den revolutionära förtruppen kunde det inte bli ”proletariatets parti” så länge som stalinismens strypgrepp och socialdemokratiska ”byråkratier” fortlevde. Det handlade i stället om att skaka om denna hegemoni genom att utgå från de motsättningar som rådde inom dessa organisationer och vända sig till basmedlemmarna och trycka på ledningens ”förräderi”. I detta syfte var ”entrismen” en viktig del för att underminera dessa organisationer ”inifrån”.

I Frankrike tillämpades entrism inom PCF, det största masspartiet, men den kombinerades med öppet arbete. I denna självständiga ram var samarbete med andra vänsterorganisationer fundamentalt, eftersom det var livsviktigt att inte bli isolerad, inte avskära sig från massorna samtidigt som man gjorde sina egna krav och förslag kända.

PCI:s strategi kan förklaras med det som Trotskij kallade enhetsfrontspolitiken. De olika partierna inom arbetarrörelsen måste ”marschera på egen hand men slå gemensamt” mot en gemensam fiende, fascismen, eller, som var fallet här, imperialismen. Strävan efter enhet och effektivitet var knutna till denna praktiska nödvändighet för trotskistiska grupper som nästan alltid varit i minoritet. Den 15 januari 1956 hette det således i ett internt dokument från PCI:

Deltagande i de folkfrontskommittéer PCF lanserat är för närvarande otvivelaktigt det mest realistiska sättet att driva på massornas organisering och gynna uppkomsten av kamp. [För PCI är detta en] ... grundläggande uppgift både för [dess] entristiska trupper som för dess självständiga agerande.⁸⁵

För en organisation som FCL handlade det däremot om att vända sig till andra revolutionära krafter i syfte att bilda ”en revolutionär” pol. Den 15 mars föreslog därför Georges Fontenis skapandet av ”en bulletin där revolutionärer kunde mötas”.⁸⁶

⁸² För hela föregående stycke, se Dokument Fo Rés 291, BDIC-arkiven.

⁸³ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999; *La question coloniale et la section française de la 4e Internationale*, dokument O Col 1615, BDIC-arkiven.

⁸⁴ *La question coloniale et la section française de la 4e Internationale*.

⁸⁵ Dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven. När Republikanska fronten i januari 1956 vunnit en knapp seger i valet gjorde PCF – som inte ingick i valalliansen – upprepade framstötter för att få plats i regeringen och gjorde försök att röra upp ”myten” om Folkfronten. Den 23 januari 1956, innan regeringen var bildad, upprepade Maurice Thorez dessa intentioner i ett radioanförande: ”Vi upprepar åter att vi är redo att nå en uppgörelse med socialistpartiet och andra vänsterpartier för att landet ska få den regering det förväntar sig.” (Cit. i Hamon och Rotman, *Les Porteurs de valises*, sid. 43). Den 30 januari bildades emellertid Mollets regering utan några kommunister.

⁸⁶ Dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven.

Givetvis hade det politiska sammanhanget förändrats för det var inte längre fråga om någon ”Folkfront”, utan de båda initiativen visade på tämligen skilda förhållningssätt, även om samförstånd inte kunde uteslutas. Givetvis hoppades trotskisterna inte på att det skulle gå att skapa någon ”Folkfront”, som de inte hade några ”illusioner” om, men man ville samarbeta med bredare krafter än de som FCL satsade på. Ledarna för den organisationen såg det som att dess uppgift var att bli arbetarklassens parti och samla alla revolutionärer. Detta var en optimism som inte bara handlade om propaganda och ledde till anspråket att *Le Libertaire* trots förföljelserna måste bli ”den stora revolutionära tidningen”.⁸⁷ I samband med rättegången mot Pierre Morain publicerade FCL:s nationella byrå följande uttalande:

Det är också på grund av att nya arbetare dagligen med stolthet sluter upp i kampen för en sann kommunism, genom att gå med i *Fédération communiste libertaire*, det parti som slutligen växer fram, ungt, nytt och befriad från all smitta från det slam som korrupta ledare för arbetarklassen och dess partier täckt arbetarrörelsen i. Och på grund av att FCL har till uppgift att kring sig gruppera den stora massan av arbetare och leda dem mot den sociala revolutionen försöker utsugarna knipsa av knopparna och kväva den i sin linda innan det, för deras eländiga sinnen, blir för sent.

Bortsett från alla strategiska aspekter kunde trotskisterna dessutom räkna med en rad olika former av stöd. Vi kan nämna f.d medlemmar, oavsett om de fortfarande räknade sig som trotskister eller inte, som tillhörde kretsarna kring Nya vänstern och som behållit en äkta sympati, och även direkt politisk solidaritet, med sina forna kamrater. Vidare fanns intellektuella och journalister som i synnerhet Pierre Frank förmått upprätta band av ömsesidig respekt (exempelvis med Claude Bourdet); slutligen de organisatoriska band som existerade i enhetskommittéerna. FCL hade inte lyckats få till stånd någon sådan bred mobilisering kring sig, med undantag för vissa kretsar inom Nya vänstern eller respekterade men isolerade personer som André Marty eller den frihetlige intellektuelle Daniel Guérin.⁸⁸ Dessa svårigheter blev dyrbart för dem: fängelse för Pierre Morain och dryga böter.

Även om repression är svår att stå ut med, även för aktivister som vet vad riskerna innebär och som är övertygade om det rättvisa i sin kamp, ger den också – som kompensation så att säga – tillfälle för offren själva att utnyttja den politiskt. Till att börja med är repressionen bevis på att den aktivitet dessa aktivister ägnat sig åt är verkligt effektiv och utgör en fara för regeringen. Att vara offer för repressionen innebär att man befinner sig i första frontlinjen och vederbörande organisation kan dra fördel av den som ett slags negativ stämpel på att kampen är verkningsfull.⁸⁹ Ur denna hållning kan känslan stärkas av att vara ”martyrer” för den revolutionära saken: det står klart när det gäller domen mot Pierre Morain. *Le Libertaire* publicerade en artikel om rättegången som dröp av revolutionär lyrik:

Oh! Hur eländig måste åklagaren i Lille inte ha känt sig när han sade till Morain, ”Ni är en föraktlig individ”, och hur stark och mäktigt måste inte Morain ha känt sig! I sina ådror kunde han känna den

⁸⁷ *Le Libertaire*, n° 435, 16 juni 1955, CIRA-arkiven.

⁸⁸ Daniel Guérin (1904-1988). Filosof, författare, journalist. Denne intellektuelle stod en tid nära Trotskij. Medlem av Marceau Piverts PSOP men även av socialistpartiets vänsterflygel. Aktiv inom UGS och därefter PSU under Algerietkriget och försvarade både MNA och FLN. Undertecknade de 121:s upprop. Hela sitt liv stod han nära den frihetliga kommunismen och var en av teoretikerna bakom arbetarnas självförvaltning. I sitt skriftställarskap bidrog han också till att öppna arbetarrörelsen för kampen i sexuella frågor.

⁸⁹ Den 4 augusti 1955 skrev således FCL:s nationella byrå följande i *Le Libertaire* (CIRA-arkiven): ”Genom att rikta slag mot FCL, och enbart mot FCL, har bourgeoisin pekat ut oss som sin klassfiende och därmed som arbetarnas parti.” De nödvändiga slutsatserna dras några rader längre ner; ”Gå med i FCL, som i morgon kommer att vara arbetarnas stora revolutionära parti!” Men även i n° 443, 8 september 1955: ”Pierre Morain, som sitter fängslad, klagar inte över sitt öde: tvärtom är han stolt över att ha blivit angripen av det kapitalistiska maskineriet ty för honom är det ett orubbligt bevis på att han kämpat den sanna revolutionära kampen, den sanna klasskampen, som består i att sätta skräck i Borgeaud och övriga ledare för kolonialisterna.”

jublande värmen av sin fullständiga övertygelse om revolutionen, om sin orubbliga tro på sin sak, på den frihetliga kommunismens sak, på alla arbetares.⁹⁰

FA, som gjorde anspråk på en minst lika dödlig anti-kapitalism som FLA, stödde inte Algeriets självständighet och besparades i stort sett repressionen, i varje fall fram till 1957. Utan att vilja underskatta de synnerligen konkreta lidande som repressionen ledde till, eller det stora mod som omsatte sina åsikter i handling trots de faror de utsattes för, kan vi bara kort och gott konstatera att denna repression kunde användas för ”revolutionens sak” och bli till ett inslag i propagandan, vilket särskilt var fallet för FCL.

Att man drabbades av repressionen gjorde också att yttersta vänstern förvärvade ett visst mått av sympati från den allmänna opinionen och erhöll stöd utanför dess vanliga inflytelsesfär. *Le Libertaire* trappade upp sina maningar till solidaritet⁹¹ som kunde komma till uttryck genom ekonomiska bidrag. Varje vecka publicerade tidningen namnen på givare. Det var också nödvändigt att vända sig till medlemmar och även (särskilt för PCI) till ledarna för andra vänsterpartier och försöka få deras politiska stöd.

Yttersta vänstern var inte ute efter repression eller att medvetet provocera fram den. Huvudmålet var stöd till den algeriska revolutionen, såväl politiskt som praktiskt. Detta framgår av Pierre Franks tvekan inför att överlämna sig till myndigheterna och hans oro för att få se organisationen falla samman i underjordisk aktivitet. Här var sammanhanget mycket betydelsefullt: repressionen drabbade bara en mycket liten kärna av franska aktivister och, givetvis, algerier. Men eftersom det inte fanns något utbrett stöd följde helt logiskt att det inte förekom någon repression mot befolkningen i allmänhet och därmed inga förhoppningar om att massorna skulle radikaliserats genom reaktioner på en repression som inte drabbade dem.

Repressionen i vid bemärkelse, som drabbade algeriska aktivister som utsattes för tortyr på polisstationerna i Frankrike eller i Algeriet, och som drabbade franska aktivister som engagerat sig i solidaritetsarbete, samt den censur som inte bara drabbade yttersta vänsterns tidningar, reste emellertid en rad frågor. Efter andra världskriget hade de olika traditionella politiska partierna skapat myten, delvis med rötter i motståndsrörelsen, om ett demokratiskt Frankrike där medborgarna åtnjöt lika rättigheter och som ställts upp som en modell och som ett svar på nazisternas totalitarism, som just besegrats, eller den stalinistiska totalitarismen som fortfarande utgjorde ett hot. Nu visade kolonialpolitiken den franska demokratins begränsningar: inte bara genom att kolonialfolken till stor del uteslöts från dessa rättigheter men även i själva Frankrike började samförståndet kring ”den liberala demokratin” visa sina begränsningar. Regeringen tvekade inte att begränsa yttrandefriheten genom censur av tidningar, att fängsla franska aktivister och att tortera algeriska aktivister med metoder värdiga en diktatur!

Yttersta vänstern hade inga svårigheter att ta avstånd från systemets motsägelser och hyckleri: det gick lätt att visa att vad beträffade kolonialpolitiken var demokratin bara något relativt och att den ofta upphörde vid portarna till polisstationerna. Yttersta vänsterns propaganda baserade sig på exempel på repression och inskränkningar av de demokratiska rättigheterna i syfte att försöka visa att det franska systemet inte var någon äkta demokrati utan en ”borgerlig” demokrati och att olika regeringars försvar av det koloniala och kapitalistiska systemet, för-

⁹⁰ *Le Libertaire*, specialnummer 4 augusti 1955, CIRA-arkiven. I sina memoarer för Fontenis följande kommentar om FCL: ”Det var emellertid fel att låta sig påverkas av en ouvrieristisk och deklamatorisk stil av det slag man kan hitta i stora organisationer.” (Fontenis, *Changer le monde*, sid. 138)

⁹¹ I *Le Libertaire* (n° 446) hittar vi således följande under rubriken ”Revolutionär solidaritet”: ”Kamrat, du har idag hört att Pierre Morain dömts till ett års fängelse. Behövs det några teoretiska utläggningar för att tala om för dig vad din plikt är? Givetvis inte. Proletär solidaritet uttrycks med hjärtat, inte med ord. För att hjälpa vår kamrat Pierre Morain och alla fångar som är kolonialismens offer. För att driva en solidaritetskampanj: delta i de speciella appellerna mellan den 26 september och 1 oktober. Revolutionär solidaritet med Pierre Morain!”

klätt till en rent fiktiv och helt formell demokrati, under dessa omständigheter gick före respekten för demokratiska rättigheter. Ibland gick kritiken än längre och pekade på risken av att en fascistisk regim skulle upprättas i Frankrike som ”sista utväg för bourgeoisin”.

Alternativet var därför enkelt: revolution eller fascism.⁹² Om repressionen kunde utnyttjas politiskt av yttersta vänstern och inte bara vara något man drabbades av, berodde det framför allt på att det blev möjligt att fördöma hyckleriet hos ett system som utgav sig för att vara demokratiskt men som använde sig av auktoritära metoder för att slå ned den algeriska revolutionen och de som stödde den; yttersta vänstern kunde också framhålla hotet av en fascistisk kupp som skulle avslöja det borgerliga klassherraväldets ”sanna repressiva karaktär” och som arbetarna uppmanades vara på sin vakt mot. I början av Algerietkriget kunde den sortens propaganda bara få ytterst begränsad effekt på grund av yttersta vänsterns svaghet men även på grund av att den allmänna opinionen inte visade något större motstånd mot den politik som tillämpades i Algeriet. När delar av Nya vänstern tog avstånd från repressionen (i synnerhet den som hade lättast att komma i kontakt med folkopinionen som en tidningsman som Claude Bourdet eller progressiva kristna som Henri-Irénée Marrou) framställdes den ofta som ett misslyckande för systemet.

Utanför en mycket begränsad krets kunde yttersta vänstern inte få sin syn på repressionen och bristen på demokrati som integrerade delar av det kapitalistiska systemet att tränga igenom. Icke desto mindre klarade PCI – och i mindre utsträckning FCL – av att skaffa stöd utanför yttersta vänstern, något som delvis skyddade dem mot repressionen. Man genomförde gemensamma kampanjer mot repressionen med Nya vänstern. Samarbete med PCF var långt svårare, eftersom ledningen där förblev totalt immun mot varje form av agerande till försvar av de ultra-vänsteristiska ”provokatörerna” bakom de algeriska nationalisterna och klyftan vidgades än mer sedan Guy Mollets regering fått ja i parlamentet till speciella befogenheter.

På rent praktisk nivå drog trotskisterna lärdomar av det som hänt och man beslutade att tryckandet av FNL:s publikationer hädanefter skulle ske i Frankrike eftersom postväsendet inte var ”tillförlitligt”. Det gick inte längre att använda sig av tryckerier som inte gick att lita på och det blev därför nödvändigt att upprätta egna tryckerier, ett arbete som Pierre Avot-Meyers tog sig an.⁹³ Samtidigt skärptes säkerhetsreglerna beträffande kontakter med algerier än mer. Pierre Avot-Meyers var den ende som kände till detaljerna i det underjordiska arbetet. Han stod i direkt kontakt med Pablo när det gällde Internationalen och Pablo stod i kontakt med algeriska ledare som befann sig i exil utomlands. Om förfalskning av identitetshandlingar fortsatte att ske utomlands försåg FLN det trotskistiska nätverket med en viss summa pengar för att göra det möjligt att skaffa lokaler för tryckeriverksamheten.

Av säkerhetsskäl och för att undvika onödig uppmärksamhet lät man hyra en del lokaler under påhittade namn.⁹⁴ Det fanns lokaler på rue Saint-Denis i Paris, en annan i Suresnes och senare ännu en i Malakoff. Den utrustning som användes måste därför vara lätt och lätt att transportera. Man satsade på dupliceringsapparater. Men medlemmarna tog också risker. Det innebär att framför allt kvinnliga medlemmar som arbetade som sekreterare arbetade vid sidan om med att skriva stenciler och kopiera dokument åt FLN på sina arbetsplatser utan chefernas

⁹² I ett flygblad från FCL i februari, sedan Tixier-Vignancourt [ledare för extremhögern, ö.a.] fått tillstånd till ett möte i Paris och en ny våg av våld från extremhögern brutit ut, hette det: ”Olika borgerliga regeringar, på väg mot diktatur, tolererar sådana provokationer samtidigt som de förbjuder arbetarnas demonstrationer och anti-kolonialistiska möte ...” (*Le Libertaire*, 15 februari 1955, CIRA-arkiven)

⁹³ Intervju med Pierre Avot-Meyers och Simonne Minguet, 17 november 1999.

⁹⁴ Sålunda gick en gammal läkare, Dr Zakine som varit medlem av Andra internationalen och sedan som ung medlem av PCF och som stoppats som läkare efter att ha utfört illegala aborter, med på att hyra lokaler under falskt namn (intervju med Pierre Avot-Meyers och Simonne Minguet, 17 november 1999).

vetskap.⁹⁵ Även inom yttersta vänstern återskapade medlemmarnas insatser de könsmissiga skiljelinjerna i samhället.

Det uppstod problem när det blev nödvändigt att reparera maskinerna. Det var inte tal om att be reparatörer komma till de hemliga lokalerna och Pierre Avot-Meyers själv fick därför fara runt och leta efter reservdelar. Tillverkare som ville ha en adress dit de kunde skicka räkningarna kunde inte förstå denna egendomliga kunds vägran att ge den begärda informationen. Pierre Avot-Meyers påstod sig ibland representera ett resande cirkussällskap vars tryckpress gått sönder. När beslut fattats om att ett visst antal falska identitetshandlingar skulle tillverkas på ort och ställe, och inte längre utomlands, åkte han på samma sätt runt till utställningar och butiker som sålde begagnat i jakt på en skrivmaskin med samma typsnitt som den som polisen i Seineregionen använde sig av för att tillverka det nya nationella id-kortet. Till sist hittade han en amerikansk skrivmaskin med utbytbara bokstäver och som var en föregångare till ordbehandlingssystemen.⁹⁶ Tidningar och andra trycksaker levererades till affärslokaler eller kaféer som var ställen som FLN använde sig av. Ett sådant var en livsmedelsaffär i södra Paris som ägdes av FLN, men det var Michel Fiant⁹⁷, medlem av PCI, som skötte affären, ett kamouflage för en verksamhet som var långt mer hemlig än försäljning av böner!⁹⁸

Men 1956 var trotskisterna inte längre de enda som stödde den algeriska saken med underjordisk verksamhet. Andra nätverk uppstod som sammanförde kommunister som brutit med partiet, progressiva kristna och humanister och inte längre enbart yttersta vänstern. På det politiska planet hade Guy Mollets makttillträde väckt förhoppningar om förhandlingar som snabbt grusades: att kommunistpartiet i nationalförsamlingen röstade ja till speciella befogenheter för regeringen orsakade vrede och oförståelse bland många partimedlemmar medan användningen av värnpliktiga i kriget ledde till en viss opposition. Nu var tiden inne för direkt missnöje. Missnöje inom de traditionella vänsterpartierna, SFIO och PCF, vars politik ifrågasattes av en del medlemmar; missnöje bland dem som i solidaritet med algerierna bröt med legalismen och anslöt sig till trotskisternas illegala verksamhet; det snabbt nedtryckte missnöjet bland dem, värnpliktiga eller folk från reserven, som vägrade åka och strida i Algeriet.

⁹⁵ Intervju med Pierre Avot-Meyers och Simonne Minguet, 17 november 1999

⁹⁶ Intervju med Pierre Avot-Meyers och Simonne Minguet, 17 november 1999

⁹⁷ Michel Fiant (1928-2007). Ledande inom PCI under Algerietkriget. Vägledde Alain Krivines arbete inom Kommunistiska studentförbundet, i synnerhet i samband med bildandet av Anti-fascistiska fronten på universitetet. Tog ställning för Pablo 1965. En av ledarna för Revolutionära marxistiska alliansen (AMR), den franska sektionen av TMRI. Senare medlem av *Les Alternatifs*.

⁹⁸ Hanon och Rotman, *Les Porteurs de valises*, sid. 62.

Kapitel V: SFIO, PCF: Förräderierna från ”fred i Algeriet” till ”pacifiering”

Den ”Republikanska front” som kom till makten i Frankrike 1956 bestod av socialister och radikaler – den oundvikliga axeln för varje regering under Fjärde republiken – med stöd i parlamentet av kommunistpartiet. Vänstern hade en dominerande ställning i denna regering, i synnerhet som Guy Mollet, ledare för SFIO, var premiärminister. Guy Mollet hade valts på ett program som förespråkade ”Fred i Algeriet” men efter ”tomatdagarna”¹ i Algeriet slog han in på en repressiv kurs som gick ut på att ”pacificera” Algeriet, med outtalat stöd från PCF, som den 12 mars röstade för ”speciella befogenheter”. Nu blev det möjligt att skicka värnpliktiga och utvidga undantagstillståndet till hela Algeriet. Det hela kunde framstå som paradoxalt: det var vänstern som skärpte repressionen och tillämpade en kolonialistisk politik så långtgående att en gaullist som general Catroux, betraktad som alltför återhållsam av ”extremisterna” i Algeriet, ersattes med socialisten Lacoste.² Men en sådan politik var inget självklart för organisationer inom vänstern och det ledde också till förvirring bland många aktivister och även bland en del på ledande håll. Hur reagerade yttersta vänstern på att vänstern kommit till makten och förblev helt obstinat när det gällde läget i Algeriet? Vilken strategi valde man för att kunna påverka motsättningarna hos vänstern vid makten? Och vilka blev de nya svårigheterna i ett läge av ökat isolering i förhållande till de båda stora organisationerna inom vänstern?

För det första måste man ha klart för sig att om repressionen ansågs nödvändig i Algeriet var fallet detsamma i Frankrike, om än förvisso i mindre utsträckning, för organisationer som stödde Algeriets självständighet och i synnerhet för algeriska aktivister. Vad gäller de franska organisationerna fortsatte åtalerna mot tidningar och aktivister. Pierre Frank, Simonne Minguet, Janine Weil och Raymond Bouvet sattes i fängelse under denna regering och Pierre Frank och Jacques Privas stod inför rätta på grund av artiklar i *La Vérité des travailleurs*. Deras ”fientliga bröder” i det andra PCI åtalades också för brott mot statens säkerhet: fyra medarbetare i *La Vérité* – Bloch, Stéphane Just, Pierre Lambert och Daniel Renard – var inblandade.³ Samma gällde de frihetliga.⁴ FCL fick betala sammanlagt tre miljoner francs⁵ i böter och frågan ställdes öppet om huruvida *Le Libertaire* kunde fortsätta i spalterna, bl a i n° 486 och 487 – som ändå innehöll en rapport från ett solidaritetsmöte i Aulnay-sous-Bois, där en kommunistisk parlamentsledamot, René Bellanger, medverkat. N° 487 blev dock det sista nummer som utkom.⁶

FCL befann sig i stora svårigheter och organisationens hela existens stod på spel. Ett möte med det nationella rådet hölls den 5 juli för att fatta de beslut situationen krävde: utgivningen av *Le Libertaire* avbröts till ett eventuellt nytt nummer i september. I stället planerade man att börja ge ut en teoretisk månadstidskrift, *Partisan*, som skulle ägna sig åt aktuella frågor ”mer djupgående”. FCL upplöstes inte och arbetet fortsatte.⁷ Det var de officiella besluten men varken septembernumret av *Le Libertaire* eller *Partisan* såg dagens ljus. I praktiken innebar

¹ Detta hände den 6 februari 1956 då Mollet bombarderades med grönsaker [bl a ruttna tomater] av fransmän i Alger, som fruktade att han skulle göra eftergifter åt FLN [RH].

² Robert Lacoste (1898-1989), deputerad för SFIO. Minister för Algeriet på plats där 1956-1958 [RH].

³ Flera nummer av tidningen togs i beslag. Ett brev daterat 26 maj 1956 beklagade att fem nummer på sex veckor konfiskerats. N° 411, som innehöll en intervju med en officerare inom ALN gick samma öde till mötes, n° 412 likaså och senare n° 442, 443 och 445 (dokument Fo 278, BDIC-arkiven, Nanterre).

⁴ De nummer av *Le Libertaire* som åtalades var n° 474, 12 april, n° 482, 7 juni (som dock inte innehöll någon enda artikel om läget i Algeriet), n° 484, 19 juni och n° 485, 26 juni (Georges Fontenis, *Changer le monde: histoire du mouvement communiste libertaire (1945-1997)*, Paris, 2000, sid. 133).

⁵ Det handlar om gamla franc. Två nollor ströks vid en valutareform 1960, ö.a.

⁶ Fontenis, *a.a.*, sid. 133.

⁷ *Ibid.*

det slutet för FCL. Vid nationella rådets möte hade två synpunkter framkommit beträffande FCL:s framtid: å ena sidan de som stödde en reducerad utgivning *Le Libertaire* och reducerad offentlig aktivitet men med fortsatt organisering – Robert Joulin, Roger Caron och Vandendriesche. Å andra sidan en majoritet kring Georges Fontenis, Pierre Morain, Michel Donnet, Gilbert Simon, Paul Philippe och Albert Caron, som förespråkade att man skulle avbryta utgivningen av tidningen och övergå till underjordisk verksamhet.⁸

Vad skulle en sådan underjordisk verksamhet i själva verket innebära? För det första nödvändiggjorde det objektiva läget beslutet. Det var dödsdomen för en organisation som var kraftigt försvagad: inte bara åtalerna mot medlemmar hade drabbat den utan också de böter som lett till ruin trots stödinsamlingar och trots försäljningen av ett flygplan som några år tidigare införskaffats för en attack mot Franco.⁹

Det bör betonas att den 13 juli 1956, några dagar efter nationella rådets möte, arresterades Fontenis, Joulin, Caron, Donnet, Multot, Simon och Philippe och förhördes av säkerhetstjänsten DST, samtidigt som deras bostäder och FCL:s lokaler genomsöktes. Multot, som var ägare till ett vapen, fängslades.¹⁰ FCL:s medlemmar hade således goda skäl för att hålla sig undan rättvisan och polisen och organisationen riskerade att bli krossad genom arresteringarna och domarna mot de främsta ledarna. De senare, som ofta var unga och kanske saknade nödvändiga erfarenhet och bedömningar av vad en nödsituation krävde, förespråkade radikala åtgärder.

I sina memoarer 45 år senare medger Georges Fontenis dock att det fanns andra motiv än de svårigheter repressionen lett till. Han talar om ”det frestande i att gå under jorden” i ett läge när inkallade demonstrerade och det förekommer deserteringar. Det handlade om några fåtal exempel men det togs till intäkt för svepande generaliseringar. Han talar också om en viss ”romantisk inställning” och rent av ”äventyrspolitik” bland de unga¹¹ och bland de äldre fanns ”minnen från motståndsrörelsen”.¹² Ingen av dessa faktorer gynnade någon eftertänksam och balanserad reaktion och de som Fontenis kallar ”aktivisterna” kastade sig med entusiasm in i underjordisk verksamhet, gav ut ett flygblad i namn av en hemlig organisation, *Volonté du peuple* (Folkviljan).¹³ En sådan hållning stämde överens med den allmänna inriktning FCL haft sedan grundandet och även med det tonfall som kännetecknat *Le Libertaire*, där revolutionär mystik och triumfatoriska deklamationer gått hand i hand.

Men beslutet att gå under jorden följdes inte av hela organisationen som hade svårigheter att överleva i någon form på grund av splittringen inom ledningen. En del ägnade sommaren 1956 åt att förbereda sig på att gå under jorden, men när allt kom omkring handlade det mest om de som åtalats, resten fortsatte att leva ”normalt”, men utan någon annan aktivitet än fackligt eftersom FCL inte längre existerade. Bland de åtalade fogade sig särskilt Roger Caron, Robert Joulin och André Moine i de rättsliga procedurer de utsattes för och gick inte under

⁸ *Ibid.*, sid. 134-137.

⁹ *Ibid.*, sid. 85-88, 205-209. Fontenis berättar hur han 1948 blev kontaktad av Aureliano Cerrada, en ledare för de spanska anarkisterna som var involverad i underjordisk kamp mot den spanske diktatorn. Han bad Fontenis att köpa ett begagnat turistplan i sitt namn eftersom det var nödvändigt att vara fransk medborgare för en sådan affär. Fontenis köpte planet för 1,6 miljoner gamla franc, pengar som överlämnats av de spanska kamraterna. Tanken var att planet skulle lyfta från Frankrike och flyga mot ett av Francos residens där bomber skulle fällas genom en specialtillverkad lucka. Men operationen misslyckades, planet lyckades ta sig tillbaka och landa i Frankrike och detta gamla och dåligt underhållna plan sålde Fontenis sedan för 300 000 gamla franc i februari 1955 med de spanska anarkisternas samtycke, de var ju de verkliga ägarna, för att förbättra FCL:s ekonomi och bidra till framställningen av *Le Libertaire*.

¹⁰ Presskommuniké från FCL:s nationella kommitté, dokument Fo Rés 137/..., BCIC-arkiven Nanterre.

¹¹ Enligt Fontenis låg medelåldern bland ledare och aktivister på cirka 25 år! (Fontenis, *a.a.*, sid. 137).

¹² *Fontenis, a.a.*, sid. 135.

¹³ *Ibid.*

jorden samtidigt som de upphörde med allt arbete för Algeriets självständighet.¹⁴ Andra, som Georges Fontenis, Simon och Philippe, lämnade sina arbeten och bostäder och gick under jorden där man försökte upprätthålla ett ”nätverk” av solidaritet med andra f d medlemmar av FCL.¹⁵

Repressionen hade fått FCL på knä. Organisationen som sådan existerade inte längre utan hade blivit ”ett nätverk” som existerade i någon form genom ”de underjordiska medlemmarnas” engagemang och kontakter. De olika lokalgrupperna, i Paris och ute i landet, fortsatte att betala avgifter och de underjordiska medlemmarna använde dessa medel, ibland med hjälp av andra aktivister, till att trycka flygblad och tidningen *La Volonté du peuple*, som såldes ryckvis utanför fabriksgrundarna och i Paris.¹⁶ Men det handlade bara om en tillfällig återhämtning. De underjordiska hade det besvärligt, långt från sina familjer på olika gömställen. Således tillbringade Fontenis vintern i en utkyld enrummare som lånats ut av flickvännen till en medlem som inte hotades av åtal. Sömlösa nätter under några filter satte sina spår!

Bland de faktorer som ledde till att FCL försvann bör framhållas organisationens illusioner om att revolutionen var nära förestående, bristande klarsyn i analysen av det politiska läget och överdriven tilltro till den egna förmågan att kunna stå emot staten. Allt detta plus olika regeringars obarmhärtiga repression tvingade omkull en ung organisation driven av revolutionär entusiasm. Men denna tid gjorde det möjligt att samla medlemmarna i kampen mot kolonialismen och skaffa sig legitimitet där.¹⁷

Som organisation var FCL dock död, även om ”de underjordiskas” aktioner gjorde det möjligt att bibehålla illusionen om ”underjordisk” existens några månader. Det fanns beslutsamma medlemmar som inte lät sig demoraliseras och utgjorde ”ett nätverk” redo till politisk handling. En del, som Fontenis, fortsatte att spela roll under Algerietkriget. Men det innebar slutet för drömmen om en frihetlig kommunistisk organisation i stånd att utmana PCF om hegemonin över arbetarklassen och bli ”det revolutionära arbetarpartiet”. Detta särskilt som några av de fortfarande aktiva medlemmarna, bl a Pierre Morain, arresterades i början av 1957 efter en attack mot de lokaler som tillhörde Pierre Poujades organisation i femtonde arrondissementet i Paris.¹⁸ Fontenis själv greps av DST i samband med att han besökte sin familj i juli 1957.¹⁹

Trotskisterna i de båda PCI, som var mer solida organisationer, lyckades undvika att falla i fällan med underjordisk verksamhet. Detta innebar dock ingalunda att de uteslöt underjordiskt arbete: Fjärde internationalens nätverk är belägg för detta. Men detta nätverk omorganiserades och försiktighet anbefalldes. Samma gällde det offentliga agerandet: det var inte fråga om att ge sig hän åt extravaganta uttalanden i de trotskistiska tidningarna och provocera fram domar, även om försiktighetsåtgärderna inte alltid lyckades med att undvika beslag och böter. I februari 1957 startades en solidaritetskampanj med *La Vérité* samtidigt som ett internt cirkulär rekommenderad större försiktighet i artiklarna.²⁰ För att kunna skydda sig var knepet att antyda vad man syftade på och lita till läsarnas förmåga att läsa mellan raderna. Sådana försiktighetsåtgärder, kombinerade med ”enhetsfrontspolitiken mot repressionen” från båda PCI gjorde det möjligt för dem att undvika att drabbas av samma öde som FCL.

¹⁴ *Ibid*, sid. 143.

¹⁵ *Ibid*, sid. 144.

¹⁶ *Ibid*, sid. 144-145.

¹⁷ *Ibid*, sid. 136. Fontenis skriver: ”Men det måste vara en allmän lag för mänskliga samhällen att ju mer en grupp går in för att ingripa till varje pris, blir allt mer militant (i synnerhet verbalt) i relation till den egna oförmågan och åtföljande frustration, desto mer vägrar man att se verkligheten och rusar självmordsmässigt och panikartat framåt.”

¹⁸ Pierre Poujade (1920-2003). Hans småföretagarparti på yttersta högerkanten fick 52 platser i nationalförsamlingen vid valet 1956. En av de invalda hette Jean-Marie Le Pen [RH].

¹⁹ Fontenis, *a.a.*, sid. 146.

²⁰ Dokument Fo 278, BDIC-arkiven Nanterre.

Men Guy Mollets regering nöjde sig inte med att trappa upp repressionen mot mindre grupper av aktivister och bestämde sig för att skicka värnpliktiga till Algeriet. Detta beslut drabbade tiotusentals hem och var långt mer impopulärt. I augusti 1955 hade dåvarande premiärministern Edgar Faure²¹ redan vidtagit åtgärden att återinkalla 1954 och 1953 års åldersklasser (som var tänkt att hemförlovas i november)²², vilket ledde till en rad protester från inkallade som vägrade åka och strida: den 11 september 1955 vägrade soldater på Gare de Lyon i Paris gå ombord på tåg med Algeriet som destination. Civilister anslöt sig som hustrur, familjer och vänner till soldaterna och stationen spärrades av. När soldaterna till sist tvingades ombord drog de i nödbromsen var 300 meter. Slutligen sändes de med flyg till Algeriet. Runt om i Frankrike förekom liknande aktioner: i Rouen kom det till våldsamma sammanstötningar i september 1955 mellan soldater, stödda av delar av befolkningen, och säkerhetspolis. Samtidigt anordnade SFIO ett möte i Salle Wagram i Paris i protest mot att värnpliktiga skickades iväg medan PCF den 8 oktober i Rouen anordnade en demonstration till stöd för de uppriska soldaterna.²³ Liknande händelser förekom i Nantes, Tours och Valence. I november tillkännagav Edgar Faure att 57 000 reservister skulle demobiliseras²⁴ och den 2 december 1955 tvingades han upplösa nationalförsamlingen.

Yttersta vänstern hade planerat att spela en betydande roll i reservisternas demonstrationer. I varje fall för trotskisterna var detta inte något självklart, eftersom en del kunde anse det stå i motsättning till den leninistiska principen att kommunister skulle delta i krig i syfte att spela en aktiv revolutionär roll: men här handlade det om ett imperialistiskt krig för att slå ner en kolonial revolution och därmed gick inte den bolsjevikiska ”regeln” om deltagande i krig inte att tillämpa.²⁵ I Nantes försökte FCL och PCI skapa kontakter mellan strejkande arbetare som förlamade staden och reservisternas protester.²⁶

I början av oktober 1955 försökte vänsterns ungdomsorganisationer bilda en Kommitté mot att sända värnpliktiga till Algeriet. Det sammanförde socialisternas ungdomsförbund, UJRF (Franska förbundet av republikansk ungdom, en PCF-kontrollerad organisation), frihetliga och trotskistiska ungdomar, ungdomshärbärgena, Nya vänstern, socialistiska studenter (där Michel Rocard²⁷ hade en ledande roll), Force Ouvrières ungdomsrörelse (en fiktiv organisation som bara bestod av trotskister)²⁸ och till och med den sekulära boy-scout-rörelsen. Den sortens totala enhet mellan ungdomsorganisationer var något som tilltalade yttersta vänstern, men efter påtryckningar från Guy Mollet, drog sig socialisternas ungdomsorganisation tillbaka från kollektivet²⁹, vilket snart följdes av UJRF som tog avstånd från ”trotskistiska och anarkistiska polisagenter”.³⁰ Kommittén försökte anordna ett möte den 13 oktober i Mutualité i Paris³¹, men detta förbjöds vilket ledde till en del sammanstötningar med polisen.³² Det var det sista denna kortlivade kommitté åstadkom.

²¹ Edgar Faure (1908-1988). Politiker inom det [borgerligt] radikala partiet, senare gaullist, premiärminister 1952 och 1955-56 [RH].

²² Jean-Charles Jauffret, ”L’armée française au combat, de 1954 à l’envoi du contingent” i L. Gervereau, J-P Rioux och B. Stora (ed), *La France en guerre d’Algérie*, Paris 1992.

²³ H. Hamon och P. Rotman, *Les porteurs de valises*, Paris 1979, sid. 19-22.

²⁴ Fontenis, *a.a.*, sid. 125.

²⁵ Intervju med Michel Fiant, 8 november 1999.

²⁶ Fontenis, *a.a.*, sid. 124.

²⁷ Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 41. [Michel Rocard (1930-), ledande inom PSU. Anslöt sig till socialistpartiet 1974. Premiärminister under Mitterrand 1988-91 – RH]

²⁸ Intervju med Michel Lequenne, 18 november 1999.

²⁹ Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 41.

³⁰ *La Question coloniale et la section française de la 4e Internationale*.

³¹ En stor lokal i femte arrondissementet i Paris, ofta använd för offentliga möten [RH].

³² Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 41.

När regeringen den 12 april 1956 bestämde sig för att kalla in reservister och skicka värnpliktiga till Algeriet blev det nya protester från reservister och de som stödde dem och tåg blev åter stoppade: den 3 maj i Lézignan, den 10 maj i Saint-Aignant-des-Noyers i Loire-et-Cher, den 17 maj i Le Mans, den 18 maj i Grenoble. Det förekom även protester i hamnarna, den 23 maj i Antibes, den 24 maj i Le Havre, den 28 maj i Saint-Nazaire. Ofta kom det till våldsamma sammanstötningar och lokalbefolkning, hamnarbetare och järnvägsanställda stödde protesterna, där Nya vänstern, yttersta vänstern och även PCF deltog, trots partiledningens motstånd mot sådana ”provokationer”.³³ Tusentals människor deltog i protesterna som gällde ungdomen. Men regeringen förblev orubblig och PCF fick kalla fötter: vid sidan av yttersta vänstern fanns det inte något parti som manade till vägran att ansluta sig till armén och reservisterna åkte iväg till kriget. De första bilderna av värnpliktiga som dödats eller rapporterats saknade i strid fick allmänna opinionen att rikta vreden mot ”FLN:s mördare”.³⁴ Yttersta vänstern förmådde inte stärka denna rörelse och hålla den vid liv. Dess litenhet var förstas främsta orsaken till denna maktlöshet. Men splittringen spelade också in: således sände Michel Lequenne, medlem av det GBL (Bolsjevik-leninistiska gruppen) som uteslutits ur lambertisternas PCI ett brev till båda PCI där han beklagade ”den nedslående synen av splittring”, ”det småskurna tonfallet” och ”uttrycken för barnslighet och klicktänkande” hos båda organisationer vid ett möte i Chatenay-Malabry som anordnats för att bilda en kommitté av ungdomsorganisationer mot användningen av värnpliktiga.³⁵ Men där man redan hade viss förankring lyckades yttersta vänstern uppnå vissa ”politiska fördelar” av missnöjet bland reservisterna, något som framgår av historien om Louis Fontaine³⁶ och den trotskistiska cellen i Vernon.

LRBA-fabriken (laboratoriet för forskning om ballistik och aerodynamik) i Vernon hade militär ledning, men de anställda var civila som inte stod under militär disciplin. De hade sju olika former av anställningsförhållanden med bara ett fåtal civila tjänstemän (cirka 60 av tusen anställda) och bestod i huvudsak av statligt anställda eller personer med statligt uppdrag och mindre säkra anställningsvillkor.³⁷ Fransmännen arbetade sida vid sida med tyska ingenjörer, tekniker och arbetare från nazisternas raketfabrik i Peenemünde (där V2-robotarna framställdes), som övertagits och anställdes av Frankrike vid krigsslutet och som svarade för solitt stöd till ledningen i händelse av strejk eller sociala konflikter.³⁸ Denna isolerade fabrik i Vernonskogen var emellertid scenen för intensiv politisk aktivitet.

Louis Fontaine arbetade på denna fabrik och var en av de reservister som kallats in för att fara till Algeriet. Han var inte särskilt politiskt intresserad även om han gått med i PCF som 18-åring men gått ur efter ett halvår sedan han upptäckt att hans huvudsakliga uppgift bestod i att sälja *L'Humanité-Dimanche*. Det år han tillbringat i Algeriet fick hans politiska medvetande att plötsligt vakna; han äcklades av den fattigdom den algeriska befolkningen levde under och insåg att ”Algeriet inte var Frankrike”, att det inte var någon ”vanlig” administrativ del av Frankrike och kolonialpolitiken gjorde honom upprörd. Han hade ingått i en transportgrupp

³³ *Ibid*, sid. 48-49.

³⁴ *Ibid*, sid. 50-51.

³⁵ Dokument Fo rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre.

³⁶ Intervju med Louis Fontaine, *Le Var*, 3 februari 2000. Louis Fontaine, fräsare vid LRBA-fabriken i Vernon. Återinkallad i armén under Algerietkriget, anslöt sig till PCI vid återkomsten. Heltidsengagerad i solidaritetsarbetet med FLN. Tillsammans med Pierre Avot-Meyers skötte han det hemliga tryckeriet men tvingades lämna Frankrike sedan säkerhetstjänsten upptäckt tryckeriet. Tog sig till Marocko och arbetade på den vapenfabrik som Fjärde internationalen etablerat för FLN. Pablo närstående, slog sig ned i Algeriet efter självständigheten fram till Boumediennes kupp 1965. Därefter bosatt i Frankrike, arbetade som tryckare tillsammans med Gilbert Marquis, därefter brevbärare i södra Frankrike.

³⁷ Den sortens statliga vikariat, med mer otrygga anställningsförhållanden, skapades av Maurice Thorez efter andra världskriget då han var civilminister.

³⁸ Intervju med Roland Vacher, Paris, 24 april 2000.

och där haft goda relationer till de algerier han mött, framför allt med *harkis*,³⁹ av vilka en del uppenbart var agenter som FLN infiltrerat.

När han återvände till Frankrike 1957 var han redo att agera politiskt till stöd för Algeriets självständighet. Han gick med i PCI via en trotskist i 40-årsåldern, Camille Januel, som arbetade på fabriken i Vernon och var politiskt aktiv där.⁴⁰ Januel hade blivit trotskist strax före andra världskriget och 1940 lyckats få sitt regemente att reagera mot de officerare som deserterade.⁴¹ Som krigsfånge i Tyskland hade han upprättat en hemlig tysk trotskistcell i ett område dit han sänts som ett led i STO.⁴² Som ritare hade han flyttats från Saint-Etienne till Vernon 1952 eller 1953 av disciplinära skäl. Han blev snabbt känd bland arbetarna på fabriken sedan han i egenskap av representant för CGT lett strejker. Han lyckades få bort ledaren för CGT-avdelningen, en medlem av PCF som försnillat en del av fackföreningskassan.⁴³ I ett brev till Pierre Frank och politbyrån om sina aktiviteter meddelade han att han valts till generalsekreterare för fackföreningen vid fabriken med 110 röster av 115, före den ”ortodoxe stalinist” som PCF lanserat. Hans inflytande var så stort att han, även om han inte fått alla röster vid den första slutna omröstningen då stalinisterna strukit hans namn, blivit enhälligt vald när omröstningen skett genom handuppräckning då ingen ville rösta mot honom öppet för att inte bli misskrediterad i de övriga arbetarnas ögon.⁴⁴

Camille Januel⁴⁵ lyckades upprätta en trotskistisk cell på fabriken, ingen lätt uppgift då den var militärt område och på grund av kommunistpartiets systematiska arbete på att hindra honom.⁴⁶ Men trotskistisk verksamhet började utvecklas på fabriken i Vernon. Mitt inne bland raketillverkningen spreds flygblad och nummer av *La Vérité des travailleurs* och uppmaningar till desertering satt på väggarna. Trotskisterna var främst aktiva inom CGT och det var det som gjorde att de blev uppmärksammade på företaget.⁴⁷ Camille Januel lyckades värva Roland Vacher⁴⁸, en medlem av CFTC som gick över till CGT med ungefär 20 av sina kamrater⁴⁹ och som mycket snabbt tog på sig uppdrag i sin nya fackförening eftersom Camille Januel satts i administrativ karantän.⁵⁰ 1957 skickade ”Camille” en förteckning till politbyrån över PCI-medlemmar på företaget: det fanns åtta. Två av dem var fräsare: Jean Bocquet och Louis Fontaine, båda 24 år. Fyra var montörer: Claude Rialland, 24, Jack Houdet, 33, Marcel

³⁹ Medlemmar av en muslimsk milis som fransmännen upprättat för att bekämpa FLN [RH].

⁴⁰ Intervju med Louis Fontaine, 3 februari 2000.

⁴¹ Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

⁴² Intervju med Roland Vacher, 24 april 2000. [STO – Service de travail obligatoire, obligatorisk arbetstjänst – innebar att franska arbetare deporterades till Tyskland för tvångsarbete under kriget – RH.]

⁴³ Intervju med Louis Fontaine, 3 februari 2000; intervju med Roland Vacher, 24 april 2000.

⁴⁴ Brev från ”Camille”, dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre.

⁴⁵ Camille Januel (1916-2000). Trotskistisk aktivist, ritare. Under Algerietkriget bildade han en trotskistisk cell på sin fabrik i Vernon som var mycket framgångsrik. Den fick snabbt spridning till hela Seinedalen. På grund av personliga problem lämnade han politiken på 1960-talet.

⁴⁶ I ett brev daterat 10 oktober 1957 citerar Camille Januel ett av PCF:s ”nyhetsbrev”, *L'Unité*, på hans fabrik där ett stycke med rubriken ”Svar på skräp” efter ett flygblad från PCI ägnades trotskisterna: ”Vi måste misstro deras lögner och aktivitet.”

⁴⁷ Intervju med Louis Fontaine, 3 februari 2000; intervju med Roland Vacher, 24 april 2000.

⁴⁸ Roland Vacher, radiotekniker på Vernonfabriken. Ursprungligen kristen aktivist (inom CFTC), son till en kommunistisk motståndsmann. Anslöt sig till PCI på 1950-talet påverkad av Camille Januel och anslöt sig till CGT. Medlem av PCI:s politbyrå och arbetade särskilt med organisationen *Jeune Résistance*. Aktiv i PSU som anhängare till Michel Lequenne. Lämnade politiken på 1960-talet men återkom efter 1968 och anslöt sig till *Ligue Communiste* (PCI:s efterföljare). Som ingenjör på Alstom organiserade han strejker mot fabriksnedläggningar.

⁴⁹ Januel lyckades övertyga den kristne fackföreningsmannen att lämna CFTC. Argumenten för att få honom att gå med i CGT handlade om ”det kommande kriget” och vikten av att försvara Sovjetunionen.

⁵⁰ Företagsledningen satte Camille Januel att arbeta i en skottunnel. Han fick besvärliga arbetstider, hölls åtskild från andra arbetare och tilläts inte röra sig fritt (intervju med Roland Vacker, 24 april 2000).

Girard, 26, och André Morin, 25. Slutligen fanns det en radiotekniker, Roland Vacher, 27.⁵¹ De nya medlemmarnas ålder var betydelsefull.⁵² En del av dem ingick säkerligen bland Guy Mollets olycksaliga ”reservister” och, i likhet med Louis Fontaine, var det Algerietkriget som fått dem att gå med i yttersta vänstern. Andra hade anslutit sig till PCI på grund av det fackliga arbetet. PCI:s lokala avdelning fortsatte att växa och före Èvianavtalet [då Algeriet 1962 blev självständigt, ö.a.] var man uppe i cirka 20 medlemmar i området mellan Rouen och Nantes, vilket ledde till bildandet av en avdelning i Seinedalen.⁵³

Gilbert Marquis berättelse styrker hypotesen om den roll Algerietkriget hade för rekryteringen till PCI. Han tillhörde PCI:s politbyrå, verkade entristiskt inom PCF och var 1956 medlem av CGT:s departementala organisation i Seine-et-Oise⁵⁴ tack vare sitt entristiska arbete. Samma år angavs han emellertid som trotskist och tvingades lämna sina fackliga uppdrag på departementsnivå⁵⁵ och i stället ta jobb på Nord Aviation. Han bildade en ”ungdomskommitté” för PCI där, spred flygblad mot regeringens specialbefogenheter och mot att värnpliktiga skickades till kriget. Han lyckades etablera en aktiv cell med sju eller åtta medlemmar. Exempelvis ”lånade” man id-kort för att kunna tillverka falska sådana, flygblad skrevs på kontorsavdelningen på företaget med hjälp av två kvinnor. Gilbert Marquis valdes till och med in i företagskommittén.⁵⁶

Det som hände på Vernon och Nord Aviation är betydelsefullt, även om det bara handlar om två exempel. Där trotskisterna förfogade över någon styrka lyckades man värva – delvis på grund av att man tog avstånd från Algerietkriget – unga arbetare, ofta sådana som återinkallats i armén, och man hade ett visst reellt politiskt utrymme. Deras fackliga arbete gav trovärdighet och skydd och blev också en möjlighet att ta in nya medlemmar. Rapporten från PCI:s tolfte kongress i december 1956, publicerad i *Quatrième Internationale*, noterar belåtet att organisationen fördubblat sitt medlemsantal under det gångna året.⁵⁷ Att en så liten organisation ”fördubblar medlemsantalet” är en framgång som måste ses i relativa termer. Det som hävdas på en kongress är inte nödvändigtvis det mest tillförlitliga. Men otvivelaktigt hade PCI rekryterat nya medlemmar 1956 och regeringens ”speciella befogenheter” hade med säkerhet bidragit till detta. Men hela problemet bestod i att trotskisterna inte hade ”trupper” överallt; i själva verket var det ganska få ställen och långt mellan dem och yttersta vänstern kunde inte ge något politiskt utlopp för missnöjet bland reservisterna även om några av dem blev medlemmar.

Det har spekulerats om kommunistpartiets roll, som hade långt djupare rötter och kanske kunde ha stått för ett sådant utlopp för upproriska reservister. Om sådana ”spekulationer” är en del av historien beror det på att de närt förbittring bland många kommunister och sympatisörer och utsått tvivel bland dem: ”Och tänk om partiets linje inte är den rätta?” Allt fler frågor

⁵¹ Brev från ”Camille”, dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre. PCI:s politbyrå följde noga denna arbetsplatscell, en av få som organisationen hade. Man noterade omsorgsfullt framgångarna och lät även medlemmarna få plats i politbyrån, exempelvis Roland Vacher trots att han var mycket ny i organisationen (intervju med Roland Vacher, 24 april 2000).

⁵² Roland Vacher ansökte om medlemskap i PCI i ett brev daterat 12 november 1956 (dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre).

⁵³ Intervju med Roland Vacher, 24 april 2000. Avdelningen i Seinedalen överlevde inte Algerietkrigets slut. De interna debatterna och meningsskiljaktigheterna inom PCI var svårförståeliga för aktivister från arbetarklassen som rekryterats på grundval av konkret facklig och politisk aktivitet. Dessutom lämnade Camille Januel, som hade personliga problem, politiken medan Roland Vacher, som blivit demoraliserad av splittringen inom politbyrån och även han hade personliga problem, lämnade PCI under några år. Avdelningen, som i stort sett hängde på dessa båda män, återhämtade sig inte.

⁵⁴ Detta *département* finns inte längre

⁵⁵ Han skulle bli utesluten 1958 (intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000).

⁵⁶ Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

⁵⁷ ”Frankrike, PCI:s tolfte kongress”, *Quatrième Internationale*, Paris, mars 1957, sid. 97-98 (Jean-Michel Krivines personliga arkiv).

började resas om den linje ledningen kring Thorez följde. På samma gång som frågan om partiets beslut att ställa sig bakom regeringens speciella befogenheter kom 1956 offentliggörandet av Chrusjtjovs ”hemliga tal” och kommunistpartiets villkorlösa stöd till den sovjetiska interventionen i Ungern samma år. En del medlemmar kritiserade öppet kommunistpartiets politik och för trotskisterna uppstod frågan om man kommit till en vändpunkt i det arbete som riktades mot PCF: var tiden inne för att få ”hela sektioner” av PCF att bryta sig loss?

Vilken form av specifikt arbete inriktat på PCF?

Frågan om det arbete som skulle sikta in sig direkt på PCF ställdes på två sätt: å ena sidan när det gällde enskilda trotskisters personliga kontakter med medlemmar av kommunistpartiet på arbetsplatser eller andra områden, inom fackföreningarna eller i nätverk till stöd för FLN; å andra sidan när det gällde själva organisationens sätt att närma sig ”kritiska” kommunister.

Samtidigt fanns många kommunister som inte kunde förstå eller godta partiets politik. Missnöjet utkristalliserades kring två frågor: stödet till specialbefogenheterna, som blev en sammanfattning av PCF:s Algerietpolitik, samt stödet till den sovjetiska inmarschen i Budapest. Enskilda medlemmar började ställa frågor medan andra funderade på att organisera en opposition inom partiet. Trotskisterna inriktade sig särskilt på det senare. De lyckades vinna över en del som störs av PCF:s hållning, trots deras tveksamhet till trotskister. För medlemmar som var vana vid att villkorlöst följa ”linjen” inom ett monolitiskt parti kunde minsta tvivel om någon del av partiets politik mycket snabbt leda vidare till mer omfattande frågor och till och med till en total brytning.

Alain Krivines fall är signifikativt i detta avseende: 1957 var han, 16 år gammal, en ren produkt av partiapparaten. Han var medlem av *Les Vaillants* (De oförvägna), ett slags kommunistiska boy-scouter, och i Kommunistisk ungdom (JC) som ersatt UJRF: som ”stjärnförsäljare” av *L'Avant-garde*, ungtkommunisternas tidning, fick han delta vid Demokratisk ungdoms sjätte världsfestival i Sovjetunionen i juli och augusti 1957. På ett mycket allmänt tema, Fred, hade festivalen samlat tusentals unga människor från alla länder.⁵⁸ Naivt nog trodde Alain Krivine att han handlade rätt när han anordnade ett möte med en ungdomsdelegation från FLN. Han skulle få en dubbel överraskning: för det första kritiserade de unga algerierna häftigt PCF:s försiktiga politik i Algerietfrågan; därpå blev han rejält uppläxad av ledarna för de franska ungtkommunisterna på grund av detta ”initiativ”.

Alain Krivine återkom till Frankrike med en känsla av avsmak och besluten att agera till förmån för Algeriets självständighet. Han visste inte om att två av hans bröder, den äldre Jean-Michel och tvillingbrodern Hubert, redan var trotskister. Alain berättade för dem om vad han varit med om och Hubert, som tillhörde ett nätverk till stöd för FLN, erbjöd sig att låta honom komma i kontakt med dem. Alain gick med på det på villkor att det inte var ”trotskistiskt”. Hubert lovade och satte honom i kontakt med Michel Fiant, medlem av PCI:s politbyrå.⁵⁹ På så sätt blev Alain ”väskbärare” och gömde sig i vallgravarna runt fängelset i Fresnes för att notera när vakterna gjorde sina rundor och på så sätt planera rymningar för algeriska fångar. Han ingick också i nätverk av desertörer som höll sig undan inkallelse till armén i Algeriet. Därigenom trotsade han PCF och riskerade omedelbar uteslutning om han skulle bli upptäckt, men han gjorde det bara för att han började ställa sig fler och fler frågor om partiet ända tills han tog det avgörande steget i slutet av 1950-talet och gick med på Huberts förslag att han skulle träffa Pierre Frank och därefter anslöt han sig till PCI.⁶⁰

⁵⁸ Hamon/Rotman, *Génération I: les années de rêve*, Paris 1987, sid. 13-39; intervju med Alain Krivine, 19 november 1999.

⁵⁹ Intervju med Alain Krivine, 19 november 1999.

⁶⁰ Hamon/Rotman, *Les Porteurs de valises*, sid. 88-89, 140-142.

Alain Krivine kom till trotskismen efter att ha blivit övertygad genom konkret aktivitet i solidaritet med den algeriska revolutionen och hans brytning med PCF motiverades med ”känslomässiga” skäl⁶¹: PCF hade fel om Ungern och Algeriet. Partiet krävde ovillkorlig ”tilltro” och när den en gång hade brutits på två så grundläggande frågor gick allt annat mycket hastigt. Likväl var det bara ett litet antal medlemmar av kommunistpartiet som lät sig övertygas om att ansluta sig till PCI, men de fanns. Exempelvis var det på frågan om stöd till FLN som sekreteraren i CGT:s avdelning vid Nord Avice, en man vid namn Avice, blev medlem av PCI.⁶² Och även om de inte blev trotskister samarbetade andra medlemmar av kommunistpartiet med trotskisterna i solidaritetsarbetet med FLN. Ett sådant exempel var Clara Benoîts. Hon var medlem av PCF och CGT och hustru till Henri Benoîts, medlem av PCI. Hon skrev ut flygblad till stöd för den algeriska landsorganisationen UGTA och försökte man till stöd för FLN i sin particell. Hon var också aktiv i *Mouvement de la paix*⁶³ och på ett av dess möten ledde inlägg av medlemmar av kommunistpartiet samt Clara Benoîts till att den nationelle representanten för *Le Mouvement* och kader inom PCF lämnade mötet i raseri.⁶⁴ Men de flesta medlemmarna av PCF, om än de var kritiska, om än de samarbetade med trotskisterna i stödet för den algeriska revolutionen, stannade kvar i partiet. Det var mycket svårt att ta steget fullt ut och lämna PCF och tanken på att gå med i en trotskistisk smågrupp väckte ingen större entusiasm. Pablo skulle också i ett dokument från 1958 medge att perioden inte blivit ”så fruktsam som vi hoppats”.

Trotskisterna analyserade emellertid kommunistpartiets plötsliga svängningar och ställde diagnosen om en djup kris, vilken var av speciellt intresse för dem. I november 1956 skrev Pierre Frank att ”stalinismens kris närmar sig en paroxysm. Den kommer att fullbordas inom relativt kort tid, mycket kort tid”.⁶⁵

Den trotskistiska rörelsen förlitade sig på att en ”politisk revolution” skulle lyfta det stalinistiska oket från ledningen för arbetarrörelsen i de kapitalistiska länderna och att detta skulle möjliggöra störtandet av den ”stalinistiska byråkratin” i de ”degenererade arbetarstaterna” i Öst. Varje spricka i de olika kommunistpartierna var därför av största intresse för dem: i Frankrike bestod uppgiften således av att få slut på PCF:s hegemoni. I en av texterna inför Fjärde internationalens femte världskongress⁶⁶, och som antogs mer eller mindre i sin helhet av kongressen⁶⁷, hette det om ”stalinismens nedgång och fall inom de kommunistiska partierna i de kapitalistiska länderna” att ”de oppositionsströmningar som växer fram inom kommunistpartierna kan klassificeras i två kategorier...: en höger- och en vänsterströmning”.

Den högeroppositionella tendensen avfärdades raskt. Apropå gruppen kring Pierre Hervé⁶⁸, en intellektuell som var kritisk mot PCF, skrev Pierre Frank således att ”i stalinismens kris råder ingen brist på rotlösa personer, som anser det tillräckligt att träffas för att diskutera allt och ingenting och kunna komma på något”.⁶⁹ Enligt trotskisterna representerade den tendensen ”den logiska följderna av den högeropportunist som tillämpats av de stora kommunistpartierna under långa perioder” och visade på den stora nackdelen med att ta bokstavligt på ”Chrusjtjovs prat om nya vägar till socialismen” och att följa ”en utveckling i riktning mot en social-

⁶¹ Intervju med Alain Krivine, 19 november 1999.

⁶² Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

⁶³ Fredsrörelsen, vid denna tidpunkt helt kontrollerad av PCF [RH].

⁶⁴ Intervju med Henri och Clara Benoîts, 7 februari 2000; intervju med Henri och Clara Benoîts i *Expression immigré(e)s-français(es)*, oktober 1993

⁶⁵ Brev från Pierre Frank, dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre.

⁶⁶ ”Stalinismens nedgång och fall”, *Quatrième Internationale*, Paris, mars 1957, sid. 75-92 (Jean-Michel Krivines personliga arkiv). [sv översättning: [Stalinismens nedgång och fall](#)]

⁶⁷ Angående kongressdokumenten se ”Fjärde internationalens femte kongress”, *Quatrième Internationale*, specialnummer, december 1957 (Jean-Michel Krivines personliga arkiv).

⁶⁸ Pierre Hervé (1913-1993). Ledande inom PCF, utesluten 1956, senare gaullist [RH].

⁶⁹ Brev från Pierre Frank, dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre.

demokratisering”.⁷⁰ Det enda intressanta med sådana tendenser var att de öppnade för, ”efter decennier av byråkratisk förträngning”, ”en lång period av eftertanke, diskussion och idéutbyte”, som givetvis bara kunde vara till fördel för trotskismen, framför allt för dem som tillämpade entrismen.⁷¹ Av detta skäl skulle trotskisterna ändå söka en dialog med dessa strömningar.

Men den stora frågan, och som upptog huvuddelen av arbetet på tolfte kongressen⁷², gällde de vänsteroppositionella strömningarna inom PCF, och som kännetecknades av en önskan om ”att återvända till Lenin” och ”kraftigare och effektivare kamp mot den ... imperialistiska bourgeoisin”.⁷³ Fjärde internationalens uppgift var att förmå dessa tendenser ”att framträda öppet”; i korthet var det entristiska medlemmarnas uppdrag att försöka bilda en inre opposition inom PCF med utgångspunkt i de interna motsättningar som rådde inom partiet om Algerietfrågan samt om frågor om demokrati inom partiet och i östblocket. Om trotskisterna ställde diagnosen om en kris inom stalinismen ansåg de inte desto mindre att en vänsteropposition till stalinismen skulle byggas inom partiet: i själva verket såg de det som, med hänsyn till ”den allmänna konjunkturen” och ”socialdemokratins än mer avgrundsdjupa bankrutt”, bl a i Frankrike med Algerietkriget, ”kommer kommunistpartierna att fortsätta att kanalisera majoriteten, och framför allt den mest stridbara sektorn av proletariatet”, av denna orsak ”kommer de friskaste och mest vänsterinriktade strömningarna att vara benägna att stanna kvar inom kommunistpartiet”.⁷⁴

Hur skulle denna strategi tillämpas konkret i Frankrike? Det var kring tidningar inom PCF som trotskisterna försökte bilda en inre opposition. Efter beslut av politbyrå 1956 startade de trotskistiska ”entristerna” i PCF en tidning, *Tribune de discussion*, där medarbetarna i huvudsak var medlemmar av politbyrå som Denis Berger men även Gilbert Marquis⁷⁵, Michel Ravelli, Michel Fiant⁷⁶, Félix Guattari⁷⁷ som var medlem av PCI, Lucien Sebag⁷⁸ och Anne Giannini, som också hade hand om det redaktionella. De flesta av tidningens redaktörer var också medlemmar av PCF och det var Denis Berger⁷⁹ som samordnade det entristiska arbetet.⁸⁰ Tidningen var stencilerad och delades ut av trotskister till kommunister som

⁷⁰ ”Stalinismens nedgång och fall”, *Quatrième Internationale*, mars 1957, sid. 90.

⁷¹ *Ibid*, sid. 91.

⁷² ”Frankrike, PCI:s tolfte kongress”, *Quatrième Internationale*, Paris, mars 1957, sid. 98 (Jean-Michel Krivines personliga arkiv): ”Givetvis handlade huvuddelen av kongressen om stalinismens kris och framför allt dess återverkningar inom den franska arbetarrörelsen utifrån perspektivet på politisk konvergens mellan vår rörelse och de tendenser och medlemmar av PCF som vill se ’en återgång till Lenin’.”

⁷³ ”Stalinismens nedgång och fall”, *Quatrième Internationale*, mars 1957, sid. 91.

⁷⁴ Angående dessa citat se ”Stalinismens nedgång och fall”, *Quatrième Internationale*, mars 1957, sid. 91.

⁷⁵ Gilbert Marquis (Lenoir). Arbetare. Blev trotskist 1949 efter att ha deltagit i de unga frivilligas arbetsbrigader i Jugoslavien som till en del organiserades av Fjärde internationalen, till en del av Pablo efter brytningen mellan Stalin och Tito. Medlem av CGT spelade han en aktiv roll i solidaritetsarbetet med FLN under Algerietkriget och kom att stå nära Pablo. Som en av ledarna för *Alliance Marxiste-Révolutionnaire*, den franska sektionen av TMRI, förblev han under resten av Michel Raptis´ liv en av dennes närmaste och mest trogna medarbetare. Senare en av huvudfigurerna bakom tidskriften *Utopie Critique*.

⁷⁶ Intervju med Denis Berger, 18 november 2000; intervju med Michel Fiant, 3 februari 2000; intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

⁷⁷ Félix Guattari (1930-1992). Filosof, läkare och tidigare aktiv trotskist. Under Algerietkriget finansierade han tidningen *La Voie communiste* tack vare sin klinik i La Borde.

⁷⁸ Lucien Sebag (1934-1965). Antropolog, elev till Lévi-Strauss, gjorde försök att försona marxism och strukturalism [RH].

⁷⁹ Denis Berger (Pierre François). Medlem av Fjärde internationalen fram till 1959. Ansvarig för att organisera en vänsteroppositionell tendens inom PCF. Lämnade PCI på grund av politiska meningsskiljaktigheter för att grunda gruppen kring *Voie communiste*. Han och den gruppen var aktiva i stödet till FLN och försökte särskilt organisera flyktmöjligheter från fängelser för FLN:s ledare. Även inblandad i en lyckad rymning av kvinnliga aktivister organiserad av nätverket kring Francis Jeanson. Lärare i statskunskap vid universitetet Paris 8. Nu pensionerad.

⁸⁰ Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

”sannolikt kunde vara intresserade”, dvs som gett prov på en viss kritisk anda. Entristerna talade givetvis inte om att det var de som tillverkat tidningen; de uppgav sig bara känna till den genom artiklar de läst där.

Tidningen hade viss framgång och så småningom ansåg trotskisterna att de hade tillräckligt gensvar för att låta andra ta över och bli en verklig inre opposition inom PCF. Man samman kallade ett möte hemma hos Gilbert Marquis i Clamart med alla som regelbundet läste tidningen. Det var bara ett problem, men det var desto större. Vilken trotskist skulle representera ”redaktionen” för tidningen när nästan alla var kända som medlemmar av PCF som sympatiserade med *Tribune de discussion*? De kunde inte avslöja att det var de som i själva verket skrivit artiklarna av rädsla för att skapa misstro och kanske rent av avslöja sin ställning som entrister! Bara Michel Fiant, som inte var känd som medlem av PCF, var till sist tänkbar att företräda tidningen, som han för övrigt bara spelat en liten roll vid framställningen av. Entrismen hade vissa nackdelar och krävde viss skådespelartalang. Michel Fiant förklarade att av olika skäl – yrkesverksamhet, sjukdom, osv – måste en ny redaktion bildas och att läsarna av *Tribune de discussion* hade blivit inbjudna i detta syfte.⁸¹

En liten grupp bildades med medlemmar av kommunistpartiet från elfte arrondissementet i Paris, bl a Gérard Spitzer⁸². Samtidigt hade en liten grupp kommunistiska intellektuella runt Victor Leduc⁸³, Henri Lefebvre⁸⁴, Anatole Kopp, Yves Cachin och François Châtelet⁸⁵ funderingar på att bilda en ”kritisk” grupp inom PCF.⁸⁶ Den relativa framgången för *Tribune de discussion*⁸⁷ hade tagit dem på sängen och på hösten 1956 bestämde de sig för att starta en egen tidning, *L'Étincelle* (Gnistan), särskilt som de, till skillnad från redaktörerna för *La Tribune* och med undantag för François Châtelet och Henri Lefebvre ”inte motsatte sig den sovjetiska interventionen i Ungern”.⁸⁸ Denis Berger tog emellertid kontakt med Yves Cachin och efter diskussioner slogs de båda tidningarna samman i april 1957 med titeln *L'Étincelle (Tribune de discussion)*. Men samgåendet blev kortvarigt sedan Lucienne Abraham (Michèle Mestre)⁸⁹, en f d medlem av Fjärde internationalsen⁹⁰ på hösten 1957 pekade ut Denis Berger och de andra som ”trotskister”. Omskakade drog sig Victor Leduc undan äventyret: under alla omständigheter var de fast övertygade om att avstaliniseringen var på gång efter det sovjetiska kommunistpartiets tjugonde kongress och Chrusjtjovs ”hemliga tal”. Att bilda en oppositionell grupp var därför meningslöst och 1958 startade de bara en teoretisk tidskrift, *Voies Nouvelles* (Nya vägar), utan någon avsikt att organisera sig politiskt.⁹¹

Men Gérard Spitzer, Roger Rey och andra medlemmar bestämde sig för att fortsätta samarbetet med Denis Berger och Félix Guattari. I januari 1958 startade de *La Voie communiste* (den

⁸¹ Allt rörande mötet hemma hos Gilbert Marquis i Clamart är hämtat från intervjun med Michel Fiant, 3 februari 2000.

⁸² Gérard Spitzer (1927-1996). Son till judiska flyktingar från Ungern. Anslöt sig till motståndsrörelsen vid 15 års ålder. Utesluten ur PCF för att ha varit emot den sovjetiska inmarschen i Ungern 1956. Fängslad 18 månader för stöd till FLN [RH].

⁸³ Victor Leduc (Valdemar Nechtstein, 1911-1993). Kommunist från 1934. Motståndsmän. Gav efter kriget ut *Action*. Lämnade PCF 1968, senare medlem av PSU [RH].

⁸⁴ Henri Lefebvre (1901-1991). Filosof och sociolog. Ledande filosof inom PCF under efterkrigstiden men utesluten 1958 [RH].

⁸⁵ François Châtelet (1925-1985). Filosofihistoriker, författare till verk om Platon och Hegel [RH].

⁸⁶ Intervju med Denis Berger, 18 november 2000.

⁸⁷ Intervju med Michel Fiant, 3 februari 2000.

⁸⁸ Intervju med Denis Berger, 18 november 2000.

⁸⁹ Craipeau, *Mémoires d'un dinosaure*, Paris 1999, sid. 359. [Michèle Mestre (Lucienne Abraham, 1916-1970) skulle senare inta öppet stalinistiska åsikter – RH]

⁹⁰ Hon var PCI:s kandidat vid ett fyllnadsval till parlamentet 1954 (dokument Fo Rés 137/..., BDIC-arkiven Nanterre); medlem av PCI:s politbyrå i början av 1950-talet (intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000) och lämnade PCI 1954 tillsammans med Mathias Corvin (Craipeau, *a.a.*, sid. 49).

⁹¹ Hamon/Rotman, *Les Porteurs de valises*, sid. 108-109; intervju med Denis Berger, 18 november 1999.

kommunistiska vägen), finansierad av Félix Guattari som tack vare sin klinik hade en del pengar till sitt förfogande.⁹² Men om man nådde en bredare publik än den trotskistiska kretsen befann sig Denis Berger nu i öppen konflikt med PCI. I politbyrå stod han i opposition till Gilbert Marquis och Pierre Frank i en väsentlig fråga: han ansåg inte att de skulle inskränka sig till att få till stånd en ”kommunistisk opposition” enbart inom PCF. Som han såg det fanns många kommunister som lämnat PCF och nya skikt som politiserats och radikaliserats genom Algerietkriget kunde påträffas utanför dess led. *Voie communiste* skulle således framträda helt öppet, säljas i tidningskiosker och vända sig till medlemmar av PCF men även till folk utanför partiet.⁹³ I överensstämmelse med den inriktning som antagits vid Femte världskongressen stödde Pierre Frank och Gilbert Marquis en strategi som satsade på politisk kamp inom PCF.⁹⁴ I början av 1958 lämnade Denis Berger politbyrå och hans aktivitet inom PCI avtog.⁹⁵ Han trodde inte längre på den politik PCI drev och ville se en öppen, bred och allmän kommunistisk opposition.

Voie communiste blev således inte bara en tidning utan en organisation som växte och stod utanför PCI:s kontroll. Detta innebar en brytning med Fjärde internationalens strategi. Den nya rörelsen samlade trotskister som brutit de organisatoriska banden som Denis Berger och Michel Ravelli, oppositionella kommunister som Simon Blumenthal⁹⁶ och Gérard Spitzer men även en frihetlig intellektuell som Daniel Guérin och f d medlemmar av FCL. Det senare hade obildats, när den underjordiska perioden väl var till ända, till en grupp (*Action communiste*) bestående av tidigare medlemmar av FCL vars mål var ”att bilda ... ett parti som skulle samla majoriteten av revolutionära element”.⁹⁷ Sommaren 1958 anslöt sig Fontenis, som efter en tid i Fresnesfängelset rett ut sina problem med rättvisan tack vare Yves Dechezelles insatser som försvarare och kunnat betala otaliga bötesbelopp tack vare stöd från sina kamrater,⁹⁸ till *Voie communiste* tillsammans med många inom *Action communiste*, som därmed upplöstes.

Den nya tidningen började utkomma i januari 1958. Undertiteln ”Bulletin för kommunistiska oppositionen, fortsättning av *L'Étincelle – Tribune de discussion* och *Bulletin de l'opposition* placerade denna publikation som direkt arvtagare till de båda föregångarna.⁹⁹ Det starkast sammanhållande bandet blev mycket snart frågan om stöd till den algeriska revolutionen. I början av 1958 presenterades Denis Berger för en av ledarna för FLN som representant för Kommunistiska oppositionen.¹⁰⁰ Kontakten förmedlades av Roger Rey, f d fast anställd soldat, som avskedats 1952 för att ha satt upp affischer mot general Ridgways ankomst till Frankrike¹⁰¹ och som sedan blivit anställd som ingenjör i ett sockerraffinaderi. Anne Giannini, Roger Rey och Denis Berger träffade regelbundet Moussa Khebaïli, en av ledarna inom

⁹² Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000; intervju med Michel Fiant, 3 februari 2000.

⁹³ ”Manifest för *La Voie communiste*”, med all säkerhet skrivet i slutet av 1957, är mycket klart på den punkten (dokument Fo 100/1-5, BDIC-arkiven Nanterre): ”SUKP:s tjugonde kongress innebär öppning för en ny period för hela den internationella kommunistiska rörelsen ... Det är avgörande att det finns en oppositionell publikation som riktar sig till alla kommunister, inklusive de som inte längre är partimedlemmar eller som blir uteslutna på grund av ledningens politik ... det är livsviktigt med enhet mellan de verkliga oppositionsgrupperna”; målet var att ”verka för att den kris partiet drabbats av verkligen mognar”. Målet var således detsamma som PCI:s och meningsskiljaktigheterna handlade om vilken strategi man skulle använda sig av.

⁹⁴ Intervju med Denis Berger, 18 november 1999; intervju med Michel Fiant, 3 februari 2000; intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

⁹⁵ Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000; intervju med Michel Fiant, 3 februari 2000.

⁹⁶ Simon Blumenthal (död 2009); jurist, utesluten ur PCF [RH].

⁹⁷ Fontenis, *Changer le monde*, sid. 148-150.

⁹⁸ *Ibid*, sid. 146-148.

⁹⁹ En samling av *La Voie communiste* finns på BDIC-arkiven Nanterre, dokument Fo P 2452.

¹⁰⁰ Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

¹⁰¹ Den 28 maj 1952 anordnades våldsamma demonstrationer mot general Matthew Ridgway, som anlät till Paris för att överta posten som Natos högste befälhavare i Europa [RH].

FLN:s franska federation, och började göra uppdrag åt algerierna.¹⁰² Gruppen började koncentrera sig på stöd till FLN samtidigt som man avlägsnade sig alltmer från Fjärde internationalen. Denis Berger hade kallats in för ”att förklara sig” inför PCI:s politbyrå i december 1958 men kunde inte göra det eftersom han arresterats och förhörts av DST. Att han skulle bli utesluten var nu mest en formalitet och i själva verket hade han lämnat organisationen.¹⁰³ I december 1958 meddelade *La Voie communiste* i ett uttalande att man inte hade och aldrig skulle ha någon organisatorisk koppling till Fjärde internationalen. En tidning som utgav sig för att representera oppositionen inom PCF var givetvis tvungen att på förhand rentvå sig för alla anklagelser för ”trotskism” om man ville ha någon trovärdighet. Icke desto mindre fick uttalandet en viss karaktär av splittring över sig: *La Voie communiste* var nu helt fristående från sin moderorganisation, Fjärde internationalen.

Guy Mollets makttillträde med uppbackning från PCF öppnade således en ny tid för yttersta vänstern. Samtidigt fortsatte repressionen, som drabbat FCL så hårt att det lett till att organisationen upplösts; regeringen fortsatte att lösa den algeriska frågan med militära medel; och kampen fortsatte bland dem inom yttersta vänstern som valt att stödja Algeriets självständighet. Händelser som att värnpliktiga skickades till Algeriet eller att PCF röstade för speciella befogenheter banade väg för en ny tid som utmärktes av ökade inre spänningar inom både socialistpartiet och kommunistpartiet. I det läge satsade de trotskister som var knutna till Fjärde internationalen på att skapa en inre opposition inom PCF samtidigt som man fördömde ”förräderiet” från ledningarna för PCF och SFIO. Den politiken gjorde det möjligt att vinna över till trotskismen, på basis av verklig kamp mot att skicka värnpliktiga och i solidaritet med den algeriska revolutionen, en del individer som reagerat med avsmak på att det röstats igenom speciella befogenheter för kriget i Algeriet. Men det blev inte någon varaktig oppositionell tendens inom PCF och försöket med *La Voie communiste* ledde rent av till att man förlorade värdefulla aktivister som trodde tiden vara inne för att organisera en bred öppen kommunistisk tendens utanför PCF. Nu startade ett nytt experiment, även här baserat på konkret solidaritet med de algeriska kämparna. Trotskisternas inflytande, även om en del brutit banden med organisationen, var emellertid avgörande för allt som vänstern utanför PCF företog sig vid denna tid.

Och allt eftersom kriget fortsatte växte den solidaritet med den algeriska revolutionen, som trotskisterna initierat i en utsträckning som gick långt utöver yttersta vänsterns ramar: det trotskistiska nätverket var då inte det enda som existerade. Kristna, humanister och kommunister skapade också då solidaritetsnätverk med dem som vägrade att strida i Algeriet.

¹⁰² Intervju med Denis Berger, 18 november 1999.

¹⁰³ Intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

Kapitel VI: Nätverkens dagar

Att kriget i Algeriet fortsatte, den växande upprördheten bland en del av den allmänna opinionen – en minoritet förvisso men mycket aktiv, att en del unga män vägrade att mot sin vilja bli indragna i ett krig som de var emot – allt detta ledde till bildande av en del nätverk: i solidaritet med algeriska aktivister eller för att uppmuntra till värnpliktsvägran. Inför den traditionella vänsterns misslyckanden, där man ställt sig bakom repressionen eller motsatte sig den alltför försiktigt, fortsatte yttersta vänstern att utveckla sina egna nätverk. Man hade sin egen analys i marxistiska termer av den koloniala revolutionens utveckling. Historien om dessa nätverk är komplex. Hur utvecklades de i förhållande till läget i Frankrike och i Algeriet? Vad var deras relation till andra nätverk som inte direkt byggts upp av yttersta vänstern? Vilka omgrupperingar skulle stödet till FLN kunna leda till? Vilka nya frågor om samhället kunde den verksamheten leda till och hur analyserade yttersta vänstern allt detta?

Till att börja med blev en del av dem alltmer marginaliserade på grund av det sätt kriget i Algeriet utvecklades. Det var fallet med lambertisterna, som stödde Messali Hadjs MNA, som höll på att överflyglas av FLN både bland algeriska arbetare i Frankrike och i motståndet i Algeriet. Båda sidor använde sig av ytterst våldsamma metoder: mord var vardag och åtskilliga ”patrioter” dödades av kulor från sina algeriska ”bröder”. I Algeriet förekom massakrer som i Melouza 1957 där över 300 bybor dödades i ett samhälle som kontrollerades av MNA. Inför vidden av massakern blev FLN tvunget att förneka allt ansvar och fördöma aktionen, men det var uppenbart vem som låg bakom.¹ MNA höll dock på att förlora greppet, dess inflytande var på nedåtgående och rykten gjorde gällande att organisationen var manipulerad av fransk polis. Dess trovärdighet blev definitivt undergrävd av ”Bellounisaffären”. Mohammed Bellounis, ledare för en av MNA:s motståndsgupper och medarbetare till Messali Hadj, gick i december 1957 över till den franska armén. Efter ytterligare en tur dödades han i juli 1958 av fransmännen. Messali Hadj hade misskrediterat sig själv genom en hållning som ansågs alltför försonlig gentemot de Gaulle – han ville inte ta avstånd från dennes förslag om ”en fred mellan de tappra” och en folkomröstning.

Lambertisterna fortsatte ändå mycket länge att stödja den gamle nationalistledaren och hans rörelse. Ett utkast till rapport 1958² började med ett försök att förklara hans utveckling: FLN-ledningens likvidatoriska politik och ”den franska imperialismens terroristiska repression” framhölls som skyldiga. Därefter antydde viss kritik: ”Messali Hadj och MNA kan fortfarande korrigera sig, vilket inte kan innebära något annat än en vägran att delta i franska val eller en fransk folkomröstning.”

Texten innehöll förslag som med all önskvärd tydlighet påvisade lambertisternas illusioner och deras mycket speciella syn på vad solidaritet med Algeriet innebar: ”Hjälp till att korrigera MNA ... Vi kommer att fortsätta att kämpa för att förhindra detta sammanbrott [för MNA], som enbart kan påskyndas av något förhastat avståndstagande från vårt parti.” Detta ensidiga stöd för en organisation som blev alltmer misskrediterad för varje dag som gick och som höll på att förlora den ställning man haft vid inledningen av kriget innebar att partiet dömde sig självt till att spela en enbart underordnad roll under den senare utvecklingen av Algerietkriget. Denna ”fetischistiska” pro-MNA-hållning gjorde att lambertisterna hamnade vid sidan av solidariteten med den algeriska revolutionen och medlemmarna hade inte längre något direkt inflytande över den kamp som pågick i Frankrike till stöd för det algeriska folket. Denna tendens var i den algeriska frågan fastlåst vid ”bolsjevikiska” principer som fått ställning av dogmer och när MNA väl hade släppts drog man sig, vid sidan av entrism i

¹ Benjamin Stora, *Messali Hadj, pionnier du nationalisme algérien*, Paris 1986, sid. 263.

² Dokument Fo 278, BDIC-arkiven Nanterre.

socialistpartiet och bland frimurarna, tillbaka till tre sektorer: fackföreningarna, där man engagerade sig i Force Ouvrière, studentmiljön med CLER³ som senare skulle bli FER (Revolutionära studentfederationen) samt ungdomshärbärgesrörelsen.⁴

Franktendensen klagade givetvis inte över att deras lambertistiska rivaler hade uteslutit sig själva från nästan all aktivitet och sant är att när det gällde MNA hade Fjärde internationalen både varit mer försiktig och klarsynt. I januari 1958 analyserade Jacques Privas läget för de båda algeriska nationalistorganisationerna:

Sanningen är att MNA upphört att vara en organisation som leder eller organiserar den algeriska revolutionen, som den heller inte låg bakom. För oss handlar det inte om att idealisera FLN eller betrakta det som bolsjevikpartiet. Men det är ett grundläggande inslag i läget i Nordafrika och för Revolutionen.⁵

Författaren avstod heller inte från att kritisera den hållning det andra PCI intagit.⁶

Trotskisterna inom Fjärde internationalen tog den koloniala revolutionen, och den algeriska revolutionen i synnerhet, på mycket stort allvar. Resolutionen om den koloniala revolutionen var en viktig del av dokumenten från Femte kongressen.⁷ Den text om ”den koloniala revolutionen” som kongressen antog slog redan i förordet fast:

Det dominerande inslag i världsrevolutionens utveckling efter andra världskriget är framstegen för den koloniala revolution som inkluderar tre fjärdedelar av jordens befolkning och som stärks på alla kontinenter som utsatts för kolonialism.⁸

I början av kongressen bildades ett kolonialutskott med uppgift att ägna sig åt dessa frågor.⁹ Nu, som Pierre Frank betonade i sin rapport, utgjorde revolutionen i Nordafrika den främre linjen i den koloniala revolutionen.¹⁰ Revolutionen i Algeriet krävde därför inte bara att revolutionärerna ”gav den sitt politiska stöd, utan också, så långt möjligt, materiellt stöd till den revolutionära kamp som pågår där”.¹¹ Den meningen utgjorde ett teoretiskt erkännande av nätverkens verksamhet och ”det materiella stöd” som det talades om gav inte utrymme för någon oklarhet beträffande det konkreta stöd det skulle handla om. Det handlade om två sidor, politiskt stöd och materiellt stöd, och för Fjärde internationalen rådde ingen tvekan om att dessa aktiviteter inte fick åtskiljas. Dokumenten från Femte kongressen gick längre: det konkreta materiella stöd Fjärde internationalens franska sektion åtagit sig gjorde det möjligt, i ljuset av den politik PCF och SFIO stod för, att rädda ”arbetarklassens heder inför det blodbad som de *Versailleska*¹² herrarna i Palais-Bourbon¹³ gjort sig skyldiga till”.¹⁴ På detta sätt hade

³ *Comité de liaison des étudiants révolutionnaires* (Sambandskommittén av revolutionära studenter), bildad av lambertisterna [RH].

⁴ Intervju med Michel Fiant, 8 november 1999; intervju med Michel Lequenne, 18 november 1999; Y Craipeau, *Le mouvement trotskiste en France*, Paris 1971, sid. 204.

⁵ ”Var befinner sig MNA?”, *Quatrième Internationale*, januari 1958, sid. 29.

⁶ Pierre Franks rapport till Femte kongressen om den koloniala frågan preciserar, beträffande stödet till FLN, att Fjärde internationalens hållning ”inte är någon kopia av Lambertgruppens där en organisation skulle ha bytts ut mot en annan”, utan att den går ut på att stödja ”den algeriska revolutionen som den ser ut i nuläget, med det ledarskap som är för handen”. (Fjärde internationalens femte kongress, *Quatrième Internationale*, specialnummer, december 1957, sid. 56. Jean-Michel Krivines personliga arkiv).

⁷ *Quatrième Internationale*, december 1957, sid. 56.

⁸ *Ibid*, sid. 39.

⁹ *Ibid*, sid. 57.

¹⁰ *Ibid*, sid. 53 och 56. Pierre Frank lade särskild vikt vid idén om ”frontlinjen i den koloniala revolutionen” genom att han återkom två gånger till den i sin rapport och betonade att det var en viktig del av analysen.

¹¹ *Ibid*, sid. 53.

¹² Syftar på de trupper från Versailles som massakrerade Pariskommunens anhängare i maj 1871, en symbol för kontrarevolutionärt våld [RH].

¹³ Den byggnad som rymmer Frankrikes nationalförsamling [RH].

PCI gjort det möjligt att ”med stolthet höja Lenins fana”: revolutionärt lyriska tongångar var inte begränsat till FCL utan karaktäristiskt för en tid då man trodde att världsrevolutionen stod för dörren.

Pablo hade ansvaret för de koloniala frågorna och mer specifikt med nätverken för solidaritetsarbetet med FLN. Han flyttade från Frankrike, där hans rörelser hela tiden övervakades av den inre säkerhetspolisen och DST, och slog sig ned i Nederländerna från 1958 och hade regelbundna sammanträffanden med ledare för FLN. Han centraliserade Fjärde internationalens verksamhet vad gällde stödet till den algeriska revolutionen och särskilt medlemmar i de tyska, nederländska och belgiska sektionerna var indragna.¹⁵ Den tyske trotskisten Jakob Moneta, som representerade den mäktiga tyska landsorganisationen DGB vid västtyska ambassaden i Paris, använde ”diplomativäskan” för att transportera dokument åt FLN!!¹⁶ Men Pablo, en intellektuell som använde sig av handling för att utveckla teorin, bidrog också till Fjärde internationalens bedömningar av den koloniala revolutionen. Han var en av dem som drev på för att denna fråga skulle införlivas bland Fjärde internationalens prioriteringar och tryckte särskilt på vikten av politiskt agerande: det handlade om att ”i handling skola mer eller mindre breda skikt om den verkliga innebörden och konsekvenserna av alliansen med de koloniala folken”. I ett internt dokument framhöll han också: ”Vårt stöd till den nuvarande revolutionen får inte bara vara tillfälligt, verbalt och något vid sidan om, utan måste tvärtom vara beständigt, praktiskt och en av huvudaxlarna i vår verksamhet.”¹⁷ Pablo hade höga ambitioner för Fjärde internationalen och som han lade fram i samma text: ”Åtminstone en flygel inom ungdomen strävar efter att ge stöd till den koloniala revolutionen: vi måste vara de som organiserar den tendensen.”

Utifrån denna analys engagerade sig trotskisterna därför i varaktigt stödarbete för FLN; deras nätverk växte sig starkare och ytterligare en heltidsanställd (Louis Fontaine) understödde Pierre Avot-Meyers med de praktiska åtagandena. Båda lade stor vikt vid tryckerifrågan och att tillverka förfälska identitetshandlingar. Sektionerna inom Fjärde internationalen hjälpte också till. 1958 försökte således Georg Jungclas¹⁸, en tysk trotskist och ledande namn på vänsterflygeln inom det socialdemokratiska partiet i Västtyskland (SPD), upprätta kontakter mellan FLN-ledare i Västtyskland och Falkarna (SPD:s ungdomsorganisation), som var intresserade av konkret solidaritetsarbete med den algeriska revolutionen.¹⁹ Tillsammans med några vänner skaffade Georg Jungclas ett garage i Köln som var tänkt att fungera som lager för vapen på väg till Algeriet.²⁰ I Tyskland, Belgien och Nederländerna var trotskisterna drivande bakom breda enheter till stöd för FLN eller för att hjälpa fångar och flyktingar i lägren i Tunisien. Dessa aktivister riskerade inte att hamna i fängelse men kunde bli offer för SDECE (den franska hemliga polisen)²¹ eller för aktioner från den hemliga organisation som kallades Röda handen.²² Således dödades en belgisk lärare, Laperche som inte var trotskist, på grund av att han samordnade legal verksamhet till stöd för FLN. Han fick en paketbomb i form av en bok skriven av en motståndare till Algerietkriget. Boken hade urholkats och fyllts

¹⁴ ”Manifest från Fjärde internationalens femte världskongress till arbetarna och folken i hela världen”, *Quatrième Internationale*, december 1957, sid. 5-12.

¹⁵ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999.

¹⁶ Intervju med Mohammed Harbi, 25 april 2000.

¹⁷ Internationellt dokument av Pablo, dokument GFo Rés 106, BDIC-arkiven Nanterre.

¹⁸ Georg Jungclas (1902-1975). Tysk trotskistledare, aktiv inom vänsterflygeln i det tyska socialdemokratiska partiet, organiserade nätverk till stöd för FLN i sitt hemland.

¹⁹ Ali Haroun, *La 7e wilaya, la guerre du FLN en France 1954-1962*, Paris 1986. Ali Haroun var en av ledarna för FLN:s franska federation.

²⁰ Haroun, *a.a.*, sid. 212-213.

²¹ Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage [RH].

²² En terroristgrupp bildad av de franska bosättarna som verkat redan före 1954 [RH].

med sprängämnen. Dagen efter detta illdåd for Pierre Avot-Meyers till Belgien för att träffa en belgisk trotskist, Pierre Legrève, som också ansvarade för solidaritetsarbete. När de träffades var Legrève oerhört betryckt; han hade precis fått ett liknande paket med samma bok men med en dags försening i den belgiska posten. Denna försening hade räddat hans liv eftersom han blivit misstänksam över att få samma bok som dagen innan hade blivit ödesdiger för läraren Laperche.

För Fjärde internationalen inskränktes stödet till FLN inte till den egna organisationen. Sålunda kunde Henri Benoïts på sin fabrik Renault-Billancourt hjälpa nationalister som var hotade av polisen. När PCF röstade för speciella befogenheter för regeringen bestämde sig de algerier som var partimedlemmar efter ett stormigt möte med partiledningen att riva sönder sina medlemskort och som grupp ansluta sig till FLN. Lattad, en algerisk kommunist och facklig förtroendeman, kom hem till Henri och Clara Benoïts och berättade: ”Jag har goda nyheter åt er, vi har samlat alla algerier och bildat FLN på Renault.”²³ Från den stunden utförde Henri Benoïts uppdrag åt FLN på fabriken, men han gjorde det som enskild individ och inte inom ramen för PCI.

Ibland var solidaritetsarbetet kollektivt och inbegrep hela fabriken: kända algeriska aktivister sov inte hemma av rädsla för att bli uppsnappade av polisen. Enda sättet att arresteras var på arbetsplatsen. Men det var svårt att göra det i slutet av arbetsdagen: en fabrik som Renault hade 35 000-40 000 anställda och flera utgångar. Polisen plockade upp ”misstänkta”, med stöd av fabriksledningen, när de var på väg från fabriken med hänvisning till något de gjort sig skyldiga till under arbetet och arresterade dem. I början av 1958 blev sålunda Abdelghani Ben Nacef, en CGT-förtroendeman vid gjuteriet, inkallad till personalkontoret. En förman vid gjuteriet och en representant för CFTC förvarnade honom om att polisen väntade. Han meddelade Ziani, den facklige representanten vid gjuteriet, beslutade att arbetet skulle upphöra i verkstaden. Både franska och algeriska arbetare satte sig ner. Säkerhetspersonalen buades ut och hade stuckit iväg medan Ben Nacef gömde sig på fabriken. Sedan bildades en solidaritetskedja för att få ut FLN-aktivisten och hitta ett gömställe åt honom men också för att få ut hans tillhörigheter från skåpet och avlöningen.²⁴

Sant är att vad beträffar direkt stöd till FLN var yttersta vänstern 1956 inte längre ensam om att ägna sig åt illegala aktiviteter. Andra och bredare nätverk hade tagit över stafettpippen. Det mest kända och sannolikt mest betydelsefulla var Jeansons nätverk.²⁵ Francis Jeanson var filosof, elev till Jean-Paul Sartre och chefredaktör för tidskriften *Les Temps Modernes*. 1955 hade han och hustrun Colette gett ut *L'Algérie hors la loi*, en analys av den nationalistiska rörelsen i Algeriet som orsakade skandal i kolonialistiska kretsar. 1956 började Francis Jeanson svara för ”jobb” åt FLN och 1957 organiserade han ett eget nätverk. Omar Boudaoud, ledare för FLN:s franska federation, krävde av säkerhetsskäl största tänkbara sekretess och ett ”seriöst nätverk”, dvs ett som var uppdelat i separata celler. Jeanson, och de som i likhet med honom blev ”väskbärare” ägnade sig i huvudsak åt att samla in, räkna och föra utomlands de betydande penningssummor som FLN på frivillig väg eller via tvång samlat in från algeriska arbetare i Frankrike. Alla summor som FLN:s ”skatteindrivare” samlat in fördes till Parisregionen. Sedan var det fransmän som tog på sig uppdraget att transportera och räkna pengarna och därefter ta med sig de berömda resväskorna över gränserna.

Jeansons nätverk förde samman individer av mycket olika ursprung: medlemmarna av nätverket hade ingen enhetlig teoretisk ståndpunkt; den gemensamma nämnaren var viljan att

²³ Intervju med Henri och Clara Benoïts, 7 februari 2000; intervju med H och C Benoïts i *Expression immigré(e)s français(e)s*, oktober 1993 och april 1994.

²⁴ Intervju se föreg. not; brev från Henri Benoïts daterat 16 november 1992 (Henri Benoïts personliga arkiv).

²⁵ För alla uppgifter om Jeansons nätverk se H Hamon/P Rotman, *Les Porteurs de valises*, Paris 1979.

kämpa mot kolonialismen och orsakerna kunde variera åtskilligt. För en del handlade det om kristen humanism, som prästen Robert Davezies eller teologistuderanden Jacques Berthelet, för andra om vänsterns ”humanistiska” värderingar, för andra om marxistiskt engagemang. Av de senare var många oppositionella inom PCF, som Etienne Bolo eller Jean-Louis Hurst. De hade inte anslutit sig till någon vänsteropposition inom partiet, som trotskisterna hoppats på, utan gått med i nätverken som individer och inte i någon politisk organisation av parti-karaktär. Andra tillhörde kretsar inom Nya vänstern som skådespelaren Jacques Charby²⁶. En del hade stuckit från värnplikten och levde underjordiskt. De flesta hade börjat med små uppdrag, ofta inom ramen för några vänner till paret Jeanson, och sedan engagerat sig så mycket att de lämnat arbeten, hem och familjer för att helt ägna sig åt underjordiskt solidaritetsarbete för FLN:s räkning. Jeansons nätverk inkluderade många från intellektuella yrken. Lärare som Hélène Cuénat, journalister som Jacques Vignes och folk från nöjesbranschen som Jean-Marie Boeglin och Cécile Marion.

Nätverket visade sig vara mycket effektivt i allt som hade med FLN:s pengar att göra men även när det gällde att organisera resor för FLN-ledare mellan olika länder genom att vilseleda tull och polis, vid tryckning av flygblad, att hitta gömställen i ”säkra” lägenheter för FLN och nätverken och vid framställning av falska id-handlingar. Medlemmarna av Jeansons nätverk nöjde sig emellertid inte med att stödja FLN och ”slå vakt om den fransk-algeriska vänskapen”; de ville också vara politiskt aktiva i Frankrike och ”väcka den franska vänstern och påminna den om dess anti-kolonialistiska förpliktelser”.²⁷ Nätverket hade en månatlig budget som FLN stod för och som sköttes av Francis Jeanson personligen: pengarna gjorde det möjligt att betala heltidslöner åt dem som ägnade all sin tid åt att arbeta för nätverket och även att betala utgifter för de olika verksamheter nätverket hade.

Ett annat nätverk bildades av den egyptiske kommunisten Henri Curiel²⁸, en ”yrkesrevolutionär” som var bosatt i Frankrike efter att ha blivit utvisad ur Egypten av kung Faruk 1950. Han fick kontakt med Francis Jeanson 1957²⁹ och i utkanterna av Jeansons nätverk organiserade han en stödgrupp för FLN bestående av sina egna trogna anhängare, judiska kommunister från Egypten som hamnat i exil vid samma tidpunkt som han själv. Francis Jeanson ogillade den ”ortodoxa kommunistiska inriktning” Henri Curiel hade men erkände hans organisatoriska effektivitet. De båda nätverken kompletterade varandra i stor utsträckning även om en stark rivalitet uppstod mellan de två männen.

I september 1958 beslutade Jeanson att starta en anti-kolonialistisk tidning *Vérités* som skulle vända sig till en bredare publik och kompensera för hans nätverks underjordiska karaktär.³⁰ Den redigerades av Jeanson och hans vänner medan Curiel lyckades hitta ett vänligt inställt tryckeri. Tidningen skickades till sympatisörer, till kända namn inom vänstern, fackligt aktiva och journalister. Upplagan låg på närmare 5 000 även om tidningen inte utkom regelbundet.

²⁶ Jacques Charby (1929-2006). Son till en syndikalistisk aktivist. Scen- och filmskådespelare. Fängslad 1960 för sitt arbete inom Jeansons nätverk. Rymde och tog sig till Tunisien där han var medarbetare till Franz Fanon. Återvände till Frankrike efter amnesti 1966 [RH].

²⁷ Utdrag ur ett brev från Francis Jeanson till Jean-Paul Sartre, publicerat i *Les Temps Modernes* maj 1960. Återgivet i Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 59.

²⁸ Henri Curiel (1914-1978). Egyptisk kommunist, tvingad i landsflykt 1950. Kom till Frankrike där han var aktiv i stödet till FLN. Mördad i Paris 1978 av en grupp på yttersta högerkanten [RH].

²⁹ Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 94.

³⁰ För några utdrag se sektion IV nedan [RH].

Intellektuella som Sartre och Vercors³¹, motståndsmän och författare till *Le Silence de la mer*, intervjuades i *Vérités* och gav öppet stöd till FLN.³²

Polisen följde detta nätverk noga eftersom det hade så stort inflytande och bestod av aktivister med liten erfarenhet av underjordiskt arbete och som ibland agerade vårdslöst. Ledarna för FLN:s franska federation spårades regelbundet upp, övervakades och arresterades. Under tortyr på polisstationerna bröt en del algerier samman och gav adresserna till sina franska ”värdar”. Många medlemmar av nätverket arresterades i början av 1960, exempelvis Héléne Cuénat och Jacques Charby men de viktigaste ledarna för nätverket som Francis Jeanson, Cécile Marion och Jacques Vignes lyckades undvika DST.³³ Francis Jeanson kostade till och med på sig lyxen att anordna en hemlig presskonferens mitt i Paris den 15 april 1960 då han betonade att nätverket, tvärt emot regeringens påståenden, långt ifrån upplöstes och gick i svaromål mot kritiker som anklagade honom för att agera ”känslomässigt” och rent av ”romantiskt” i stället för politiskt.³⁴ Men spelet var över för filosofen; han var alltför noga övervakad för att kunna fortsätta att leda nätverket. Henri Curiel tog över med starkt stöd av FLN.

En annan mindre grupp med visst inflytande var ”desertörerna”, även om det aldrig blev någon massrörelse. Pablo hade sagt att ”i varje fall en del av ungdomen tenderar att stödja den koloniala revolutionen”. Och förvisso var det så att en del ungdomar tenderade att vägra åka till Algeriet, vilket framgick av reservisternas protester. Men även om många drog i nödbromsen på tågen eller ”som åkte mot sin vilja” var det bara några få som gick så långt som att hålla sig undan värnplikten eller desertera. Det som hände Alban Liechti, en ung trädgårdsarbetare och medlem av PCF, som vägrat inställa sig och den 19 november 1956 dömdes till två års fängelse utan att i varje fall omedelbart få något stöd av sitt parti var inget som direkt uppmuntrade sådana handlingar.³⁵ Men valet stod inte direkt mellan att hämta ut vapnen eller hamna i fängelse. En del för utomlands och bedrev där arbete mot kriget, något som betydde mer än att bara vägra slåss. Nätverk sattes upp för att hjälpa unga män som ville ta sig över gränsen och även hjälpa dem att installera sig utomlands, för det mesta i Schweiz. Antalet som valde att gå i exil på det viset understeg sannolikt 500.³⁶

En rad förkortningar och en organisation framträdde: JR, *Jeune Résistance* (Ungt motstånd),³⁷ och ett visst antal aktivister, oftast själva desertörer, som Jean-Louis Hurst och Louis Orhat, som tillhörde Jeansons nätverk, tog hand om dessa grupper och manade till desertering via flygblad som delades ut vid demonstrationer. Jeanson och Curiel intresserade sig för organisationen och Curiel ville ha en fast strukturerad organisation i utkanterna av Jeanson nätverk av säkerhetsskäl men också för att skaffa sig en viss politisk kontroll. Trotskisterna, först via en grupp i Bordeaux, engagerade sig i *Jeune Résistance*: Michel Fiant träffade några av de ledande inom nätverket för PCI:s räkning och Alain Krivine blev medlem.³⁸ Tillsammans med en

³¹ Pseudonym för Jean Bruller (1902-1991). Författare, aktiv i motståndsrörelsen och en av grundarna för det underjordiska Éditions de minuit [RH].

³² Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 155-159; Jeansons intervju med Vercors publicerades i april 1959; den med Sartre i n° 9, juni 1959.

³³ Hamon/Rotman, *a.a.*, sid. 180-196.

³⁴ *Ibid.*, sid. 208-213.

³⁵ *Ibid.*, sid. 55. Solidaritetskampanjerna började först 14 månader efter arresteringen efter en artikel i *L'Humanité* den 30 september.

³⁶ *Ibid.*, sid. 216-217; intervju med Michel Fiant, 8 november 1999.

³⁷ Förkortningen har givetvis inget samband med dagens *Jeune Résistance*, en samlingsplats för några av de mest våldsbägnade smågrupperna inom yttersta högern, framför allt *Groupe Union Défense* (GUD) och de nationellt-revolutionära kretsarna.

³⁸ Intervju med Michel Fiant, 8 november 1999; intervju med Alain Krivine, 19 november 1999.

desertör anordnade Roland Vacher hemliga möten åt JR och skaffade mat och bostad åt denne desertör, vars uppdrag var att värva andra värnpliktsvägrare.³⁹

Flygbladen från JR uppmanade till desertering: målet var att undanröja tvekan från tänkbara desertörer. I ett av flygbladen hette det:

Nästan överallt utomlands kan en värnpliktsvägrare garanterat hitta: organiserade kamrater ..., utländska vänner som hjälper till att hitta arbete, en bostad och möjlighet att fortsätta studierna. Att ta sig över gränsen är inget problem.⁴⁰

Men det var ändå svårt att få kontakt med organisationen. I samma flygblad förklarades att JR ”har många vänner på alla livets områden”, ”genom att följa din övertygelse kan du hitta JR” och som för att bevisa giltigheten av denna metod fanns samma fras högst upp och längst ned på flygbladet: ”Kopiera detta flygblad”, ”kopiera detta flygblad”.

Under sådana förhållanden var det ytterst svårt för JR, som hade cirka 800 medlemmar som mest, att bli någon särskilt bred organisation.⁴¹ Skildringen i en belgisk tidning av JR:s första hemliga kongress 1960⁴² vittnar om detta: ”Det finns en massrörelse. Men ingen har sökt sig till oss.” Det rådde stor bitterhet över ”sveket från alla partier, alla rörelser som vi trodde oss kunna räkna med”. En delegat på kongressen och som intervjuades i samma artikel karakteriserade rörelsen som ”en vägran som utgör en brytning med den etablerade ordningen, lagarna, samhället”. En sådan inställning kunde förstås bara väcka största tänkbara intresse inom yttersta vänstern och särskilt då trotskisterna, även om det för JR:s del inte var frågan om att ge stöd till FLN; dess mål var snarare att organisera och sprida BERGA – Bureaux d’entraide aux résistants à la guerre d’Algérie (grupper för ömsesidig hjälp åt motståndare till kriget i Algeriet). På en del platser var rörelsen emellertid bara ett ”tomt skal”, graffiti på husväggar som ett fåtal aktivister låg bakom och som fick ersätta ”den numerära litenheten”.⁴³ Men ett av deras propagandavapen bestod i att låta ”fienden” tro att antalet aktiva var långt större än verkligheten.

Precis som det trotskistiska nätverket, Jeansons och Curiels nätverk och *Jeune Résistance* fanns också *Voie communiste* med i solidaritetsarbetet för FLN. Något mer än hundra aktivister från olika håll, frihetliga som Daniel Guérin och Georges Fontenis, oppositionella kommunister som Simon Blumenthal och ”trotskister” som Denis Berger, fanns med i rörelsen och tidskriften med samma namn var öppen. Den öppna politiska aktiviteten kombinerades med underjordisk sådan med en liten kärna hängivna: Gérard Spitzer, Roger Rey, Gérard Lorne, Anne Giannini och Denis Berger, som legat särskilt lågt efter att ha blivit inkallad till DST i december 1958.⁴⁴ I ”Bokslut över en politisk strömning”, skriven i juni 1965, hävdade Denis Berger, under pseudonymen Pierre François, att ”stödet till FLN blev huvudaktiviteten för de flesta kamrater”, säkert för de mest aktiva.

Vad representerade rörelsen egentligen? Det ovan nämnda bokslutsdokumentet ger en uppfattning:

³⁹ Intervju med Roland Vacher, 24 april 2000.

⁴⁰ Dokument 4o 72 Rés, BDIC-arkiven, Nanterre. I *Le Déserteur*, Paris 1960, skriver Jean-Louis Hurst under pseudonymen Maurienne: ”Problemet med fängelse är att man bara handlar en gång ... vi måste slå vakt om vår handlingsfrihet och bara landsflykt gör detta möjligt.”

⁴¹ Intervju med Alain Krivine, 19 november 1999.

⁴² Rapport från *Jeune Résistances* första kongress, *Coexistence*, Bryssel, specialnummer 73-75, september-december 1960.

⁴³ Intervju med Michel Fiant, 8 november 1999.

⁴⁴ Intervju med Denis Berger, 18 november 1999; intervju med Gilbert Marquis, 8 februari 2000.

De aktivister som samlades vid denna tid tillhörde nästan samtliga en klart definierad kategori: ungdomar, i huvudsak intellektuella, som genom solidaritetsarbete eller desertering *personligen* upplevt PCF:s vanhedrande förräderi mot den algeriska revolutionen.

Men den tidning som såldes i kioskerna hade ändå ett visst inflytande, särskilt som den höll hög kvalitet eftersom samverkan mellan olika strömningar minskade frestelsen till dogmatism som många publikationer inom vänster annars led av vid denna tidpunkt. Kampen för Algeriets självständighet, som var vad som enade rörelsen, gavs stort utrymme i tidningen.⁴⁵ Nätverket kring *Voie communiste* svarade för praktiskt stöd till FLN och ägnade sig särskilt åt att planera rymningar för fängslade algeriska aktivister eller franska väskbärare.⁴⁶ Den 28 september 1959 arresterades en av de ledande inom *Voie communiste*, Gérard Spitzer, och anklagades för att vara en FLN-agent medan en annan aktivist, Gérard Lome, i vars bostad påträffats penningsummor tillhöriga FLN, hade lyckats fly.⁴⁷ En solidaritetskampanj startades omedelbart medan Spitzer inledde en hungerstrejk med krav på att få status som politisk fånge. I november 1959 bildades en försvarskommitté för Gérard Spitzer och Gilles Martinet, Yves Dechezelles och Laurent Schwartz uttalade sitt stöd. Rättegången mot Gérard Spitzer och därefter rättegångarna mot flera medlemmar av Jeansons nätverk gav möjlighet att göra väskbärarnas aktivitet känd för en större publik.

Nätverkens aktivitet stördes alltmer av polisrazzior. Förutom arresteringarna inom Jeansons och Curiels nätverk och arresteringarna av några av ledarna för *Jeune Résistance*,⁴⁸ började också trotskisterna, som svarade för det ”säkraste” nätverket, råka ut för polisens intresse. Henri Benoîts var först med att övervakas av DST: han brukade låta algeriska aktivister som efterspanades av polisen få bo hemma hos sig. I början av 1958 fick han veta av portvakten i huset att polisen frågat efter honom. Därefter avfördes han från det arbete som hade att göra med algerier och presskontakter och arbetade i stället med stöd till fångar, en laglig verksamhet som var mindre utsatt, vilket inte hindrade att han togs in för förhör av DST 1959.⁴⁹

Medlemmarna av det trotskistiska nätverket gjorde sig ibland skyldiga till ”nybörjarmisstag”. En väska med stenciler som skulle förstöras (på grund av att de innehöll FLN-dokument) blev kvar på trottoaren utanför ett bageri. Det var helt nödvändigt att få tag på den eftersom den även innehåll PCI-material som skulle kunna användas som bevis för trotskisternas stöd till FLN. Simonne Minguet, som redan övervakades av polisen efter arresteringen 1956, tog på sig uppgiften att försöka hämta väskan. I bageriet fick hon veta att den förts till polisstationen: hon gick dit med andan i halsen. Lyckligtvis hade väskan inte öppnats och hon fick tillbaka den av polismannen med en nedlåtande kommentar: ”Åh, ni tankspridda flickor”.⁵⁰

⁴⁵ Intervju med Denis Berger, 18 november 1999; Georges Fontenis, *Changer le monde: histoire du mouvement communiste libertaire (1945-1997)*, Paris 2000, sid. 150-152. De olika numren av *La Voie communiste* finns på BDIC i Nanterre, dokument Fo P 2452.

⁴⁶ Bland en del annat planerade medlemmar av *Voie communiste* två rymningar för fem FNL-ministrar fängslade i Frankrike. Båda försöken misslyckades på grund av ”avsiktliga” blunders av Ben Bella; man organiserade rymning för andra FLN-ledare som Bensalem och från La Roquette-fängelset för fem unga kvinnor som ingick i Jeansons nätverk. Om dessa rymningar, se Hamon/Rotman, *Les Porteurs de valises*, sid. 340-351, 362-364; intervju med Denis Berger, 18 november 1999; beträffande de algeriska ”ministrarnas rymning (Théodore-planen), se Haroun, *La 7e wilaya*, sid. 281-287.

⁴⁷ *La Voie communiste*, n° 6, 7 oktober 1959, dokument Fo P 2452, BDIC-arkiven Nanterre.

⁴⁸ Intervju med Michel Fiant, 8 november 1999.

⁴⁹ Intervju med Henri Benoîts, 7 februari 2000.

⁵⁰ Intervju med Simonne Minguet och Pierre Avot-Meyers, 17 november 1999.

Rättegången i september 1960 mot sex algerier och 18 fransmän med anknytning till Jeansons nätverk blev ett tillfälle för de åtalade och deras försvarare, bl a Jacques Vergès⁵¹ och Roland Dumas⁵² att använda rättssalen som politisk plattform för att fördöma Frankrikes roll i Algeriet. Men rättegången skulle få långt större dimensioner, framför allt genom de 121:s manifest, undertecknat av några av de mest framstående intellektuella och artisterna.⁵³ Texten var ”en deklaration om rätten att vägra stödja Algerietkriget” och undertecknad av 121 kända namn, som snart skulle bli nästan 400, bl a Jean-Paul Sartre, Simone Signoret, Pierre Boulez, Michel Butor, Françoise Sagan, Pierre Vidal-Naquet, Madeleine Rebérioux, Laurent Schwartz, Vercors och Jean-Pierre Vernant. Texten slog fast att ”det var rätt att vägra använda vapen mot det algeriska folket ... och franska folkets hade rätt att i franska folkets namn se det som sin skyldighet att ge hjälp och skydd åt algerier som förtrycktes i det franska folkets namn”. Det fastslogs att ”det algeriska folkets sak, som är i färd med att ge ett avgörande bidrag till krossandet av det franska kolonialsystemet, är alla fria människors sak”. Det var ett uttalande till direkt stöd för de väskbärare som stod inför rätta. Texten publicerades inte i Frankrike men ledde till en del larm och repliker, bland annat en petition undertecknad av intellektuella på högerkanten som Rémy, Jean Dutourd, marskalk Juin och Jules Romains där man gick till hård attack mot ”de skandalösa påståendena ... från en femte kolonn” som var redo att angripa ”Väst”. Även PCF och SFIO tog avstånd från manifestet. Statligt anställda som undertecknade de 121:s Manifest bestraffades omedelbart och blev avskedade; dessutom sparkades artister och journalister från fransk radio och tv och skådespelare fick inga jobb vid statliga teatrar. Det blev dock inga juridiska följder.

Bland undertecknarna fanns en del från yttersta vänstern (först Daniel Guérin och sedan Simonne Minguet och Michel Lequenne, som inte tillhörde de ursprungliga 121). Yttersta vänstern kunde inte annat än välkomna denna öppna uppmaning att strunta i lagar och statens auktoritet från de mest ansedda och välkända bland landets intellektuella och artister. Franks PCI kopierade och delade ut texten till de 121:s Manifest, särskilt vid fabriksgrindarna. Det stötte ibland på hårdhänt taktik från medlemmar av PCF. Sedan 1955, då yttersta vänstern nästan varit ensam om att organisera stöd till FLN, till Manifestet 1960, som förklarade sådant underjordiskt arbete som legitimt, hade det gjorts enorma framsteg.

Den politiska uppställningen på vänsterkanten var förändrad. Nu tvingades alla partier ta ställning till denna handling, till detta manifest för olydnad. Det var ett idealiskt tillfälle, särskilt för trotskisterna, att ta alla i obalans, att peka på motsägelserna hos var och en och försöka föra fram de mest radikala parollerna. Yttersta vänstern var dessutom inte länge isolerad i olagligt nätverksarbete och stöd för Algeriets självständighet, något som tidigare lett till problem för trotskisterna och att en frihetlig kommunistisk organisation försvunnit. Här hade man fått ”erkännande” från Nationens mest framstående elit, även om det inte kan påstås att det var yttersta vänsterns propaganda som övertygat aktivisterna i olika nätverk.

Trots ett gynnsamt ”subversivt” klimat inom opinionen framstod inte yttersta vänstern som något svar för strävandena bland dem som var aktiva i nätverken eller för de intellektuella som undertecknat Manifestet, trots att deras engagemang så mycket liknade den kamp som yttersta vänstern bedrivit. Den hade alldeles för mycket av minoritet över sig, inte nog öppen,

⁵¹ Jacques Vergès (1925-). Advokat, försvarade många algeriska nationalister, fängslad för att ha agerat för Algeriets självständighet. Åtog sig senare andra kontroversiella fall som exempelvis att försvara Klaus Barbie och Tariq Aziz [RH].

⁵² Roland Dumas (1922 -). Advokat, medlem av UDSR. Anslöt sig till Mitterrands socialistparti, två gånger utrikesminister under Mitterrand [RH].

⁵³ Om denna text och reaktionerna på den, se Jean-François Sirinelli, ”Les intellectuels français dans la bataille” i L Gervereau, J-P Rioux och B Stora (ed), *La France en guerre d'Algérie*, Paris 1992, sid. 106-113; Hamon/Rotman, *Les Porteurs de valises*, sid. 307-321.

för fastlåst för en del, och den lyckades inte bli någon pol för omstrukturering av vänstern. Det var en annan miljö, den Nya vänstern, som tycktes svara mot strävandena hos dem som satte sig upp mot Algerietkriget och det var Nya vänstern som drog fördel av krisen inom SFIO och i mindre grad av PCF:s hållning. Nya vänstern var på vänsterkanten det viktigaste nya inslaget under decenniet men den var heterogen. Vissa delar av yttersta vänstern, ”veteranerna” och ”entristerna”, spelade en viktig roll inom Nya vänstern. Yttersta vänstern var nu tvungen att förhålla sig till de kretsar som uppstått direkt på grund av Algerietkriget och relationerna var helt andra än gentemot PCF. Vad byggde den Nya vänster på som 1960 skulle leda till bildandet av PSU (Förenade socialistiska partiet)? Vilken roll skulle yttersta vänstern ha i dess uppkomst och bildande? Vilken hållning skulle yttersta vänstern inta i förhållande till denna nya pol under de konkreta förhållanden som Algerietkriget innebar?

Kapitel VII: Nya vänstern

Algerietkriget innebar en omstrukturering av den franska vänstern och ledde 1960 till bildandet av *Parti Socialiste Unifié* (PSU). Det kunde i sin tur delvis härledas ur utvecklingen från 1954 och framåt av *Nouvelle Gauche* (Nya vänstern). Det var en mycket heterogen rörelse och det blev möjligt för ett antal f d trotskister, som Yvan Craipeau och Pierre Naville, att spela en roll där.

Nya vänstern betraktades ofta som småborgerlig och Craipeau försökte stärka dess bas inom arbetarklassen genom att skapa kontakter med *Mouvement de Libération du Peuple* (MLP – Folkets befrielse rörelse), en organisation av kristna arbetare. Craipeau låg också bakom anordnandet av ett av de första antikrigsmötena 1955 då 50 vakter beväpnade med järnrör, understödda av algerier som närvarade på mötet, drev tillbaka 300 aktivister från yttersta högern som kommit för att sabotera mötet. På grundval av ett dokument författat av Craipeau anslöt sig MLP till Nya vänstern och bildade *Union de la Gauche Socialiste* (UGS – Socialistiska vänsterunionen) 1957. Men Craipeau var bestämt emot medlemskap för de f d PCF-medlemmarna Auguste Lecœur och Pierre Hervé med motiveringen: ”UGS välkomnar alla kommunister som inte längre är stalinister, men inte stalinister som inte längre är kommunister.”

Men i motsats till PCI ansåg Craipeau det viktigare att vända sig till SFIO än till PCF. Algeriet hade lett till en kris inom SFIO. Craipeau övertygade ledren för SFIO:s ungdomsorganisation, Michel Rocard, att gå in för en brytning. Mollets stöd till de Gaulle 1958 gjorde att en sektion inom SFIO bröt sig ut och bildade *Parti Socialiste Autonome* (PSA – Autonom socialistpartiet).

Det pågick nu diskussioner mellan UGS och PSA om en sammanslagning. Det rådde emellertid avsevärda meningsskiljaktigheter; i PSA ingick f d ministrar medan en del av ledningen för UGS såg sig som revolutionärer. En del ville bilda ett parti liknande brittiska Labour, andra förespråkade ”ett äkta socialistiskt parti”.

I april 1960 bildades PSU genom en sammanslagning av UGS och PSA. Stadgarna, som Pierre Naville var med om att utforma, gjorde det till en bred organisation som även inkluderade anhängare till Mendès France. Enda segern för yttersta vänstern var att man vägrade François Mitterrand medlemskap. Det nya partiet hade 30 000 medlemmar.

UGS-studenter hade varit aktiva inom UNEF (den nationella franska studentorganisationen) och stött en vänsterminoritet som 1957 fick majoritet.

Men PSU var djupt splittrat om strategin rörande Algeriet. F d medlemmar av SFIO var särskilt fientliga till solidaritetsnätverken med FLN och argumenterade för en förhandlingslösning. Många enskilda medlemmar av PSU var emellertid engagerade i nätverken. En del ledande inom PSU argumenterade för att de som stödde nätverken skulle uteslutas ur partiet. Men Henri Benoît, som gått med i PSU på uppdrag av PCI på grund av att det då skulle bli svårare för polisen att arresteras honom, utsågs till sekreterare vid PSU:s avdelning på Renault och övertygade en majoritet där att stödja Algeriets självständighet och nätverken. Craipeau ansåg att det skulle leda till marginalisering om partiet stödde nätverken; personligen skyddade han medlemmar av FLN på flykt och hjälpte desertörer att ta sig till Schweiz men var emot att partiet skulle ta ställning på något sätt.

Cirka 20 PSU-medlemmar undertecknade De 121:s Manifest, trots att det inte var partiets åsikt. Samtidigt satsade PSU på att ordna militanta demonstrationer. Den 27 oktober 1960 hade UNEF kallat till en demonstration mot kriget, som PCF fördömde som ”en provokation”. PSU spelade en aktiv roll och när polisen attackerade demonstranterna blev en f d minister,

Tanguy-Prigent, allvarligt skadad och Mitterrand lätt skadad. När en demonstration som sammankallats till den 1 november 1961 förbjöds drev PSU aktionen vidare. Medlemmar samlades i köer utanför biografen och började sedan marschera, lade ned en krans där två algerier blivit dödade av polisen och skingrades innan polisen hann ingripa.

Dessvärre var yttersta vänstern oförmögen att ta ledningen över de växande protesterna mot kriget. PCI var för litet och huvudsakligen orienterat mot PCF, medan PSU var det ställe där en nyligen radikaliserad vänster höll på att växa fram. Michel Lequenne och hans vänner hade kommit tillbaka till PCI och blev tillsagda att ägna sig åt entrism inom kommunistpartiet, men de saboterade med flit sin medlemsansökan så att de skulle bli avvisade och inte ha något annat alternativ än att ansluta sig till PSU.

Varken PCI eller de trotskister hade något större inflytande inom PSU men de lyckades ändå göra visst intryck.

Kapitel VIII: I FLN:s tjänst?

Revolutionärer gav kritiskt stöd till FLN men ofta försvann kritiken bakom stödet. FLN:s sätt att behandla MNA hade emellertid visat att organisationen var långt ifrån demokratisk. Både PCI och *La Voie communiste* hyste illusioner både om FLN:s socialistiska potential och om den franska vänsterns möjligheter att påverka delar av FLN. FLN-ledningen använde ett marxistiskt språkbruk för att få stöd från den franska vänstern men såg noga till att franska vänsteranhängare inte fick påverka deras kadrer. (När Henri Curiel satt fängslad tillsammans med medlemmar av FLN var FLN mycket oroligt för att de studiecirkel han drev för algerierna både tog upp marxism och jordreformer och han hölls under sträng uppsikt).

Inom Fjärde internationalen argumenterade Michel Pablo starkt för att den koloniala revolutionen utgjorde världsrevolutionens centrum. Pablo (tillsammans med Mandel, Frank och Maitan) var ett av de fyra dominerande namnen inom det Europabaserade Internationella sekretariatet. Av dem var Pablo, som både var en intellektuell och en strålande organisatör, den mest entusiastiske när det gällde stödet till FLN, hade nära relationer med FLN-ledningen och hyste stora förhoppningar om att kunna påverka rörelsen och värva anhängare.

Pablo föreslog att FLN skulle starta en vapenfabrik i Marocko och på så sätt förse FLN med de vapen man hade svårt att skaffa. Tillverkningen startade 1959, maskerad som en marmeladfabrik, med utrustning från Östeuropa och bemannad av kunnig arbetskraft, de flesta algerier men även utlänningar, trotskister och andra, från flera länder inklusive Storbritannien. En del av dem som sysslat med FLN:s tryckeri var tvungna att lämna Frankrike för att undgå att bli arresterade och Louis Fontaine, som tidigare arbetat på fabriken i Vernon, kom för att arbeta på vapenfabriken.

Politiskt gick arbetet med vapenfabriken längre än andra former av solidaritet eftersom de vapen som tillverkades skulle komma att användas mot franska soldater. Men det innebar också en risk för att Fjärde internationalen skulle framstå som blott och bart en hjälptrupp åt FLN. Det var svårt att hålla någon kritisk distans när man var inblandad i den sortens verksamhet, men, som Sylvain Pattie uttrycker det, ”för trotskisterna fanns det inte tid för kritisk distans och handlingen prioriterades”.

FLN hade också föreslagit Pablo att han skulle tillverka falska franska pengar åt FLN. Syftet var att finansiera FLN men även, och mer orimligt, att försöka destabilisera fransk ekonomi. En del inom FLN, bl a Mohammed Harbi, var motståndare till planerna men Pablo gick med på förslaget. Av säkerhetsskäl informerade han inte de övriga inom ledningen för Fjärde internationalen, bara antydningssvis för Mandel. Han samarbetade med Salomon Santen, ledande inom Fjärde internationalen i Nederländerna, och de kontaktade en frihetlig tryckare, Albertus Oeldrich, som hade lång erfarenhet av arbete inom vänstern. Den nödvändiga utrustningen fanns på plats i november 1959 och papper hade införskaffats året därpå, men en av de arbetare Oeldrich engagerat var polisspion. I juni 1960 gjorde polisen en razzia mot det hemliga tryckeriet och Pablo och Santen togs in för förhör. Oeldrich bröt samman och erkände allt.

Pablo och Santen ställdes inför rätta i juni 1961. Trots att Frank och Maitan ansåg att Pablos agerande varit äventyrligt beslutade Fjärde internationalen att driva en omfattande kampanj till stöd för Pablo och Santen, som medgav att de stödde den algeriska revolutionen men förnekade förfalskning – vilket underlättades av att inga falska sedlar ännu hunnit tillverkas. Pablo och Santen fick stöd av Sartre, André Breton, Claude Bourdet och många andra inom den franska vänstern och på det internationella planet av Salvador Allende, Michael Foot och Isaac Deutscher. Politiskt blev rättegången således en framgång genom att de åtalade lyckades vända den till en plattform för attack på fransk kolonialism. Pablo och Santen dömdes till 15 månaders fängelse, en tämligen mild dom i beaktande av anklagelserna.

Men när rättegången väl var avslutad utnyttjade Mandel, Frank och Maitans frånvaro till att stärka kontrollen över Fjärde internationalens apparat. I ett internt brev från september 1962 skrev Mandel att det var farligt att ”överlämna ledningen för Internationalen till en enda ’tänkare’ omgiven av ’dynamiska’ element som enbart utförde hans order”.

Kapitel IX: På väg mot fascism?

När de Gaulle tog makten 1958 ansåg många av dem som var engagerade i solidaritetsarbetet med Algeriet att det banade väg för fascism. Pierre Frank hävdade att den gaullistiska regimen inte var fascistisk utan ”bonapaartistisk”, men att det fanns fascistiska element inom armén och att det hela skulle tvinga den franska bourgeoisin till allt mer brutala lösningar. Sedan generalernas kupp försök i april 1961 misslyckats bildade anhängarna till ett franskt Algeriet OAS (*Organisation Armée Secrète* – Hemliga arméorganisationen) som använde sig av terrortaktik i Algeriet; man inledde också en bombkampanj i själva Frankrike och bland många andra utsattes även Pierre Franks lägenhet för ett bombattentat.

Djupa meningsskiljaktigheter hade uppstått inom *Union des Étudiants Communistes* (UEC – Kommunistiska studentförbundet). Det fanns missnöje med kommunistpartiets vägran att stödja UNEF:s demonstration i oktober 1960. Alain Krivine hjälpte till att utveckla vänsteroppositionen inom UEC och det ledde till bildandet av *Front Universitaire Antifasciste* (FUA – Universitetens antifascistiska front).

Trotskisterna hade klart inflytande över FUA, vars huvudsakliga arbete bestod i att organisera självförsvarsgrupper för att försvara *Quartier Latin* mot OAS-anhängare som sålde litteratur och angrep medlemmar av vänstern. FUA angrep försäljare av högertidningar, försvarade Masperos vänsterbokhandel och hindrade ett offentligt ”Frankrike-Algeriet”-möte från att kunna genomföras. FUA samarbetade även med de *Groupes d'action et de résistance* (GAR – Handling och motståndsgupper) som PSU organiserat. PCF var motvilligt att delta i anti-fascistisk verksamhet men påtryckningar från basen tvingade dem att kalla till den demonstration den 8 februari 1962, som slutade med att åtta demonstranter blev dödade av polisen vid tunnelbanestationen Charonne.

FUA introducerade således en sorts ”militär” anti-fascism, som överlevde i studentkretsar fram till 1970-talet med fysiska sammanstötningar mellan studenter från yttersta vänstern respektive yttersta högern. Och de unga PCI-medlemmarna inom UEC hade lyckats med vad PCI:s entrism i kommunistpartiet inte lyckats med; dvs att skapa en vänsteroppositionell strömning inom den kommunistiska studentrörelsen. Krisen inom UEC pågick till 1965 då de oppositionella, av vilka en del skulle bli ledande under majrevolten 1968, blev uteslutna. Trotskisterna hade således spelat en viss roll för den omgruppering inom vänstern som ägde rum till följd av Algerietkriget.

Kapitel X: Pieds-rouges¹

Algeriets självständighet blev början till en ny period då yttersta vänstern fick gå från underjordisk verksamhet till öppet politiskt stöd, samtidigt som FLN nu stod inför de problem maktutövandet medförde.

Fjärde internationalen hälsade Algeriets självständighet som ”en av de största revolutionära segrarna sedan andra världskrigets slut.”²

Under 1963 försökte Fjärde internationalen organisera teknisk, kulturell, ekonomisk och humanitär hjälp till den nya staten. Fjärde internationalens sektioner uppmanades att utöva påtryckningar på kommunistpartierna för att få Sovjetunionen och arbetarstaterna att ge ekonomiskt stöd till revolutionens Algeriet. Jean-Michel Krivine, som fortfarande arbetade entristiskt inom PCF, och andra organiserade medicinsk utbildning i Algeriet.

Trotskisterna såg tre huvudströmningar i det självständiga Algeriet: en socialistisk vänster, en bourguibistisk höger (dvs en som skulle gå i samma riktning som Bourguibas³ Tunisien) och en vacklande, opportunistisk, center. Deras mål var därför att stärka den socialistiska vänstern. Pablo och Mandel uppmanade Algeriet att följa det kubanska exemplet: ”Oberoende av imperialismen, en lösning på jordfrågan, industrialisering, avskaffande av arbetslöshet och analfabetism, frigörelse för kvinnan.” För att detta skulle vara möjligt måste FLN bli ”ett demokratiskt revolutionärt socialistiskt parti” med ”ett bättre uttryckt och klarare definierat politiskt och socialistiskt program”.⁴

Entusiasmen var därför stor inom Fjärde internationalen för den algeriska revolutionens potential och man väntade sig att massorna skulle driva ledningen framför sig. Redan 1960 hade Fjärde internationalen uttryckt uppfattningen att ”Algeriet har möjlighet att gå längre än Kuba och Guinea och bli en oemotståndlig inspiration för den socialistiska revolutionen i hela Maghreb”.⁵ Den algeriske presidenten Ben Bella lyssnade också på Pablos förslag om självstyre för arbetarna.

Ett annorlunda perspektiv återfanns i ett diskussionsinlägg undertecknat ”Driss”.⁶ Där hävdades att FLN enbart var ”ett konglomerat av fraktioner som bara förenades av den antikoloniala kampen”. Och en ”byråkratisk-administrativ apparat som bara intresserade sig för militär kontroll över massorna”. Dess ”pseudomarxistiska, pseudorevolutionära språkbruk” kunde förklaras av ”kampen på global nivå där socialistisk terminologi var utbredd”. FLN hade ”aldrig någonsin omsatt sitt ’revolutionära’ program i handling” och ”en socialistisk lösning på revolutionen var utesluten på kort sikt”.

Driss´ analys gjorde inget intryck inom Fjärde internationalen som i januari 1963 slog fast:

¹ Rödfötter; dvs de som slog sig ned i det självständiga Algeriet; en beteckning analog med att de europeiska bosättarna i Algeriet kallades ”pieds-noirs”, svartfötter. [RH].

² *Quatrième Internationale*, juli 1962.

³ Habib Bourguiba (1903-2000); president i Tunisien 1957-87 [RH].

⁴ Brev från Pablo till FLN, skrivet i fängelset. *Quatrième Internationale*, november 1961.

⁵ *Quatrième Internationale*, juli 1950.

⁶ ”Rapport av kamrat Driss, Bokslut över och perspektiv för den algeriska revolutionen”, internationellt diskussionsdokument daterat 10 oktober 1962, dokument Fo Rés 442, BDIC-arkiven Nanterre. Driss var säkerligen en pseudonym men författarens identitet är inte känd. [Hela dokumentet finns i den franska utgåvan av Pattieus bok, sid. 234-249 – RH]

Denna process kan leda till upprättande av en arbetarstat i Algeriet baserad på en allians mellan proletariatet i städerna och på landsbygden och fattigbönderna under ledning av en revolutionärt marxistisk tendens.⁷

Samtidigt gav *La Voie communiste* sitt stöd till Mohammed Boudiaf som brutit med Ben Bella.

Pablo blev en av Ben Bellas rådgivare och flera av hans anhängare slog sig ned i Algeriet. En del av Mandel-Frank-tendensens anhängare bosatte sig också i Algeriet. Vid Fjärde internationalens återföreningskongress 1963 tillhörde Pablo själv en liten minoritet. Han förespråkade att Fjärde internationalens centrum skulle flyttas till Alger. Pablo kritiserades för fraktionsarbete och disciplinbrott och Mandel tog över som sekreterare för Internationalen.

1965 drev Mandel, Frank och Maitan igenom krav som Pablo inte kunde acceptera och han uteslöts ur Internationalen. Därefter bildade han TMRI (Internationella revolutionära marxistiska tendensen). Men Boumediennes kupp 1965 ledde till att Pablos anhängare arresterades och utvisades från Algeriet. En del blev till och med torterade med samma metoder som den franska armén och polisen använt mot medlemmar av FLN.

Tiden efter Algeriets självständighet blev också vittne till andra förändringar inom yttersta vänstern. *La Voie communiste* föll samman när man inte längre kunde fokusera på Algerietkriget, en del av medlemmarna blev pro-kubanska eller maoister. Även en del av anarkisterna från FCL blev maoister och först på 1970-talet skulle fransk anarkism återuppstå. Från 1965 blev Vietnamkommittéerna en betydande politisk kraft på universiteten. Uteslutningen av vänsteroppositionen i UEC ledde 1966 till bildandet av *Jeunesse Communiste Révolutionnaire* (JCR – Revolutionär kommunistisk ungdom) som skulle komma att få en mycket aktiv roll 1968. Samtidigt hade PSU etablerat sig som en del av det politiska landskapet och trotskister och ex-trotskyer utövade betydande inflytande där.

⁷ Resolution från januari 1963 om ”den algeriska revolutionens nuvarande fas”, dokument Fo Rés 442, BDIC-arkiven Nanterre.

Kapitel XI: Sammanfattning

Grupperna inom yttersta vänstern hade olika svar på Algerietkriget. De som förstod dess betydelse och var kapabla att analysera den nationella befrielsekampens betydelse i själva Frankrike tog del i en genuin massrörelse och spelade en verklig roll där. Beslutet att kämpa mot kolonialismen var svårt och modigt och garanterade oförståelse från ett stort antal fransmän för vilka "Algeriet var Frankrike" och utsatte dessa minoritetsgrupper för repression; FCL skulle inte överleva detta.

Den kamp som bedrevs av delar av yttersta vänstern – lambertisternas PCI, Franktendensens PCI knutet till Fjärde internationalen och FCL – gjorde att de särskilt hamnade på kollisionskurs med vänsterns "traditionella" partier, SFIO och PCF, även om en del av medlemmarna av de båda partierna återfanns i solidaritetsnätverken eller agerade mot kriget.

Det val som Franks PCI, Fjärde internationalen och *Voie communiste*-gruppen gjorde att stödja FLN var långt ifrån självklart på grund av deras historiska band till Messali Hadj, grundare av MNA. Men beslutet vägledades inte så mycket av principen om kamp mot kolonialismen som av en pragmatisk önskan att backa upp den organisation, FLN, som verkligen stod i ledningen för den algeriska revolutionen. Deras aktivister var inte de enda som fick finna sig i alla de problem den underjordiska verksamheten förde med sig och riskerna för att bli arresterade för att kunna delta i en kamp som svarade mot deras uppfattningar: medlemmarna av Jeansons och Curiels nätverk befann sig också i främsta linjen i denna kamp. De grupper som inte stödde kraven på Algeriets självständighet, som FA och *Voix ouvrière*, eller som inte snabbt nog övergav linjen att enbart stödja MNA, som lambertisternas PCI, fann sig snart ha hamnat utanför en viktig politisk och social kamp.

Om man går utöver Algerietkriget lyckades yttersta vänstern i själva verket skapa ett utrymme till vänster om PCF på en anti-kolonialistisk grund. Motståndet mot Algerietkriget, i alla dess former – från nätverken till stöd för FLN till kampen för värnpliktsvägrare och desertörer och den anti-fascistiska kampen mot OAS, de intellektuellas namninsamlingar och demonstrationer – möjliggjorde för första gången på länge att en kritisk strömning utanför PCF kom till tals. Även om yttersta vänstern, och framför allt de trotskister som tillhörde Fjärde internationalen, inte lyckades upprätta någon permanent struktur åt en inre opposition inom PCF, upprättade man icke desto mindre en inflytandesfär i dess studentorganisation, UEC, genom att bygga en vänsterströmning i frågan om anti-fascism och bildandet av FUA. Det var ur denna vänsteropposition inom UEC som inte bara några av de viktigaste ledarna för Maj 68 skulle framträda, utan också några viktiga aktörer på den politiska och fackliga scenen idag.

Under Algerietkriget förmådde yttersta vänstern således gå i takt med strävanden hos ungdomar som oundvikligen började slinka ur greppet hos ett PCF som utsattes för konkurrens från några till vänster; detta framgick särskilt klart under det som hände i maj 1968.

Men framgångarna för yttersta vänstern hade en baksida som tog sig uttryck i ett antal illusioner med ett politiskt pris. I första hand handlade dessa illusioner om PCF och dess möjligheter att utvecklas och gå med på existensen av en inre opposition. Trotskisterna över-skattade framför allt en minoritetsgrupps möjligheter att spela en ledande roll i denna inre opposition. Med undantag för några få gick denna överskattning av PCF hand i hand med blindhet inför den nya roll PSU skulle komma att inta som bärare av nya strävanden och med förmåga att bli ett politiskt uttryck för kampen mot Algerietkriget.

Men framför allt ställdes alla förhoppningar till FLN och möjligheten till en äkta socialistisk revolution.

Den bästa analysen dessa svikna förhoppningar kan hämtas i det klarsynta bokslut över yttersta vänsterns verksamhet som gjordes av en av aktörerna själv. Det handlar om den rapport Denis Berger (Pierre François) gjorde beträffande *Voie communiste*.¹ Slutsatserna i det dokumentet gäller lika mycket Fjärde internationalen och även, i varje fall beträffande relationerna till FLN, grupper som lambertisterna och FCL som stödde MNA.

Denis Berger noterar: ”Vi lät oss förledas av den marxistiska demagogin inom FLN:s franska federation.”

De franska aktivisterna insåg inte på ett korrekt sätt att de marxistiska övertonerna bland många av FLN:s ledare ingick i det kalla krigets sammanhang och också berodde på att algerierna visste att de i Europa bara kunde förlita sig på vänstern. Det innebar dock inte att de anammade tanken på eller försvarade någon social och politisk revolution, utan det hela var snarare ett svar på omedelbara strategiska nödvändigheter i kampen mot den franska kolonialismen. Den f d ledaren för *Voie communiste* understryker vidare att det förekom ”överdriven övertygelse om att den nationellt demokratiska revolutionen automatiskt skulle växa över till en socialistisk revolution”. Detta var ett misstag som såväl de båda PCI som FCL svarade för. Fjärde internationalen, och i synnerhet Pablo, lät denna logik löpa linan ut vilket ledde till kritiskt men orubbligt stöd till Ben Bellas regim. Det är svårt att säga om detta ”växa över” var en dumdrigtig teori eller om det hade varit möjligt att omsätta det i praktiken och det är ingen mening med att ur ett backspegelperspektiv komma med pekpinnar om vad som var realistiskt. Icke desto mindre bör det noteras att bedömningen av den algeriska revolutionens dynamik innehöll överskattningar, särskilt från Fjärde internationalens sida.

Detta gäller för övrigt inte bara Algeriet och jämförelser kan göras med den kubanska revolutionen: om analyserna tillät öppenhet när det gällde de problemställningar som den koloniala revolutionen innebar ledde de också till idealisering av revolutionsmodellerna i Tredje världen. Minoritetsgrupper som trotskister kan förledas att sätta stora förhoppningar till sådana revolutionära företeelser och detta så mycket mer som självständighetsrörelserna i en del länder i Tredje världen hade massinflytande.

Beträffande analysen av de Gaulles regim medger Denis Berger att han tillmätte ”för stor betydelse åt möjligheterna av en fascistisk statskupp mot de Gaulle”. Sådana analyser baserade sig på det verkliga hot OAS utgjorde men underskattade de Gaulles förmåga att stabilisera den regim han upprättat. Paradoxalt nog var det dock denna överskattning av hoten som fick trotskisterna att bilda FUA och inom UEC lyckas med vad de inte klarat av inom PCF.

Hur de än må vara med detta gjorde ändå Algerietkriget det möjligt för yttersta vänstern, i alla dess beståndsdelar från kommunister till trotskister och frihetliga, att skaffa sig betydelsefulla erfarenheter, som emellertid också i sig bar på illusioner som skulle framgå de närmaste åren.

Internationalismen var en grundläggande princip för denna yttersta vänster, som skulle inta mark som PCF övergivit. De som engagerade sig för FLN var föregångare till dem som kämpade i gerillan i Sydamerika. Myntets andra sida var en viss idealisering av den koloniala revolutionen utan att ändå nå upp till de höjder revolutionsromantiken på 1960-talet stått för.

För första gången på länge låg yttersta vänster bakom aktioner med direkt koppling till samhällsutvecklingen, i detta fall avkolonialiseringen, och denna kamp, både socialt och politiskt, åstadkom ett alls inte försumbart eko, speciellt bland ungdomen. Detta ledde emellertid också till en viss överskattning av möjligheterna av att överflygla de stora organisationerna inom vänstern.

¹ Berger Denis/François Pierre, ”*La Voie communiste*, bokslut över en politisk strömning”, dokument Fo 1001-5, BDIC-arkiven Nanterre.

Initiativ som De 121:s Manifest hade visst inflytande i det franska samhället och undertecknarna av det, som tillhörde mest framstående inom intellektuellt och kulturellt liv, gav moralisk legitimation åt handlingar som utmanade grunderna för auktoritet och samhällsordning.

Voie communiste-gruppen överlevde nätt och jämt Algerietkriget men stod för ett exempel på en odogmatisk samling runt en tidning av hög kvalitet och var därför betydelsefull för kontakter mellan revolutionära aktivister med olika politiskt ursprung.

Likväl segrade splittringen över enheten inom en yttersta vänster som inte lyckades hitta en gemensam hållning: ideologiska meningsskiljaktigheter blev viktigare än det som enade i den antikapitalistiska och antikolonialistiska kampen. En klickmentalitet dominerade och som var obegriplig för den som inte kände till alla turer i ihärdigt agg grundat på skilda analyser och praktisk verksamhet. I stället för att föra praktik och analyser närmare varandra lade Algeriet bara ytterligare grund till osämja och misstänksamhet.

En yttersta vänster höll på att födas och dess ungdomliga tillgångar och svagheter var entusiasmen, framgångarna och de framtida misstagen.

En epok var till ända och fragmenten från debatten och ekona från yttersta vänsterns engagemang för Algeriets självständighet kan tyckas mycket avlägsna idag.

I dag skapar ordet ”revolution” inte längre någon rädsla och i en del fall leder det till ett leende i en tid då bilder av Lenin, Gandhi, Che Guevara och Marx används för att göra reklam för internetjänster.

En historisk period som startat med Oktoberrevolution gick till ända med Berlinmurens fall. Aktivister inom yttersta vänstern var aktörer i detta århundrade, som bidrog till att forma vår egen tid, och deras illusioner, förhoppningar, kamp, segrar, bakslag utgör frågor riktade till oss. Ideologiernas död och historiens slut har nyligen proklamerats, men detta ändrar inget avgörande i den värld vi lever i, som är en fortsättning på den som de bekämpade.